

LUND UNIVERSITY

Genomslagsprojektet: andra fasen

Holm, Bitte; Landgren, Lena; Wiberg, Anna

2015

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Holm, B., Landgren, L., & Wiberg, A. (2015). *Genomslagsprojektet: andra fasen*. Lunds universitets bibliotek.

Total number of authors:

3

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Genomslagsprojektet: Andra fasen

En utvärdering av två biblioteks pedagogiska verksamheter vid Lunds universitet 2011-2015
Slutrapport

Bitte Holm, Ekonomihögskolans bibliotek
Lena Landgren, Universitetsbiblioteket
Anna Wiberg, Juridiska fakultetens bibliotek

LUNDS UNIVERSITET

1. Inledning	4
2. Projektets första fas - bakgrund	4
3. Projektets andra fas - utförande	7
4. Resultat från fas två per fakultet	8
4.1 Ekonomihögskolan	9
4.1.1 Förändringar i förhållande till fas ett	9
<i>Utbildningen</i>	
<i>Ledning</i>	
<i>Undervisande bibliotekspersonal</i>	
<i>Kommunikation</i>	
<i>Bibliotekets undervisning för studenter</i>	
4.1.2 Delmål och aktiviteter	10
<i>Motivering till val av delmål</i>	
<i>Konkreta insatser - aktiviteter</i>	
4.1.3 Redovisning av fokusgruppsintervjuerna	12
4.1.4. Sammanfattning	17
4.2 Juridiska fakulteten	19
4.2.1 Förändringar i förhållande till fas ett	19
<i>Utbildningen</i>	
<i>Ledning</i>	
<i>Bibliotekets undervisning för studenter</i>	
4.2.2 Delmål och aktiviteter	21
<i>Motivering till val av delmål</i>	
<i>Konkreta insatser - aktiviteter</i>	
4.2.3 Redovisning av fokusgruppsintervjuerna	23
4.2.4 Sammanfattning	27
5. Resultat och diskussion	29

5.1 Erfarenheter av Markless och Streatfields modell	29
5.2 Förutsättningar och resultat	30
6. Vidare arbete	35
7. Litteratur	37
Bilaga: Projektrapport, fas ett	

1. Inledning

Vissa projekt sträcker sig över lång tid. Det så kallade *Genomslagsprojektet* är ett sådant projekt. Det började under 2011 - men planerades redan året innan - och slutförs först nu under 2015.

Syftet med projektet har varit att utvärdera undervisningen som ges vid några av biblioteken vid Lunds universitet. Ger undervisningen något genomslag på studenternas kunskaper i att självständigt söka information till sina uppsatser? Och i förlängningen, spelar bibliotekens undervisning någon roll för studenternas informationskompetens?

I centrum för projektet står den utvärderingsmodell som Sharon Markless och David Streatfield har utvecklat och som de presenterar i boken *Evaluating the impact of your library* (Markless & Streatfield 2006). Efter ett besök av Markless i Lund i februari 2010 togs beslutet att testa modellen på några av bibliotekens undervisningsverksamheter.

Projektet har bestått av två faser, den första genomfördes under 2011, den andra under 2014/2015. Resultatet från att ha använt modellen under den cykel över tid som den innefattar presenteras i denna rapport, som även är projektets slutrapport.

Efter en bakgrund till projektet och dess första fas presenterar vi hur vi arbetat under den andra projektfasen och redovisar fakultetsvis resultaten som framkommit därvid. Därefter diskuterar vi erfarenheter av att ha använt den aktuella utvärderingsmodellen. Vi reflekterar kring resultaten från projektets andra fas i förhållande till den första. Slutligen ger vi några förslag på åtgärder för ett fortsatt pedagogiskt utvärderingsarbete vid biblioteken vid Lunds universitet. Som bilaga återfinns rapporten från projektets första fas i sin helhet (Akramy et al. 2011).

2. Projektets första fas - bakgrund

I samband med Bologna-processen i början av 2000-talet ökade ansträngningarna från bibliotekens sida för att bibliotekens undervisning skulle integreras i utbildningarna. Den nya examensordningen från 2007 innehåller lärandemål kring informationskompetens, vilket sågs som incitament för att bibliotekens pedagogiska verksamhet borde uppmärksammas och förstärkas.

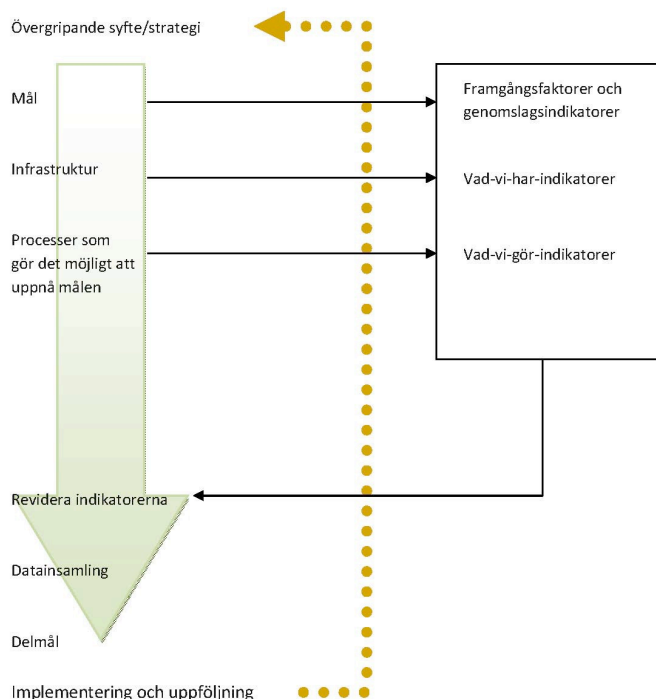
Under 2010 inleddes arbetet med att implementera biblioteksnätverkets strategiska plan för 2009-2012, där det under delen strategier för stöd till utbildning och lärande hette att man skulle ”fortsätta och intensifiera arbetet med att positionera biblioteken som en viktig pedagogisk resurs inom utbildning och lärande och på så sätt bidra till utveckling av hög informationskompetens hos universitetets forskare, lärare och studenter” (Lunds universitets bibliotek, 2009, s. 3).

Under samma period talades det generellt alltmör om att biblioteken skulle arbeta evidensbaserat, och man började i större utsträckning mäta även annat än t.ex. antal utlån och datorer på biblioteken, d.v.s. i större utsträckning använda kvalitativa metoder. I detta sammanhang ville vi inom biblioteksnätverket försöka ta reda på om det var möjligt att utvärdera om bibliotekens undervisning gör någon skillnad för studenternas prestationer. Vi ville även jämföra våra mångåriga erfarenheter av undervisning för studenter med vad som sagts inom forskningen och applicera detta i en lokal kontext.

I februari 2010 bjöds Sharon Markless, då lektor i högskolepedagogik vid King's College i London och med bred erfarenhet av att utvärdera biblioteksverksamheter, till biblioteken vid Lunds universitet för att hålla en workshop kring hur man mäter och utvärderar bibliotekens avtryck i allmänhet och undervisningen i synnerhet. Markless hade tidigare hållit ett seminarium vid Stockholms Universitetsbibliotek kring utvärdering av bibliotekens undervisning så hon var redan känd för många av biblioteks nätverkets medarbetare. Efter Markless besök i Lund beslutade nätverket att göra en pilotstudie kring utvärdering av bibliotekens undervisning.

Projektet utgår från den utvärderingsmodell som Sharon Markless och David Streatfield har utvecklat och som de presenterar i boken *Evaluating the impact of your library* (Markless & Streatfield 2006, 49-54), Modellen representerar ett cykliskt förlopp. Här återger vi vår översättning och förklaring av modellen, så som den presenteras i rapporten från projektets första fas (se bilaga 1, Akramy et al. 2011, s. 4-5):

1. Välj område att utvärdera (mål) utifrån en övergripande strategi för verksamheten.
2. Formulera framgångsfaktorer, d.v.s. företeelser som visar att en förändring har skett utifrån att studien görs om.
3. Formulera genomslagsindikatorer, d.v.s. företeelser som har valts ut för att kunna mäta ett eventuellt genomslag.
4. Formulera vad-vi-har- och vad-vi-gör-indikatorer, d.v.s. företeelser som rör infrastruktur och processer i verksamheten.
5. Samla och utvärdera information, som säger något om genomslaget.
6. Formulera delmål (i förhållande till utvärderingsmålet) utifrån insamlad information.
7. Implementera och följ upp.

Till själva modellen formulerade vi ett antal framgångsfaktorer och genomslagsindikatorer (se nedan, tabell 1) som kopplades till det övergripande målet *studenter kan självständigt finna källor som är relevanta för deras självständiga arbeten*. Därtill fogades indikatorer som rör infrastruktur och processer (vad-vi-har-indikatorer och vad-vi-gör-indikatorer). För en mer detaljerad diskussion, se bilaga 1, Akramy et al. 2011, s. 6-7.

Typ av förändring	Affektiv förändring	Förändring av beteende	Förändring i kunskap och kompetens
Framgångsfaktorer	Studenter känner en ökad tillit till sin egen sökförmåga	Ökad kontakt mellan bibliotek och lärare	Studenter hittar mer relevant material
		Ökad kontakt mellan bibliotek och student	Studenter har ökad källkritisk förmåga
Genomslagsindikatorer	1. Studenter känner trygghet i sin förmåga att söka relevant material som krävs för att lösa en uppgift	3. Bibliotekens undervisning är förankrad i curriculum	5. Lärarna konstaterar relevanta val av källor i studenters arbete
	2. Studenter upplever att de hittar det material de behöver	4. Biblioteket är delaktiga i fakulteternas planering av undervisningen	6. Studenter kan söka fram och bedöma relevanta källor
			7. Studenters informationskompetens är relevant för det kommande arbetslivet

Tabell 1. Förteckning över valda genomslagsindikatorer och framgångsfaktorer.

Genom en första analys under 2011 fick vi en nulägesbeskrivning av bibliotekens undervisning vid de tre fakulteterna som då ingick i projektet: Ekonomihögskolan, Juridiska och Medicinska fakulteterna. Resultaten från fokusgruppsintervjuer med studenter, lärare och bibliotekarier analyserades i relation till de fastställda genomslagsindikatorerna och till vad-vi-har- och vad-vi-gör-indikatorerna. För en detaljerad redovisning av och diskussion kring resultaten fakultetsvis från projektets första del, se bilaga 1, Akramy et al. 2011, s. 13-47.

3. Projektets andra fas - utförande

Markless & Streatfields utvärderingsmodell är cyklisk. I modellen ingår att, utifrån analys av insamlade data, genomföra aktiviteter för olika typer av förändring – affektiv förändring, förändring i beteende och/eller förändring i kunskap och kompetens. Resultatet av dessa aktiviteter jämförs sedan mot det ursprungliga materialet för att se om någon förändring kan påvisas. Som arbetsredskap i denna fas av utvärderingen utgår man från formulerade delmål, som tas fram utifrån det insamlade materialet.

Utifrån vad som framkom och uppmärksammades under fokusgruppsintervjuerna från projektets första fas formulerade vi, i enlighet med den aktuella utvärderingsmodellen, ett antal delmål och aktiviteter. Nulägesbeskrivningen gav oss en del teman att utgå ifrån. Från både student- och lärarhåll hade det t.ex. kommit önskemål om fler möjligheter att under utbildningen få öva på att söka information. Vissa studenter menade att de fick informationen serverad i stället för att själv få använda sina sökförmågor.

Aktivitetserna rör såväl undervisning som andra delar av verksamheten. En förteckning över de valda delmålen och de därtill kopplade aktiviteterna återges i anslutning till redovisningarna av resultaten från fas två (kapitel 4).

Aktivitetserna genomfördes mellan 2012 och 2014. För att se huruvida dessa skapat någon typ av förändring hos studenterna i förhållande till vad som framgick under den första fasens intervjuer, gjordes nya intervjuer under oktober och november 2014.

Under fas två har vi genomfört fokusgruppsintervjuer med studenter och lärare vid Ekonomihögskolan och Juridiska fakulteten. Medicinska fakulteten har inte haft möjlighet att delta i denna andra fas av projektet.

Sammanlagt har 21 individer deltagit i intervjuerna:

	<i>Ekonomihögskolan</i>	<i>Juridiska fakulteten</i>	<i>Summa:</i>
Studenter	6	5	11
Lärare	5	5	10
Summa:	11	10	21

Tabell 2. Antal fokusgruppsdeltagare per fakultet och kategori.

Precis som under projektets första fas skickade vi inför intervjuerna en uppdaterad förteckning över inlägg från bloggar, som på olika sätt vittnar om studenters svårigheter, eller glädjeämne, när det gäller att söka information till alla medverkande lärare och studenter. Syftet var att förbereda informanterna inför intervjuerna.

Fokusgruppsintervjuerna genomfördes på fakulteterna. Respektive bibliotekarie hade rollen som moderator, med en kollega som "sekreterare". Precis som vid intervjuerna under första projektfasen

bjöd vi på kaffe och försökte göra atmosfären trivsam. Medverkande studenter fick varsitt presentkort på en biobiljett som tack.

Intervjuerna spelades in på Ipad via appen Dictaphone och på dator med Quick time player och transkriberades.

Vissa förändringar i genomförandet av projektets andra fas gentemot upplägget i det första bör kommenteras. Som tidigare påpekats deltog inte Medicinska fakultetens bibliotek i den andra projektfasen. Vi har inte hållit fokusgruppsintervjuer med bibliotekarier eftersom vi inte ansåg att resultaten från intervjuerna med bibliotekarier under fas ett var av sådan betydelse att de motiverade förnyade intervjuer. Vi har även varit mindre detaljerade när det gäller transkriberingen av inspelningarna från fokusgruppsintervjuerna; den mertid det tog att transkribera exakt allt som sades stod inte i proportion till vad vi fick ut av materialet för vår analys. Vad gäller vad-vi-har-indikatorer och vad-vi-gör-indikatorerna har uppdateringar gjorts. Vad dessa förändringar består av på de deltagande fakulteterna i förhållande till situationen vid tiden för fas ett framgår av kapitel 4.

4. Resultat från fas två per fakultet

I det följande presenterar vi resultaten från projektets andra fas per fakultet. Först beskriver vi de eventuella förändringar som skett inom de områden som vi under fas ett formulerade som vad-vi-har- och vad-vi-gör-indikator, d.v.s. sådant som rör infrastruktur och processer. Därefter redogör vi för de delmål och aktiviteter som tagits fram och genomförts och sist ger vi en genomgång av de synpunkter som framkom vid fokusgruppsintervjuerna med lärare och studenter, sorterade efter de sju genomslagsindikatorerna i vår modell (se tabell 1).

Resultaten från fokusgruppsintervjuerna illustreras av ett antal citat. Det ska noteras att vi inte tar med alla citat som illustrerar en iakttagelse utan väljer ett eller några som kan anses vara extra tydliga. Vid några få tillfällen har samma citat använts i olika sammanhang. I viss utsträckning har vi ”språkbehandlat” citaten för att göra dem mer läsvänliga. Förtydligande inom citaten har vi satt inom hakparentes, liksom större stycken överhoppad text.

För att kunna identifiera de olika deltagarna i respektive grupper använder vi en förkortning bestående av tre bokstäver, där den första bokstaven står för kategori (S för student och L för lärare), den andra för fakultet (E för Ekonomi och J för Juridik) och den tredje för individen (varje individ tilldelades en bokstav från A och framåt). Förkortningen SEC ska alltså utläsas student C på Ekonomihögskolan. Moderator gavs förkortningen M.

4. 1 Ekonomihögskolan¹

4. 1.1 Förändringar i förhållande till fas 1

Utbildningen

Den kurs som studien avser är kandidatuppsatskursen på Ekonomie kandidatprogrammets sjätte och sista termin.

Inför 2012 beslutade man vid Ekonomihögskolan att satsa på pedagogisk samsyn och att i högre utsträckning använda case i undervisningen (Ekonomihögskolan, 2012).

En ny kurs infördes för Ekonomie kandidatprogrammet VT 2012: Företagets roll i samhället. Ett reviderat Ekonomie kandidatprogram startade HT 2013, med ny struktur. Terminerna betas av i bestämd ordning, och en inte tidigare existerande kurs infördes på programmet: en 6 poängs metodkurs på B-nivå, termin 4. Civilekonomprogrammets sista intagning skedde HT 2012, och i stället tar man nu in fler på Ekonomie kandidatprogrammet.

2012 anställde man en engelskspråkig pedagog vid EHL, delvis som ett stöd för lärarna, men främst som ett stöd för masterstudenterna. I samband med detta skapades också lärplattformen *Teaching and Learning with the Academic Development Unit at LUSEM*, vilken även kandidatstudenter kan ta del av.

Ledning

Vissa förändringar har genomförts sedan 2011. Det finns nu en fakultetsstyrelse med bl.a. utbildningskollegium (tidigare utbildningsråd). Biblioteket är fortfarande enbart representerat i biblioteksnämnden,² även om man numera deltar på kanslimöten, där de enheter som inte har institutionstillhörighet ingår. Sedan tidigare finns också nämnden för utbildning på grund- och avancerad nivå på Företagsekonomiska institutionen.

Undervisande bibliotekspersonal

Sedan förra studien har det endast varit en bibliotekarie som gett undervisning till fakultetens studenter. Detta har gällt för de fem av fakultetens sex institutioner som beställt undervisning: Institutionerna för Företagsekonomi, Nationalekonomi, Ekonomisk historiska, Informatik och Handelsrätt.

Kommunikation

Små förändringar har skett sedan 2011. Ett elektroniskt nyhetsbrev skickas ut ca två ggr/månad och ett rektorsbrev ca två ggr/termin. Gemensamma informationsmöten för alla anställda har sedan 2012, i samband med att en ny rektor tillträdde, hållits två ggr/år. Under 2012 hölls t.ex. strategimöten för bl.a. utbildning och lärande.

Bibliotekets undervisning

De studenter som var registrerade på kandidatuppsatskursen HT 2014 inbegrep såväl Ekonomie kandidatstudenter som studenter på Civilekonomprogrammet och fristående kurser. Studenterna antogs till VT 2012. Undervisningen sker oftast i föreläsningssal, men under termin ett samt föreläsningen om akademisk hederlighet på termin sex som storföreläsning. Dock förekommer det att undervisningen sker i datosal.

¹ För en detaljerad presentation av Ekonomihögskolan, se bilaga 1, Akramy et al. 2011, s. 13-15.

² Biblioteksnämnden upphörde 31/12 2014.

Termin	Kurstillfälle 1	Kurstillfälle 2	Kurstillfälle 3	Övrigt
1	FRIS, Företagets roll i samhället Storföreläsning för samtliga studenter på kursen, innefattande både akademisk hederlighet och informationssökning (2 tim)			
6	Akademisk hederlighet Storföreläsning för samtliga studenter på kandidatuppsatskursen (1 tim)	Informationssökning för alla uppsatsämnena Sammanlagt fyra tillfällen i vanlig föreläsningssal (2 tim per föreläsning)	Drop in (2 tim)	"Boka bibliotekarie" samt ett antal mailförfrågningar

Tabell 3: Sammanställning över erbjuden informationsundervisningen vid EHL för de studenter som ingått i studien.

4.1.2 Delmål och aktiviteter

Motivering till val av delmål

Vid diskussioner under projektets första fas framkom en rad områden som sågs som aktuella för förändring och inom vilka man skulle kunna genomföra olika aktiviteter för att skapa bättre förutsättningar att uppnå det övergripande målet: *Studenter kan självständigt finna källor som är relevanta för deras självständiga arbeten.*

På Ekonomihögskolans bibliotek sattes tre delmål, baserade på den information som kommit fram under fas ett och som vi ansåg skulle vara möjliga att arbeta mot:

- *Bättre kommunikation med lärarna inom programmet*
- *Fler tillfällen för studenterna att praktisera informationssökning*
- *Ökad förståelse för vetenskapliga artiklar hos studenterna*

Biblioteket hade inte undervisning för alla kurser/terminer på kandidatprogrammet och man nådde heller inte alla uppsatsgrupper. Till viss del ansåg man att detta berodde på en bristande kommunikation med såväl institutionen som programmet och dess lärare. Genom att skapa mer kontakt med lärarna såg man en möjlighet att nå alla uppsatsgrupper. Med en bättre kommunikation skulle det också skapas bättre förutsättningar för ett mer integrerat samarbete, baserat på kursinnehåll och studenters behov, vilket i sin tur skulle generera fler undervisningstillfällen från biblioteket vid olika kursrelaterade moment under programmet. Att erbjuda studenterna fler tillfällen för undervisning inom informationssökning sågs som en väg att gå för att öka förtrogenheten med både teknik och resurser. Både lärare och studenter pekade på problemet med att söka och förstå vetenskapliga artiklar under fokusgruppsintervjuerna 2011, varför biblioteket såg det som viktigt att i större utsträckning ta upp detta under föreläsningarna samt ge mer information i ämnesguiden.

Ett möjligt delmål som biblioteket valde att inte arbeta med var att få tillträde till utbildningsrådet/utbildningskollegiet, då det sågs som svårgenomförbart. Inom biblioteket har det av olika anledningar (bl.a. pensionsavgång) inte funnits möjlighet att arbeta strategiskt med bibliotekets pedagogiska roll gentemot institutionerna/fakulteten. Undervisning i mindre grupper skulle kunna ha varit ett annat delmål, men då det inte funnits personella resurser valde man att inte heller satsa på detta.

Konkreta insatser – aktiviteter

Följande insatser gjordes under 2012-2014 i förhållande till de formulerade målen (se tabell 4):

Bättre kommunikation med lärarna inom programmet

Genom att mer aktivt söka kontakt med alla lärare inom de olika uppsatsämnena för kandidatuppsatsen, lyckades biblioteket få med också de ämnen som inte tidigare bokat undervisning. Genom att kontakta programansvarig inför starten av det nya kandidatprogrammet vann vi en del gehör för bibliotekets önskemål om att komma in vid flera tillfällen under utbildningens gång för att gå igenom olika ämnesspecifika databaser knutna till de olika ämnen som studenterna läser de tre första terminerna, och för att, för den mer generella informationssökningen, kunna vara ett återkommande moment med inslag av progression.

Fler tillfällen för studenter att praktisera informationssökning

I samband med en nyutkommen kurs på A-nivån VT 2012, Företagets roll i samhället (FRIS), har biblioteket fått möjlighet att ge ett undervisningstillfälle inför det paper som studenterna ska skriva. Under föreläsningen går vi igenom hur man söker information inom just detta ämne och även en del grundläggande information om hur och varför man ska ange referenser.

För det nya kandidatprogrammet, som startade HT 2013, har biblioteket haft undervisning på andra terminen, då studenterna läser nationalekonomi. Vi har också arbetat för att komma in under termin tre, då studenterna läser juridisk översiktscurs, men detta har ännu inte gått att genomföra. Utöver detta har biblioteket anordnat ett antal öppet-hus-tillfällen för studenter som skriver sin kandidat- eller masteruppsats.

Ökad förståelse för vetenskapliga artiklar hos studenterna

Under termin sex, då studenterna skriver sin kandidatuppsats, har biblioteket valt att i större utsträckning än tidigare fokusera på vetenskapliga artiklar och hur forskningsresultat publiceras. Eftersom man nu har en del moment om informationssökning på tidigare terminer kan mer tid ägnas åt vetenskaplig publicering.

Alla aktiviteter har inte påverkat de intervjuade studenterna då dessa började sin utbildning VT 2012, medan det nya Ekonomie kandidatprogrammet startade HT 2013, samma år som bibliotekets undervisning för grundkursen i nationalekonomi inleddes. Notera också att lärarna vid intervjutillfället under 2014 ännu inte examinerat de intervjuade studenterna.

Delmål	Aktiviteter	Förändring
Bättre kommunikation med lärarna inom programmet.	Skapa kontakt med programansvarig för det nya kandidatprogrammet. Skapa kontakt med alla kursansvariga för de olika uppsatsämnena under kandidatuppsatskursen.	Stöd från programansvarig att få in bibliotekets undervisning på flera kurser. Undervisning för alla uppsatsämnena.
Fler tillfällen för studenter att praktisera informationssökning.	Från VT 2012: Utnyttja ny delkurs inom programmet - Företagets roll i samhället (FRIS). Från HT 2013: Utnyttja förändringarna i programmets struktur och ge undervisning även på termin 2 (NEKA) och termin 3 (JÖK). Anordna öppet hus för studenter som håller på att skriva sitt examensarbete.	Påbörjat. Ännu inte delaktig i juridisk översikt kurs, men kontakt har skapats. Har hållits, men med väldigt få studenter som deltog.
Ökad förståelse för vetenskapliga artiklar hos studenterna.	Fokusera mer på vetenskapliga artiklar under bibliotekets föreläsningar inför examensarbetet.	Biblioteket med på FRIS-kursen.

Tabell 4: Sammanställning av delmål, därtill kopplade aktiviteter och deras genomförande.

4.1.3 Redovisning av fokusgruppsintervjuerna

Sex studenter och fem lärare på Ekonomie kandidatprogrammet intervjuades vid separata tillfällen under hösten 2014. Resultaten redovisas nedan enligt de genomslagsindikatorer som formulerades under projektets första fas. Vid formuleringar såsom ”studenterna vid EHL” avses endast våra informanter, och inte alla studenter vid fakulteten. Detsamma gäller för kategorin lärare. Det bör även påpekas att samtliga intervjuade representerar sig själva under samtalen, och det är alltså informanternas egna personliga synpunkter som framkommer i intervjuerna.

Studenter känner trygghet i sin förmåga att söka relevant material som krävs för att lösa en uppgift

De intervjuade studenterna på Ekonomihögskolan uttrycker ingen oro inför att söka information.³ En anledning till detta, menar en av studenterna, är de kurser som getts under utbildningen: Företagets roll i samhället (FRIS) och framför allt metodkursen på B-nivån,⁴ medan en annan student lyfter fram bibliotekets undervisning som en anledning till att han inte känner oro.⁵ Inte heller lärarna uppfattar att

³ SEA: Jag tycker den [förmågan] är jättebra

SEE: Håller med. [...] Ju mer man skriver, ju mer man håller på, desto bättre blir man på de specifika sökorden som gör att man hittar rätt snabbare

⁴ SED: När man började så kändes ju kandidatuppsatsen som något väldigt stort och ohanterbart. Det var så här: Ahh!! Men man har blivit förberedd för det under tidens gång, och det har varit väldigt bra att ha kanske både FRIS:en och den här metodkursen

⁵ SEB: Jag läste i Xx, och där kände jag att jag hade ganska bra koll på deras sök, hur man söker artiklar och så. När vi skrev PM, så utgick jag från Xx's data, men inte här, eftersom jag inte hade någon koll på hur man gjorde. Men det fick jag efter din föreläsning

informationssökningen är något som oroar studenterna,⁶ förutom i de fall då det handlar om finansdatabaser, där en av dem ser stor ångest hos studenterna när de ställs inför att hitta den information de behöver för sin uppsats.⁷

Studenter upplever att de hittar det material de behöver

De intervjuade studenterna vid Ekonomihögskolan upplever att de hittar det de letar efter och att de gör aktiva urval från stora träffmängder för att hitta den mest relevanta informationen, såväl ämnes- som kvalitetsmässig.⁸ Problem som några ger uttryck för är att hitta rätt information, att det lätt blir för mycket information eller att det är ett för smalt område, där inte mycket är publicerat.⁹

Dessa problem bekräftas av en av lärarna, som menar att studenter ibland uppger att det inte finns något skrivet om ämnet, eller att de får alldeles för mycket träffar. Att studenterna ser internet som en genväg till informationen tycker en annan av lärarna sig se, men att studenterna senare blir varse att så inte är fallet.¹⁰

Bibliotekets undervisning är förankrad i curriculum

Bibliotekets undervisning är förankrad i curriculum för Ekonomie kandidatprogrammet såtillvida att den läggs i anslutning till rapport- eller uppsatsskrivande under termin ett och sex.

Lärandemålet *Visa förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information* finns kvar i samma lydelse som tidigare för programmet men fortfarande inte på kursnivå. Lärarna menar att det är en förmåga studenterna examineras på men som de inte undervisas i, då det ska vara ett självständigt arbete.¹¹ Här måste nämnas att det under intervjun inte framkommer om detta enbart gäller kandidatkursen eller hela programmet.

De intervjuade lärarna ser inte på bibliotekets undervisning som en del av utbildningen, utan mer som en stöd- eller servicefunktion.¹² På frågan om vem som har ansvaret för att utveckla denna förmåga

⁶ LEC: ... att hitta material över huvud taget och söka generellt, det fattar jag som att de är väldigt bra på och vana vid, och känner sig bra på att göra

⁷ LEA: Våra är väldigt ångestladdade med de här databaserna, för de är ju svåra att hantera. Svåra att hitta, svåra att hantera. Sedan är det svårt när de ska ta ner information, för känner de själva att de är för dåliga på Excel. [...] Och det har de väldigt mycket problem med. Och där känner de absolut inte någon tillförsikt. De har inget självförtroende i att hantera det. Det uttrycker de aldrig; Åh det är vi bra på

⁸ SEA: Det är mycket lättare att hitta det man är ute efter. Innan var de vetenskapliga artiklarna bara massa sådana här finspråk. [...] Men nu när jag ska leta efter någonting, ur ett personligt syfte, så tror jag att gå den vetenskapliga vägen kanske ibland är lättare än att försöka bara Googla sig fram efter det man är ute efter

SEC: ... man tar ju inte första bästa artikel man hittar på Google. Dessutom, man försöker liksom göra någon form av urval mellan artiklar som väger tyngre än de andra, liksom. Så man lär sig att hitta bra artiklar

⁹ SEE: Hitta rätt saker, kanske. Det beror ju lite på vad man har ställt för fråga och hypotes och grejor, och i början kanske man inte vet vad det är. Då kanske det är svårt att komma i gång för att det blir för brett sökfält

SEF: ... jag tycker inte det har varit några problem att hitta information. Det är mer att vi hittat för mycket ...

SEF: Eller om det är ett specifikt ämne som det inte gjorts så mycket forskning på, då kanske det är svårt att hitta publicerade saker

¹⁰ LED: Alternativet är att man får 2 miljoner träffar eller noll träffar

LEB: Jag tror att det finns en föreställning om att internet ger dem en genväg. De tänker som att: Här går det fort att hitta, men de blir ganska snabbt varse att när man börjar skrpa på ytan så är det absolut ingen genväg, bara att det öppnas upp väldigt mycket för dem

¹¹ LEB: De bedöms på mer än vi erbjuder undervisning på. Och det är ju kopplat till att det ska vara ett självständigt arbete. De förväntas reflektera över det själva också. Vad innebär det att tänka kritiskt? Vad innebär det att söka och värdera information?

¹² LEB: Jag tror att studenterna ser det som en service och som ett komplement, [...] Jag tog upp de tre senaste årens utvärderingar, och där är ingenting negativt om er, däremot ett antal positiva, att man upplever att information från biblioteket angående att söka efter artiklar, fungerade mycket bra, biblioteket ställde upp när man behövde det, och det speglar ju den bilden av att man ser det som en service, som ett komplement

svarar en lärare att det är studenternas ansvar att lära sig, och lärarnas ansvar att lära ut, inte bibliotekets. Helst, menar samme lärare, skulle forskarna själva sköta detta eftersom man har ämneskunskapen, men då de inte har tid är det bra med bibliotekets undervisning som ett komplement.¹³

Studenterna anser att lärandemålet är viktigt¹⁴ och att de under utbildningen informerats om att det finns men bara som en hänvisning till var det kan läsas och inget som man blir påmind om.¹⁵

Biblioteken är delaktiga i fakulteternas planering av undervisningen

Studenterna ser inget samarbete mellan lärare och bibliotek, och det är heller inget som lyfts fram under utbildningen - biblioteket upplevs som en isolerad ö,¹⁶ och några av studenterna har inte heller haft kännedom om vad de kan använda biblioteket till förrän nyligen.¹⁷

Rollen som undervisande bibliotekarie är heller inte självklar för en av studenterna, som menar att bibliotekarien, eller "LUBsearch-personen" som hon beskrivs som, nog har ett samarbete med lärarna men att det ligger utanför biblioteket.¹⁸

Lärarnas bokning av bibliotekets undervisning sker i huvudsak utifrån att biblioteket kontaktar den enskilde läraren,¹⁹ och deras insyn i vad biblioteket tar upp under sina undervisningspass varierar.²⁰ Man ser på bibliotekets undervisning som i huvudsak ett sätt att bekantgöra olika verktyg för studenterna, som en blänkare och ögonöppnare, bl.a. med tanke på hur tidigt den ligger i

LEE: Så har jag alltid tänkt på er, som en stödfunktion

¹³ LEB: ... jag tycker inte det är bibliotekets ansvar. [...] Det ligger på deras [studenternas] ansvar att lära sig, och vårt ansvar att lära ut
LEB: ... det är jättebra att man har en informationssökningsföreläsning och en Akademisk hederlighetsföreläsning, [...] men jag skulle vilja att våra egna forskare ur de egna leden pratade om informationssökning specifikt till en grupp studenter [...] vi är ju ämnesexperter och ofta också väldigt väl orienterade om vilka källor som ska användas, men vi har inte tid. Då blir det också ett väldigt bra komplement, och det är jättebra att ni gör det. Men jag hade önskat det fanns resurser, att Vi kunde göra det

¹⁴ M: ... tycker ni att det är ett vettigt lärandemål?
SED: Absolut. Det är väldigt viktigt

¹⁵ SEE: De [lärarna] lägger ju ofta upp de målen. De säger: här kan ni läsa om dem, så är det upp till en själv att gå in och läsa om dem. Det där är ju någonting man har sagt i förbifarten ganska många gånger
SED: Nej, så det är inget som man påminns om

¹⁶ SEA: Jag hade gissat på nej, rent spontant, för det pratas inte så mycket om biblioteket av föreläsarna, men man pratar inte med bibliotekarierna så mycket under studietiden heller
M: En liten isolerad ö?
SEE: Men lite grand så

¹⁷ SEF: Jag kände inte till det [biblioteket] tidigare. Jag visste inte vem du var innan jag började på biblioteket ... kanske kunde hjälpt en tidigare, om man vetat om det. Men jag kan inte komma ihåg om jag visste att du fanns
SED: ... LUBsearch, det hade man ju fått utforska lite själv, och fått lära själv hur det fungerar. Och då hade jag heller inte riktigt vetat vart jag skulle vända mig. Så det kanske är först nu. Sen så har inte den situationen riktigt uppstått heller förrän nu. Då kanske jag tagit reda på det

¹⁸ SEF: Men för mig så har du en lite annan roll. Du är liksom mer internet- och LUBsearch-personen, eller vad man ska kalla det. För mig har du varit mer involverad med lärare, och håller föreläsningar och sådant, så på något sätt ser jag dig lite annorlunda än de andra, att det ... finns ett samarbete. Hjälper till, introducerar de olika search och sådant. Man får väl inte det av bibliotekarierna i biblioteket?

¹⁹ LEA: Du påminner ju snabbt, eftersom vi glömmet

²⁰ LEA: Jag gissar mig till vad ni gör, men det vet jag ju säkert inte riktigt
LEE: Jag har varit med ett par gånger, så jag har ett hum om det
LEB: Jag skulle hoppas att ni ställer krav på dem, att utifrån sin egenhändig formulerade fråga får stöd, och att man pekar i rätt riktning snarar än att flytta dem i en riktning. Det hade jag önskat att ni gjorde, men jag vet inte hur ni jobbar

uppsatskursen.²¹ Flera av de intervjuade lärarna känner till möjligheten att påverka innehållet i bibliotekets undervisning, men inte alla utnyttjar den.²² I stället för att anlita biblioteket ger ett par lärare studenterna en ”crash course” i sökteknik.²³ Några lärare ser dock möjligheter för att integrera biblioteket i större utsträckning. Tillsammans med biblioteket skulle man kunna planera för att förbättra kandidatuppsatserna och få studenterna att se nyttan med att delta i bibliotekets undervisning, eftersom det är många som inte kommer.²⁴

Lärarna observerar relevanta källor i studenternas arbete

Kanske kan man tolka att lärarna ser studenternas källor som relevanta, då det under intervjun kommenteras att uppsatsernas litteraturlistor innehåller referenser till den för ämnet centrala litteraturen.²⁵ Att litteraturlistan i sig skulle spegla kvaliteten på kandidatuppsatsen råder det däremot delade meningar om. Bra källor behöver inte innebära att man har förstått innehållet eller ens läst dem menar några, medan en annan menar att ett visst samband råder mellan digniteten i referenslistan och förståelsen av ämnet.²⁶

Att studenterna ofta förlitar sig på kurslitteraturen är något som ett par av lärarna konstaterar med förklaringen att den förmodligen känns trygg och bekant, och något som man gärna faller tillbaka på.²⁷

²¹ LEE: Som ett led på vägen, så måste de först bli bekanta med att det finns verktyg. Förstå vad som skiljer verktygen från en Googlesökning. [...] Det låter som att du är, med tanke på när det ligger i tiden, så är det den där bekantgörande fasen du engagerar dig i
LEC: ... man kan se det lite som en ögonöppnare snarare än att exakt så här ska ni göra [...] utan [...] de får en blänkare, sen så när de väl hamnar i situationer, Oj, att nu har jag kört fast, kan de, dels tänka vad var det nu Bitte sa, så letar de material eller kontaktar er

²² LEA: Jag tycker du har varit som en svamp med det lilla jag har gett dig. Du har ju verkligen engagerat dig i våra specialbehov. [...] Jag tycker vi har väldigt fin kommunikation, du och jag
LEC: Absolut. Mer bara att jag kan känna att jag inte har gjort det. Men jag känner absolut att det finns utrymme för det

²³ LEB: Jag brukar ge dem, några stycken grupper, en crash-kurs i SSCI-sökning [Social Sciences Citation Index]
LEE: ... men där ger jag ju bara väldigt, som LEB säger, crash course, jag visar liksom: här finns databaser, här finns olika typer av referenser, men det är ju inte någon regelrätt undervisning, när de själva under vägledning får sitta och prova

²⁴ LED: Jag tycker det hade varit vettigt att integrera mer. Att man designar i ett tidigt uppsatsskede, att man försöker tänka tillsammans och gemensamt kring vad som behövs för att kunna göra uppsatserna bättre. Ännu mer dialog. Kanske en gemensamt designad övning eller någonting, så att man ökar det upplevda värdet från studenternas sida. Att de faktiskt kommer till er
LEC: och det är där jag tänker man ska lägga ett moment tidigare samma termin, så att de märker att, oj, shit, det kan finnas en poäng med att vi har någon som lär oss detta. [...] De momenten de har nu, är det när att de ska söka, på B-nivån
LEE: Men det du var inne på innan, LED, var ju att man kanske skulle koordinera sig lite mer. Att där finns en utvecklingspotential. Man skulle kunna göra uppgifter som är synkade med dina bidrag

²⁵ LEB: ... man läser en massa vetenskapliga artiklar, och så tänker man att – för att min uppsats skall bli legitim, då behöver jag också referera till de här artiklarna [...] De är inte dummare än att de förstår att litteraturlistan är viktig
LEC: Och de ser att de vetenskapliga tidskrifterna som använder resursbaserad teori, de refererar till Penrose – Ja, då måste vi också göra det

²⁶ LEC: Men om studenterna fattat att referenslistan är viktig, så det kan mycket väl vara massa grejor med. Men [...], huruvida det speglar innehållet, så är det ju inte alls så. Det kan mycket väl vara att de hänvisar till en bok som man tänker, oj, jag har fått med den, och så är det något litet i början som man inte alls har förstått
LEB: ... men har ni jobbat med den här litteraturen eller har ni refererat så som de ni refererar till har refererat? Då kryper det ofta fram att så är det ju. Det betyder ju att referenslistan inte säger någonting
LEE: Jag tycker ändå där är ett visst samband [mellan] digniteten i referenslistan och deras problem med att fatta vad det handlar om. Sedan är där ju klart avarter. De som bara skarvar, och liksom ... för saken skull... De flesta som har en bra referenslista skriver bra uppsats

²⁷ LEE: Så när vi kommer till uppsatsen så är det ändå en övervägande majoritet som förlitar sig på kursboken och samma förbannade agentteori och samma förbannade institutionella teori. [...] Det är precis som om de backar hem till någon trygg famn
LEC: [...] oj, vi kommer att hamna i problem sedan, med att koppla till teori och vi behöver börja söka. Då kan man mycket väl säga: börja sök material också, parallellt [med företagsaccess, min anm.], och det är lite tveksamt. Sedan, när de väl ska göra det, då blir det lätt att de går till det här trygga, som LEE säger här. Då går de till sina läroböcker

Studenterna kan söka fram och bedöma relevanta källor

Det går inte att generalisera kring studenternas förmåga att söka fram källor, men en av lärarna anser att studenterna vid EHL ligger i det övre skiktet, i jämförelse med studenter på andra lärosäten.²⁸

När lärarna uttalar sig i frågan om studenterna blivit bättre de senaste åren ser en av dem inte någon större skillnad, medan andra menar att studenterna är mer förtrogna med att söka information på nätet idag. Detta innebär dock inte att de gör bättre sökningar utan de överskattar ofta sin förmåga.²⁹ Att det ställs högre krav på studenterna nu än för tio år sedan, och att kraven på vetenskaplighet troligen har ökat, är något som en av lärarna upplever.³⁰

Vad de anser att studenterna framför allt saknar är förmåga att urskilja eller sälla i det man hittat och att hitta litteratur med högst relevans för ämnet, och av god kvalitet.³¹ Dessutom påpekas det att det ska gå fort, och att man som student kanske väljer första bästa artikel man hittar.³² Även vissa problem med att förstå skillnaden mellan olika typer av källor togs upp under intervjun, t.ex. mellan en lärobok och en vetenskaplig artikel, eller att studenter, i stället för att hänvisa till akademiska texter för att definiera ett begrepp, hänvisar till Wikipedia och Investopedia (ett internetbaserat uppslagsverk för finansstudenter).³³ En lärare nämner brister i litteratursökningen, då studenten stannar kvar i samma sökverktyg i stället för att prova andra databaser, och att de skulle behöva stöd i detta.³⁴

²⁸ LEB: *Jag har handlett uppsatser på ett par olika universitet i Sverige. [...] Och det skiljer sig ganska mycket. Uppfattningen hur man hanterar referenser och så där. Jag tycker att Lund ligger ju i det övre skiktet. Dels studenternas förmåga att söka information, t.ex. men också att tillgodogöra sig det som ges i undervisningen. Om man jämför med mina högskolor. Det är stor skillnad*

²⁹ LED: *Jag tycker det är svårt att uttala sig generellt. De duktiga är generellt duktiga, och de svaga är generellt rätt svaga. Jag tycker inte att de svaga har blivit jättemycket bättre, utan de svaga är fortfarande rätt svaga. Svaga precis rakt igenom allt*
LEB: *Jag upplever att studenterna har en hög mognad vad gäller att söka information på nätet. Jag är förhållandevis ung i branschen, men om man tittar över en tioårsperiod, tycker jag man ser en stor skillnad ändå. De är lite mer förtrogna med att söka. Det gör inte att sökningarna blir bättre*

LEC: *Jag tror också att de överskattar sin förmåga samtidigt som de har mycket kortare tid*

LEE: *... har en känsla av att studenterna överskattar sin förmåga, och underskattar betydelsen av litteratursökning*

LED: *Jag tycket att den typ av informationsökning du pratar om, den funkade väl rätt bra, även om de kanske kan ha väl gott självförtroende*

³⁰ LEB: *Jag tror vi ställer helt andra krav idag. Tänka tillbaka: hur såg en uppsats ut för tio år sedan. Jag skulle tro vi ställer helt andra krav på vetenskaplig förankring och vetenskapliga artiklar än vad vi gjorde för tio år sedan*

³¹ LEC: *Att urskilja vad som ska vara till vad, det är snarare där det blir lite problem, och att kritiskt granska vad det är, vad det är för material de har fått tag på*

LEB: *... de har väldigt svårt med relevans. De kan hitta vetenskapliga artiklar. När de kommit över den tröskeln, hittat ingångar, hittat vetenskapliga artiklar, så har de väldigt svårt att bedöma relevansen, och det är ju också kopplat till att det finns så in i helsike mycket*

LEB: *... och de har rätt svårt att positionera sig. [...] Vilken är den relevanta litteraturen, vad är de relevanta arenorna? [...] De har jättesvårt att göra den bedömningen. Om det är relevant eller inte*

LEB: *... de har jättesvårt att hitta, vad jag bedömer, rätt ingångar i sina sökningar. De vet att de behöver hitta vetenskapliga artiklar, men de vet inte riktigt hur de ska manövrera, eller orientera sig dit*

³² LEA: *Men också att de vill att det ska gå fort, så att hittar de någonting som de tycker, att det här är nog det, så går de på det i stället för att antingen leta längre eller sätta sig ner och utvärdera det, så sätter de igång att använda det direkt, det de har hittat*

³³ LEA: *De fattar ju inte riktigt den här skillnaden mellan läroböcker och artiklar. Man märker att de blir lite arga på artiklarna för att de inte beskriver det. "Vi förstår inte hur de har gjort där" kommer de ofta och säger, och så säger jag att nej, det kanske inte är meningen att man ska. Det är ju faktiskt ingen lärobok*

LEA: *Men om du inte ens gör det, utan mest har working papers, någon lärobok, Wikipedia eller Investopedia*

LEC: *... vad som är jättevanligt, när de ska definiera ett begrepp, som så klart ska definieras akademiskt, med akademiska referenser, så jätteofta, då definierar man det med Wikipedia, för att det har man lätt att hitta, och de kan vara i alla skeden som det här kommer till. Även om man pratar på ett mellanseminarium – eller ganska sent i processen, att de måste vara tydliga med vad de menar, då kastar de in Wikipediareferenser*

³⁴ LED: *... ibland inte är så duktig på att använda olika sökvägar, utan det är oftast en sökväg istället för mot olika databaser. Den kunskapen kanske inte är jätttestor alltid. Det behövs stöd där tycker jag*

Studenters informationskompetens är relevant för det kommande arbetslivet

Det sades inte mycket om detta under intervjun, men ett par studenter tog upp informationskompetens som en användbar kompetens när man behöver information, både i privatlivet och i det kommande arbetslivet.³⁵

4.1.4 Sammanfattning

De flesta studenterna blir godkända, och i Högskoleverkets utvärdering 2012 fick Ekonomie kandidatprogrammet vid Lunds universitet omdömet god kvalitet (Högskoleverket, 2012a). Utvärderingen grundade sig till stor del på studenternas examensarbeten. Bedömningen gjordes utifrån målen för examensbeskrivningen för utbildningen där ett av målen är att visa förmåga att ”söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning” (Ekonomihögskolan, 2014).

Bibliotekets samarbete med utbildningen bygger fortfarande på personliga relationer med enskilda lärare. De intervjuade lärarna på Ekonomie kandidatprogrammet har alla bokat in biblioteket för undervisning för sina uppsatsstudenter (en bokning avsåg Civilekonomprogrammet), men inte alla känner till vad biblioteket går igenom under sina lektionstillfällen. Endast en av de intervjuade lärarna har närvarat under något tillfälle.

Sedan förra studien gjordes har Ekonomie kandidatprogrammet ändrats både till struktur och innehåll. 2012 införde man kursen Företagets roll i samhället (FRIS) där det ingår en mindre rapportuppgift som kräver viss litteratursökning, och där studenterna får en första träning i att skriva. Här har biblioteket funnits med från början med en genomgång av informationssökning kopplad till ämnet samt en introduktion till varför och hur man anger referenser till litteraturen.

En annan skillnad från förra studien är också att biblioteket nu har undervisning för alla uppsatsämnena under kandidatuppsatskursen termin sex.

HT 2013 gjordes hela Ekonomie kandidatprogrammet om. Man införde en styrd terminsgång, och biblioteket ger sedan dess undervisning på programmets andra termin, grundkursen i nationalekonomi. Inom programmet införde man en metodkurs på fjärde terminen för dem som valt företagsekonomi som inriktning, en kurs där studenterna tränas i att utforma en vetenskaplig studie och där biblioteket deltog för första gången HT 2014.

De tydligaste skillnaderna från förra studiens intervjuer är att studenterna som intervjuades 2014 inte längre säger sig uppleva någon oro över sin förmåga att söka relevant information, och en orsak till detta, vilket nämns under intervjun, är metodkursen under termin fyra.

Även lärarna menar att studenterna är duktiga på att söka information, vilket de härleder till studenternas vana vid att googla, men med kommentaren att de ofta överskattar sin förmåga. Inte

³⁵ SEE: *Dels nu, och sen så för framtiden. Alltså när man ska söka jobb, innan man är i jobbsituationer och liknande, när man behöver ta reda på någonting, eller kanske av rent intresse vill läsa på inom ett visst område. Det är aldrig en nackdel att veta hur man kan tillgodogöra sig bra information. Så att det är ju bara användbart*
SED: *Och sedan när man arbetar mycket med information, och söka information och artiklar, så man blir även bättre på att vara kritisk till dem. Och det kan man ha användning av, till väldigt mycket, även i vardagen i framtiden*

heller den oro studenterna gav uttryck för angående det vetenskapliga skrivandet 2011 verkar råda 2014.

Problemet med att sålla informationen kvarstår dock utifrån både studenternas och lärarnas kommentarer under intervjuerna. Ett problem av lite annan karaktär gäller de studenter som skriver inom finansiering, där det enligt läraren råder stor osäkerhet vid såväl sökandet som hanterandet av information. Detta, menar läraren, beror på en bristande tillgång på databaser³⁶ som innehåller den information studenterna behöver, och på hur informationen ska hanteras och bearbetas. Kunskapsbrister i ekonometri och att arbeta med Excel uppfattas som ett problem.

Lärarna har också synpunkter på studenternas många gånger bristande förmåga att läsa och ta till sig vetenskapliga artiklar. De menar att studenterna saknar träning, något som också påpekades 2011. Under intervjun framkommer lite olika syn på källornas relevans för bedömningen av uppsatsen - några är inte så övertygade om att alla angivna källor i uppsatsernas referenslistor verkligen har använts och att källorna inte säger något om uppsatsens kvalitet, medan en annan menar att det finns ett samband mellan referenslista och kvalitet på uppsatsen.

Kunskapen om lärandemål avseende informationskompetens har ökat sedan förra studien. Att lärandemålet finns är inget nytt för de intervjuade studenterna 2014. Det är dock inget som det pratas om eller som de påminns om utan de blir i början av utbildningen informerade om att lärandemålen finns som ett dokument i Live@Lund, dit de blir hänvisade till att läsa själva. Ett par av studenterna anser att lärandemålet i sig är av vikt, eftersom det tränar ett kritiskt tänkande och underlättar kunskapssökning inför eller i framtida jobbsituationer. Även lärarna har större kännedom om lärandemål om informationskompetens, men menar att man inte erbjuder undervisning för att studenterna ska uppnå det.

Att det skulle finnas ett samarbete mellan utbildningen och biblioteket är inget man upplever som student. Biblioteket ses som en isolerad ö, något som också framfördes 2011, och den undervisande bibliotekarien, "LUBsearch-personen", uppfattas av en student som frikopplad från biblioteket.

Lärarna ser på bibliotekets undervisning som ett komplement och en stödfunktion, där bibliotekariens roll bl.a. blir att bekantgöra studenterna med olika verktyg, eftersom bibliotekets undervisning oftast sker innan studenterna börjat skriva uppsatsen.

Att det finns en utvecklingspotential, att biblioteket skulle kunna vara mer integrerat i utbildningen och att man skulle kunna koordinera sig mer, var något som framfördes under lärarintervjun. En väg som nämndes vore att göra bibliotekets undervisning mer behovsanpassad genom att gemensamt skapa övningar och att "synka sina bidrag", bl.a. för att få studenterna att delta i bibliotekets undervisning. En annan väg kunde vara att lägga in moment tidigare under utbildningen.

³⁶ Biblioteket har köpt in relevant databas efter att intervjuerna genomfördes.

4. 2 Juridiska fakulteten³⁷

4. 2.1 Förändringar i förhållande till fas ett

Den kurs som studien avser är magisteruppsatsen på juristprogrammets nionde och sista termin.

Utbildningen

Juristprogrammet har en ny utbildningsplan sedan 2010. Ändringar började införas 2010 på termin 1 och från och med våren 2013 ska studenterna som läser Juristprogrammet skriva en kandidatuppsats på termin 6. Samtliga terminer är nu uppdaterade till den nya studieordningen. Juridiska fakulteten tar in ca 190 studenter på hösttermin och ca 150 på vårterminen. Hösten 2014 var 135 studenter registrerade för att skriva examensarbete, varav 61 studenter var registrerade på nya studieordningen.

Ledning

Juridiska fakulteten har sedan 2012 adjungerat den bibliotekarie som ansvarar för informationsundervisningen till Nämnden för utbildningen på grund- och avancerad nivå. Nämnden har ca 4-5 möten per termin.

Bibliotekets undervisning

Biblioteksundervisningen har förändrats för att anpassas till den nya studieordningen. De största förändringarna har skett kring införandet av en kandidatuppsats. Informationsundervisning finns med i Juristprogrammets schema på samtliga terminer. Undervisningen förekommer både i datosal och i föreläsningssal. Övriga tjänster som biblioteket erbjuder inom området stöd i lärandet är ”Boka bibliotekarie”, samt besvarande av frågor i informationsdisk och via mail.

³⁷ För en detaljerad presentation av Juridicum, se bilaga 1, Akramy et al. 2011, s. 23-25.

**INFORMATIONSENDERSNING PÅ JURISTPROGRAMMET, NYA
STUDIEORDNINGEN FÖR STUDENTER SOM SKREV EXAMENSARBETE HÖSTEN
2014**

UNDERVISNING UTFÖRD AV BIBLIOTEKARIER OCH DATALÄRARE³⁸

Termin	Kurstillfälle 1	Kurstillfälle 2	Kurstillfälle 3	Kurstillfälle 4	Kurstillfälle 5
1	Introduktion till datasytem och bibliotek Datalärare i datorsal (2 tim)	Lagstiftningsprocessen och dess dokument Bibliotekarie i föreläsningssal (2 tim)	Förarbete Lag Datalärare i datorsal (2 tim) Uppföljning: frågestund	EU-rättslig dokumentation Bibliotekarie i datorsal (1 tim)	Att skriva uppsats Bibliotekarie i datorsal (2 tim)
	Rättsfallsseminarium: om rättsfallet som juridiskt dokument Lärare och bibliotekarie i föreläsningssal (2 tim)	Praxis & doktrin³⁹ 1 Datalärare i datorsal (2 tim)	Praxis & doktrin 2 Datalärare i datorsal (2 tim)	Fastighetsdata Datalärare i datorsal (2 tim)	
3	EU- och arbetsrättsliga databaser Bibliotekarie i datorsal (2 tim)	PowerPoint Datalärare i datorsal (2 tim)			
4	Skatterättsliga källor Bibliotekarie i föreläsningssal (1 tim)	Offentligrättsliga databaser Datalärare i datorsal (2 tim)	Inför projektuppgiften – källkritik och referenshantering Bibliotekarie i föreläsningssal (2 tim)		
5	Introduktion till straffrättsliga källor Bibliotekarie i föreläsningssal (30 min)				
6	Inför kandidatuppsatsen Datalärare i datorsal (1 tim) + Bibliotekarie i datorsal (2 tim)	Akademisk hederlighet Bibliotekarie i föreläsningssal (1 tim)			
7-8	På fördjupningskurserna förekommer spridda föreläsningar av bibliotekarier i samband med att studenterna har skrivuppgifter (ca 7 olika).				
9	Sedan hösten 2014 erbjuds studenterna som skriver examensarbete 8 frivilliga seminarier à 45 min om: Svenska juridiska databaser, Källhantering och referering, Söka svenska och nordiska artiklar och böcker, Söka utländska artiklar och böcker, Westlaw, Komparativ inriktning, EU-rättsliga dokument, Formatera snyggt: mallen och word. De första sju seminarierna hålls av bibliotekarier, det sistnämnda genomförs av datalärare.				

Tabell 5: Sammanställning över erbjuden informationsundervisning vid Juridicum för de studenter som ingått i studien.

³⁸ Datalärare är juridikstudenter som är anställda för att undervisa främst kring juridiska databaser.

³⁹ Doktrin är den rättsvetenskapliga litteraturen och kan ses som en alternativ rättskälla.

4.2.2 Delmål och aktiviteter

Motivering till val av delmål

Utifrån den nulägesbeskrivning som gjordes under projektets första fas framkom efter diskussioner en rad områden som sågs som aktuella för förändring och inom vilka man skulle kunna genomföra olika aktiviteter för att skapa bättre förutsättningar att uppnå det övergripande målet *studenter kan självständigt finna källor som är relevanta för deras självständiga arbeten*. På juridiska fakulteten sattes därför tre delmål upp som man såg som möjliga att genomföra under de närmaste åren, d.v.s. fram till att en uppföljning av projektet skulle göras.

Eftersom det 2011 framkom att studenterna upplevde en viss osäkerhet kring sökning efter information var det av intresse att ge studenterna större kännedom om hur informations sökningsprocessen ser ut och att dessutom ge mer undervisning kring källor och kvalitet. Biblioteket såg möjligheten att förtydliga delar av den befintliga undervisningen genom samtal och problematisering.

Något som också kom fram 2011 var att studenterna då ansåg att övning gav färdighet och att utbildningen till viss del saknade uppgifter som innebar praktisk övning i informations sökning. Det framkom även att informationsundervisningen inte var tillräckligt förankrad i utbildningen. Biblioteket ville därför tillsammans med lärare utveckla övningsuppgifter med nära anknytning till ämnesundervisningen för att integrera informationsundervisningen mer och för att öka mängden praktisk övning i att söka och värdera information.

Biblioteket på Juridiska fakulteten var redan 2011 väl förankrat i organisationen men man såg ändå behovet av att ta ytterligare ett steg närmre fakultetens pedagogiska organisation och ledning för att kunna förankra informationsundervisningen bättre. Biblioteket ville därför undersöka möjligheterna med att få närvara vid möten i Nämnden för utbildning på grund- och avancerad nivå.

De tre delmålen formulerades som följer:

- *Studenter är mer medvetna om att osäkerhet är en del av informations sökningsprocessen och har förståelse för variationen av typer av källor samt deras kvalitet*
- *Studenter erbjuds mer praktisk övning i informationshantering på Juristprogrammet*
- *Biblioteket har bättre kännedom om Juridiska fakultetens pedagogiska arbete och möjlighet att påverka på de fakultetsmöten på fakulteten som rör undervisningen*

Juridiska fakultetens bibliotek hade 2011 relativt omfattande informationsundervisning av varierande karaktär och tyckte sig inte se behovet av en utökning av vare sig timmar eller former. Biblioteket kan i dag utifrån den pedagogiska utveckling som sker runt om i världen se att det finns behov av att arbeta vidare med variationer på formerna för undervisningen, något som inte var tydligt på samma sätt 2011.

Det biblioteket inte valde att arbeta med under dessa tre år var frågor kring lärandemål, ansvar för informationskompetens och förtroendet för biblioteket. Detta var och är områden där juridiska fakultetens bibliotek ser sig väl i fas även om det givetvis finns mer att göra inom även dessa områden.

Konkreta insatser – aktiviteter

Följande insatser gjordes mellan 2012 och 2014 i förhållande till de formulerade målen:

Studenter är mer medvetna om att osäkerhet är en del av informationssökningsprocessen och har förståelse för variationen av typer av källor samt deras kvalitet

Biblioteket har tagit fram ett flertal seminarier som diskuterar och problematiserar källtyper och källkvalitet för studenterna på termin 9. Biblioteket har även sett över de manualer som finns för undervisningen och lagt mer tyngd på att få med resonemang kring typer av källor, dokument och kvalitet. Biblioteket nämner även sedan tidigare hur processen ser ut vid sökning av information men markerar nu tydligare att osäkerhet är en del av processen.

På termin 1 när studenterna ska skriva sin första uppsats har en utvärderingsfråga av slaget *muddiest point* lagts in. Frågan går ut på att studenterna ska svara på vad de tycker är svårast kring plagiering och källkritik. Detta för att ge underlag till en diskussion kring svårigheter med att hantera olika typer av källor och dokument.

Studenter erbjuds mer praktisk övning i informationshantering på Juristprogrammet

Biblioteket har tillsammans med lärare och datalärare tagit fram övningsuppgifter till den undervisning som datalärarna håller i på termin två. Övningsuppgifterna är framtagna i förhållande till den ämnesundervisning som genomförs på termin två. Studenterna ska arbeta med uppgifterna under två skilda pass, Praxis och doktrin I och II. Passen är 90 minuter och den andra hälften (45 minuter) av vardera passet ägnas åt övningsuppgifterna.

Biblioteket har bättre kännedom om Juridiska fakultetens pedagogiska arbete och möjlighet att påverka på de fakultetsmöten som rör undervisningen

Biblioteket ansökte 2011 om att få medverka på möten i Nämnden för utbildning på grund- och avancerad nivå. Biblioteket har sedan 2012 deltagit som adjungerad på nämndens möten.

Delmål	Aktiviteter	Förändring
Studenter är mer medvetna om att osäkerhet är en del av informationssökningsprocessen och har förståelse för variationen av typer av källor samt deras kvalitet.	Problematisera undervisning, mer utrymme för reflektion och analys. Problematisera källkritik.	Har införts i undervisningen på termin 1, 6 och 9.
Studenter erbjuds mer praktisk övning i informationshantering på Juristprogrammet.	Utforma övningsuppgifter som är mer integrerade i ämnesutbildningen. Utöka mängden tid som avsätts för övningsuppgifter i informationsundervisningen.	Har utformat övningar för datalärarnas undervisning på termin 2 i samråd med lärarna.
Biblioteket har bättre kännedom om Juridiska fakultetens pedagogiska arbete och möjlighet att påverka på de fakultetsmöten som rör undervisningen.	Ansöka om att få medverka på möten som hålls av Nämnden för Grund- och avancerad nivå.	Sitter med i Nämnden för Grund- och avancerad nivå som adjungerad.

Tabell 6: Sammanställning av delmål, därtill kopplade aktiviteter och deras genomförande vid Juridicum.

4.2.3 Redovisning av fokusgruppsintervjuerna

Fem studenter och fem lärare på Juristprogrammet intervjuades vid separata tillfällen under hösten 2014. Resultaten redovisas nedan enligt de genomslagsindikatorer som formulerades under projektets första fas. Vid formuleringar såsom ”studenterna vid Juridicum” avses endast våra informanter, och inte alla studenter vid fakulteten. Detsamma gäller för kategorin lärare. Det bör även påpekas att samtliga intervjuade representerar sig själva under samtalen, och det är alltså informanternas egna personliga synpunkter som framkommer i intervjuerna.

Studenter känner trygghet i sin förmåga att söka relevant material som krävs för att lösa en uppgift

På Juridiska fakulteten känner de intervjuade studenterna ibland att det är svårt att förlita sig på det resultat som de får fram genom sina sökningar.⁴⁰ Lärare möter studenter som känner sig osäkra kring sina sökresultat och vill att läraren ska ge dem en ram.⁴¹ Det händer även att studenter frågar läraren om förslag på litteratur och ibland även om läraren anser att någon källa saknas.⁴² En av de intervjuade lärarna säger att det handlar om att lära sig att skriva uppsats,⁴³ att det ger en trygghet av att ha gjort något innan.⁴⁴ Läraren tycker sig se att den nyinförda kandidatuppsatsen haft en positiv inverkan på känslan inför att skriva uppsats och att studenter upplever att de känner sig tryggare när de ska skriva examensarbetet för att de har skrivit en kandidatuppsats tidigare.⁴⁵ En annan lärare tror att studenter behöver lära sig att lita på sig själva.⁴⁶

Studenter upplever att de hittar det material de behöver

Under intervjun framkommer bl.a. att studenter på Juridicum tycker sig hitta det material som de behöver och att det inte är några problem med informationssökning,⁴⁷ något som studenterna tror bl.a. beror på att de får mycket träning genom åren.⁴⁸ Studenterna använder både tryckt och digitalt

⁴⁰ SJB: ... sen ska man sortera ut det specifika och veta att man har sållat ut om det finns eller inte finns. Det är svårt

M: Framför allt är det väl kanske en känsla av att veta, att förlita sig på det

SJB: Ja, det gör jag inte

⁴¹ LJA: ... de vill att jag ger dem en ram ...

⁴² LD: ...”vet du någon bra artikel”, vissa studenter går ju så långt att de frågar ”är det något som saknas?”

⁴³ LD: Men där tycker jag att det finns en skillnad, och då menar jag inte att det är relaterat till den här nya ordningen utan att de har skrivit uppsats innan, generellt över huvudtaget innan. Då ser man ju en stor skillnad, och då märker man också att någonstans handlar det här om osäkerhet. Och det minns man ju själv när man inte hade skrivit en uppsats förut, det är inte så lätt. För det handlar ju om att lära sig. Man lär sig ju genom att skriva uppsats

⁴⁴ LD: ... [citerar studenter]: ”Ja men det är så himla skönt för nu har skrivit den här uppsatsen” ”Men detta har ju hänt innan”, för en del har ju valt att skriva uppsats innan, ”och det är så skönt för nu vet jag vad det innebär, nu kan jag fokusera på det här”

⁴⁵ LE: Jag tycker att en del reflekterar, en del som har skrivit kandidatuppsats reflekterar till de tillkortakommanden de nu tycker att de gjorde ”det var inte riktigt så jag arbetade den gången nu har jag ju lärt mig bättre”, det är lite som att de slipar av de här barnsjukdomarna i kandidatarbetet för att sen kunna säga, ”nu vet jag hur jag ska göra det bättre”

⁴⁶ LD: Jag tror snarare det är att de ska lära sig att lita på sig själva

⁴⁷ M: Hur ser ni på er förmåga att söka information idag?

SJD: Rätt bra. Vi har ju fått väldigt mycket träning på det. De luckor man har haft känns som man fått tillfälle att fylla. Nu stöter jag sällan på några problem

⁴⁸ Ibid.

material, och tycker de olika formerna fyller olika funktioner.⁴⁹ En student tycker att det idag finns nästan allt man behöver i digital form,⁵⁰ medan en annan student tycker att det tryckta ibland känns som en bättre källa.⁵¹ Någon student tycker sig ha fått bra redskap för att kunna sälla information,⁵² men anser det ändå svårt att plocka ut det viktigaste då resultaten är stora och mycket inte går att sortera bort mekaniskt utan måste läsas igenom först.⁵³ En student påpekar också att det är svårt att veta vad som är sökbart, vilket försvårar sökningen och tolkningen av resultatet.⁵⁴ Flera av studenterna anser att det är viktigt att lära sig att söka, vara källkritisk och förhålla sig objektiv, eftersom det påverkar uppsatsens kvalitet.⁵⁵

Bibliotekens undervisning är förankrad i curriculum

Studenterna bekräftar under intervjun att det är viktigt för jurister att lära sig att söka information⁵⁶ och de känner till att det finns lärandemål som handlar om att söka och finna relevant information.⁵⁷

Informationsundervisningen på Juridicum är kopplad till ämnesundervisning och visar på så sätt på visst samarbete och förankring i curriculum.⁵⁸ Samtidigt upplever studenterna undervisningen något separerad från utbildningen,⁵⁹ en uppfattning som förändras i takt med att man förstår vikten av att kunna söka.⁶⁰

⁴⁹ SJC: Jag har gått över till mer tryckta källor. Innan kollade man mycket mer internet, kommentarer och så. Men nu går man mer djupare
SJC: Jag vet inte, det är inte lika utförligt i databaserna, det känns bättre att ha boken i handen

SJA: ... Så tycker jag ju att Internet är fantastiskt bra, jag har ju använt nästan bara det på den här uppsatsen, i alla fall än så länge, samma sak på kandidatuppsatsen

⁵⁰ SJD: Det håller jag verkligen med om. Det är bara lättare och lättare att hitta allting på nätet. De flesta böcker jag har använt, har funnits i en e-version

⁵¹ SJC: Jag vet inte, det är inte lika utförligt i databaserna, det känns bättre att ha boken i handen

⁵² SJA: Och så tycker jag att jag har lärt mig väldigt bra verktyg att sälla information

⁵³ SJA: Jag har problem att sälla, för jag får väldigt mycket träffar oavsett var jag söker. Det är inte det att det är skrivet specifikt om mitt ämne, det är bara det att det dyker upp sådant som angränsar till mitt ämne, men det är inte mitt ämne. Det är svårt för ofta läser man lite så låter det precis som det jag ska ha, och så går man in och läser lite mer och så är det bara något som angränsar till det

⁵⁴ SJC: Ibland kan jag tycka, men det kan ha med sök teknik att göra, ibland när man söker böcker är det svårt att veta vad man ska söka på. Jag vet inte om det finns taggar på böcker? Det hade ju underlättat sökningen. T.ex. det finns ju mycket principer inom straffrätten som är gemensamma, [...] så kanske de har skrivit om en sådan princip i inledningen, men avhandlingen kanske handlar om något helt annat än det jag skriver om...

⁵⁵ SJB: Men även förmågan att sälla bland information, att vara objektiv, alltså vara källkritisk. Allt det som rör sökningen påverkar ju hur bra eller dålig uppsatsen blir, alltså nivån på innehållet

SJD: Jo men verkligen, ju större material man har desto bättre kvalitet blir det ju sen. Så det är ju verkligen essentiellt att man kan det. [”samla, välja ut, presentera”]

⁵⁶ M: Tycker ni det är en viktig kunskap för er, att kunna söka information, för er som jurister?

SJC: Ja, det blir inget examensarbete annars

⁵⁷ M: Känner ni till de lärandemål som handlar om just om förmågan att söka, samla, värdera information, är det något ni har reflekterat över?

SJC: Ja, ja absolut, det är ju en del av det. Kan man inte söka eller värdera, så kommer du kanske inte heller kunna skriva en bra uppsats. För att då kan du inte se vad som är relevant

⁵⁸ M: Känner ni till om lärarna och bibliotekarierna samarbetar för att uppnå de här lärandemålen?

SJB: I och med att vi har dataundervisning som är kopplad till viss undervisning, så blir det ju uppenbart

⁵⁹ SJC: Jag tycker att det delvis, att biblioteket är lite vid sidan av så där. Jag tänker att man hade kunnat koppla det mer till. [...] Det känns som att det är två olika saker på något sätt...

Studenterna tror att det hade kunnat bli tydligare att informationsundervisningen var en del av utbildningen om man berättade detta tidigt och även visade sammankopplingen genom att lärare och bibliotekarier deltar i samma föreläsningar.⁶¹ Lärarna anser också att man måste visa betydelsen för studenterna,⁶² även om det bör vara upp till studenten att ta ansvar för att lära sig de verktyg som erbjuds.⁶³

Biblioteken är delaktiga i fakulteternas planering av undervisning

Samarbetet mellan lärare och bibliotekarier är tydligt eftersom bibliotekarier deltar på olika introduktioner, säger en av de intervjuade studenterna.⁶⁴ En student tycker man kunde göra detta ännu mer, bland annat för att bibliotekarier är tillgängliga i informationsdisken för studenterna och på så sätt är enklare att fråga.⁶⁵ Ändå upplevs biblioteket stundtals lite vid sidan av, något som en student anser kunde förändras eftersom den juridiska metoden och informationen är en del av utbildningen.⁶⁶ Man ser också att samarbetet kunde omfatta samtal kring källor för att öka kännedom om viktiga sådana.⁶⁷

Lärarna som deltar i intervjun tycker att samarbetet med biblioteket fungerar bra,⁶⁸ någon anser att det hade kunnat finnas ännu mer diskussion kring upplägg och problematisering.⁶⁹ Lärarna tycker det är viktigt att ge grundläggande verktyg till studenterna⁷⁰ och att bibliotekarierna till viss del ansvarar för

⁶⁰ SJA: *men jag håller faktiskt med, jag tycker i början kändes det som att dataundervisningen var en del och undervisningen en annan och man såg inte hur de hörde ihop. Det kändes som något man bara slängde in i en hörna, "det här är om ni kan så". Man förstår inte hur fruktansvärt relevant det är förrän längre fram i utbildningen, när man liksom har insett hur själva metoden går till och man börjar fundera och tänka själv. Så om man redan i början kan säga att det här är jätte viktigt för detta är en del av det ni kommer att göra sen när ni är färdigutbildade, för det tycker jag framgick inte riktigt. Men jag håller med, det kändes inte riktigt sammanfogat i början*

⁶¹ SJA: *ja, om man tog med en lärare på dataundervisningen, bra sätt att visa att det är samma sak*

⁶² LIC: *Vi måste ju gå till undervisningen och visa på betydelsen, visar vi inte på betydelsen så spelar det ju ingen roll hur bra saker ni gör, skulle jag tro. Att man verkligen tar till sig, ligger ju så klart på studenten*

⁶³ LJB: *Vi kan ju inte göra mer, precis som du säger, betydelsen, de grundläggande verktygen, hela utbildningen, det går ju egentligen ut på att visa på verktyg inom svensk rätt, det är det enda vi pysslar med nästan. Men sen får ju faktiskt studenten utveckla den här färdigheten enligt bästa förmåga*

⁶⁴ SJD: *och sen har ni ju varit med på olika introduktioner med lärare och då är det ju tydligt att ni samarbetar*

⁶⁵ SJC: *Där på termin 6 t.ex. så hade vi ju XX som också pratar om plagiat, man kan ju hålla det tillsammans*
SJC: *Men om man håller det tillsammans då, visar det tydligare på kopplingen också, [...] För man drar sig nog mer för att gå upp till någons kontor än att gå ner i biblioteket och fråga*

⁶⁶ SJC: *Jag tycker att det delvis, att biblioteket är lite vid sidan av så där. Jag tänker att man hade kunnat koppla det mer till. För det handlar ju om den här juridiska metoden och informationen, att det är mer en del av utbildningen än en del av biblioteksundervisningen bara*

⁶⁷ SJC: *... Man skulle kunna ta in lite från olika lärare, om de har olika tips, som man inte får upp på första sökningen, t.ex. när jag skrev om något processrättsligt, så fick jag tips från XX, han hade någon rättegångsserie som han tipsade om då, som jag inte hittade när jag sökte*

⁶⁸ LJD: *Så jag hänvisar ofta till er, inte bara när det gäller domar. Då har det alltid fungerat*
M: *Hur upplever ni då samarbetet kring de här passen som ska läggas in?*
LJD, LJA, LIC, LJB: *väldigt bra*

⁶⁹ LIC: *Så jag tror att det fungerar bra även om det känns som man skulle kunna sitta och prata ännu mer om hur man skulle kunna lägga upp saker och problematisera det*

⁷⁰ LJB: *Värdera är ju definitivt studentens ansvar, det ska ju inte vi göra. Samla ligger ju också faktiskt på vederbörandes ansvar. Men det vi ska tillhandahålla är ju verktygen, de grundläggande verktygen. Det ingår ju ändå i att vi utbildar folk till att hitta de grundläggande verktygen*
LJD: *... att man tränas i att skriva är ju också i att träna i att söka, hantera, referera...*

lärande i att hantera information i samarbete med lärarna.⁷¹ Förtroendet för bibliotekariernas kompetens är god hos lärarna. Man pekar bl.a. på ämnesspecialisering och man hänvisar gärna och med god erfarenhet till bibliotekarierna, vars kompetens lärarna upplever som avlastning från deras ansvar för studenternas färdighetsträning kring sökande och val av källor.⁷²

Lärarna konstaterar relevanta val av källor i studenters arbete

Lärarna säger att källorna har betydelse, eftersom vilka källor man valt ut visar om man har kännedom om forskningsläget.⁷³ Urvalet av källor visar även om studenterna har valt ut källor som är representativa⁷⁴ och att studenterna har funderat på sitt urval.⁷⁵ Ibland är urvalet sämre, både i kvalitet och i aktualitet,⁷⁶ men då det är bättre väger det helt klart upp uppsatsen, d.v.s. källorna bedöms och har betydelse för uppsatsen.⁷⁷

Studenter kan söka fram och bedöma relevanta källor

Lärarna menar att studenterna generellt sätt kan söka fram och bedöma relevanta källor.⁷⁸ De tycker att studenter är bra på att söka svensk doktrin men sämre på att söka och värdera internationella tidskrifter.⁷⁹ Studenter har även svårt att tillämpa doktrinen,⁸⁰ som t.ex. att diskutera trovärdighet,

⁷¹ LJD: *Men om du ställer frågan i relation till utbildningen, då ligger det väl på att det i kursinnehållet [undervisning i att hantera information] ska ingå i samarbete med er, skulle jag säga*

⁷² LJA: *det betyder jätte mycket att man kan hänvisa, att man faktiskt vet att ni är duktiga. Jag känner inte alls ansvaret att nu måste jag vara en minibibliotekarie utan att jag faktiskt kan skicka dem vidare*

LJD: *Det betyder jätte mycket, och det märker man ju, vi är så bortskämda, vi är så vana vid det. Att ni är tillgängliga, att ni finns, att det är ett bra och fungerande bibliotek. Man tar det för givet lite grann tror jag. Det märker man när man är på andra ställen*

LJC: *När jag har undervisat på andra ställen, så har det ju inte funnits ett juridiskt bibliotek, eller bibliotekariere som är utbildade på specifika juridiska källor. Och det är en enorm skillnad. För då får man mycket mer av ansvaret som du säger*

⁷³ LJB: *ja, och det avspeglar sig ju på forskningsläget i texten och är det så att du saknar något som är väsentligt så vet du ju egentligen inte vad du skriver om...*

⁷⁴ LJC: *Ja det är viktigt att man reflekterar över sitt urval och att man funderar över vilken rättspraxis jag har med t.ex., är den representativ eller har jag av misstag eller medvetet fått med argument i en riktning*

⁷⁵ LJB: *Ja, precis och bara det att det går att läsa i texten att vid urvalet så har jag gått till väga på följande sätt, något enkelt bara vart tionde år, eller vartannat år eller what ever. För det visar ju att man har funderat över det i varje fall*

⁷⁶ LJD: *Det känner jag igen från förra gången vi pratade, minns det. Den biten, för det känner jag också, man kan ju hänvisa till, nu överdriver jag lite, men wikipedia... [...] Men alltså jag sa att jag överdriver men, bara för att man ska få bilden klar. Eller någon annan artikel från 96 i någon periferi, "jo men det har jag läst här". Den känslan får man ...*

⁷⁷ LJB: *... Men är det så att man går igenom uppsatsen och kommer fram till att den var ju rätt bra och så hittar man då dessutom riktigt bra källor så väger det ju upp definitivt*

⁷⁸ M: *om jag sammanfattar er något, är förmågan som studenterna har i att söka, finna, välja vetenskapligt material, den är ganska god idag? Säger ni allihop?*

LJD: *Ja det får man nog säga*

LJE: *de vet vad som är*

LJD: *Generellt sett, så har vi ju väldigt bra studenter, väldigt självständiga, om man undervisar på andra ställen. Generellt sett, så måste svaret vara ja, om de kan det här*

⁷⁹ LJC: *Ja, jag upplever det som att de är duktiga på att söka doktrin, den svenska doktrinen, men så fort man säger att man ska ut och titta på vad som skrivs i internationella tidskrifter, eller tidskrifter på engelska som ges ut av utländska förlag kanske jag ska säga. Då blir de försiktiga och känner sig inte så hemma*

LJB: *Det de behöver hjälp med är, det svenska materialet har jag inte upplevt så stora problem med, nu pratar jag framför allt om studenterna på t6, vad man har problem med där just det här med kvaliteten, alltså ibland får jag läsa sådant som att, i inledningen: "jag har valt följande beroende på att de här författarna har en hög kvalitet", ja ha, men det beror ju helt enkelt på att det är läroboksförfattare*

källkritiskt värdera hur en artikel går att använda⁸¹ och att bedöma argumentationen i en artikel.⁸² Detta påverkar valet av källor men är till viss del inte något som biblioteket ansvarar för.⁸³ En lärare tycker sig se en generell förbättring hos studenten att söka fram och bedöma relevanta källor.⁸⁴

Studenters informationskompetens är relevant för det kommande arbetslivet

Informationskompetens är jätteviktigt för det kommande yrkeslivet säger en student som deltar i intervjun på Juridicum.⁸⁵ En annan student tror också att informationskompetens är viktigt eftersom det i yrkeslivet kommer handla mycket om att undersöka och leta information för att lösa problem,⁸⁶ då det är den metod man använder som verksam jurist.⁸⁷

4.2.4 Sammanfattning

När Högskoleverket 2012 utvärderade Juristexamen vid Juridicum i Lund tilldelades utbildningen betyget mycket hög kvalitet (Högskoleverket, 2012b). Utvärderingen grundade sig till stor del på de examensarbeten som examineras vid Juridiska fakulteten. Då flera av de lärare som tillfrågats menar att källorna har betydelse för bedömningen av arbetena, kan man anta att uppsatserna innehåller relevanta källor. Kanske kan man även anta att studenterna har god kännedom och besitter goda färdigheter i att söka och finna relevanta källor.

Juridiska fakultetens bibliotek har fortsatt sitt arbete med att bedriva en omfattande mängd informationsundervisning på Juristprogrammet. Undervisningen har sedan 2011 förändrats för att anpassas till den kandidatuppsats som har införts på termin 6. Den undervisning som tidigare ägde rum på sista terminen är nu ämnesanpassad och införd på termin 6, i direkt anslutning till att studenterna

eller så har man fått reda på det på något vis. Problemet är om man ska sträcka sig utanför det svenska. Och då börjar problemen redan vid skandinaviskt nordiskt material, där har vi ju väldigt bra här, faktiskt

⁸⁰ LJA: *ja, men det jag tycker att de kan ha lite problem med är också med doktrin och att tillämpa det. Kvalitet, vad som är en bra artikel och vad som är en dålig artikel, vad ska jag använda, hur man urskiljer dem. Tycker jag man märker*

⁸¹ LJE: *... sen handlar det om att de inte vågar diskutera riktigt trovärdighet eller källkritiskt hur långt kan jag dra den här artikeln att kan jag använda. Det gör att de vill ha bok eller tydlig tidskrift, som helst finns i källaren, så att jag vet*

⁸² LJB: *... svårt för många studenter att avgöra är det här bra argumentation eller är det en sämre argumentation eller vad är det*

⁸³ LJB: *att det är svårt för många studenter att avgöra är det här bra argumentation eller är det en sämre argumentation eller vad är det. Känna vad är det för material över huvud taget. Men som sagt det är ingenting som ni kan lastas för. Utan det är en svaghet i utbildningen generellt*

⁸⁴ LJD: *sen tror jag att de fall att man vet om att en person har skrivit kandidatuppsats innan, så tycker jag det har en skillnad i det som jag nämnde tidigare, säkerheten. Sen uppfattar jag generellt sett, sett över tid, så kan studenter söka mycket bättre nu. Trots allt det som man har sagt, så kan de det. Det får jag nog säga*

⁸⁵ M: *Tycker ni det är en viktig kunskap för er, att kunna söka information, för er som jurister?*
SJB: *Det är jätteviktigt*

⁸⁶ SJA: *Det känns nästan som att det är det som ens yrkesverksamma liv mest kommer att gå ut på, att kolla upp saker och att söka information på olika sätt och sen applicera det vad det nu är för problem. Det spelar ingen roll vilken inriktning du kommer att ha, det är det vi gör ju, tar information och sållar för de som inte förstår det. Ja, det är klart det kommer att vara viktigt*

⁸⁷ SJA: *ja, om man tog med en lärare på dataundervisningen, bra sätt att visa att det är samma sak. Just att visa att det här en del av den juridiska metoden. Detta kommer ni alltid använda sen. Det är så här ni kommer att jobba i framtiden. Detta är inte bara något ni gör för skolan, utan det är så här ert jobb kommer att se ut*

introduceras till kandidatuppsatsen. På termin 9 har man istället infört åtta frivilliga seminarier som ger möjlighet till repetition och problematisering av sökmetoder och källvärdering, samt introducering till nya ämnesrelaterade källor och mer avancerade söktekniker.

I samband med att man har lagt om informationsundervisningen efter utbildningens upplägg har fler samtal om informationssökning och dess process lagts in för att motverka den osäkerhet som synliggjordes i projektets första fas 2011. Juridiska fakultetens bibliotek satte inom projektet upp delmålet *Studenter är mer medvetna om att osäkerhet är en del av informationssökningsprocessen och har förståelse för variationen av typer av källor samt deras kvalitet*. Osäkerhet är en del av sökprocessen enligt studier av Kulthau (2004), något som uppmärksammades redan i första fasens rapport (se bilaga 1, Akramy et al. 2011, s. 45). Men det har ändå ansetts värdefullt att jobba med aktiviteter som motverkar osäkerheten till viss del.

Trots att dessa insatser har gjorts, kvarstår fortfarande en viss osäkerhet hos studenterna i informationshanteringen. Studenterna uttrycker en viss osäkerhet kring sökprocessen. De vet till exempel inte vad som är sökbart i posterna. Sökresultaten blir ofta långa träfflistor och det krävs mycket tid och kunskap av studenterna för att de ska kunna välja ut vad som är relevant. Möjligen kan man se att osäkerheten har flyttats över från söktekniska områden till områden för källvärdering.

Trots att studenterna känner osäkerhet i valet av källor, framkommer det bland de intervjuade studenterna att de hittar det material de behöver när de skriver examensarbete, något som styrks av lärarna som bekräftar att uppsatserna innehåller relevanta källor.

Lärarna som intervjuas är överens om att källorna i studenternas uppsatser har en central betydelse, då de visar på att skribenten har kännedom om forskningsläge samt visar på förmåga att bedöma vad som är relevant. Lärarna anser att studenter som läst Juristprogrammet är informationskompetenta och alltså kan självständigt finna de källor som de behöver för att skriva ett examensarbete.

Någon lärare uttrycker till och med att man kanske kan ana en eventuell förbättring i att skriva examensarbete bland studenterna. Detta förklaras med den kandidatuppsats som har införts. Eftersom första gruppen som har skrivit kandidatuppsats ännu inte har avslutat sina examensarbeten är detta bara en preliminär reflektion.

Studenter och lärare är överens om att informationskompetensen stärks av att man får öva och att övning även leder till en minskad osäkerhet i sökprocessen. När nulägesbeskrivningen gjordes 2011 framkom detta tydligt och mer praktisk övning var därför en av de aktiviteter som sattes in för att uppnå delmålet *Studenter erbjuds mer praktisk övning av informationshantering på Juristprogrammet*. Mängden övningstid utökades inom den befintliga tiden för informationsundervisning på så sätt att föreläsande tid byttes ut mot tid för övningsuppgifter. Detta innebär att studenterna nu har mer tid för att praktiskt öva på de sökverktyg som är relevanta inom juridiken.

För att även stärka informationsundervisningens förankring i ämnesundervisningen togs ämnesrelaterade övningsuppgifterna fram av bibliotekarier, datalärare och lärare tillsammans. I nulägesbeskrivningen 2011 framkom att informationsundervisningen inte var tillräckligt förankrad i utbildningen och att en väg till att förbättra detta kunde vara att biblioteket var mer förankrat i den formella mötesorganisationen kring grundutbildningen vid fakulteten. Som ett led i att förankra informationsundervisningen bättre har projektet resulterat i delmålet: *Biblioteket har bättre kännedom om Juridiska fakultetens pedagogiska arbete och möjlighet att påverka på de möten på fakulteten som*

rör undervisningen. Biblioteket har sedan 2012 suttit med som adjungerad i Nämnden för utbildningen på grund- och avancerad nivå.

Studenterna tycker vid intervjuerna 2014 att bibliotekets undervisning är förankrad i ämnesundervisningen men upplever ändå att informationsundervisningen är något separerad från utbildningen. Eftersom studenterna ser informationshanteringen som en del av den juridiska metoden hade de gärna sett ett närmre samarbete mellan lärare och bibliotekarier för att förstärka budskapet till studenterna att det är viktigt att kunna söka och värdera information. Det förekommer idag viss undervisning som genomförs av lärare och bibliotekarie tillsammans, men kanske skulle detta kunna arbetas vidare med.

Färdigheten att söka och värdera information finns beskrivet i Juristprogrammets utbildningsplan och även i flera av de kursplaner som finns för kurserna. Studenterna som intervjuades känner väl till dessa lärandemål och tycker färdigheterna är viktiga för deras studier.

Samtliga tillfrågade studenter tror också att det är viktigt att kunna söka och finna information i det kommande yrkeslivet.

Samarbetet mellan bibliotekarier och lärare på juridiska fakulteten fungerar fortfarande bra. Lärarna upplever biblioteket som en kompetent samarbetspart som avlastar lärarna i handledningen av studenternas informationshantering. Att man har ett specialiserat juridiskt bibliotek och att bibliotekarierna är speciellt kunniga i juridiska källor är mycket uppskattat och något som bidrar starkt till att ansvaret för studenternas informationskompetens kan läggas i stor grad på bibliotekarierna.

5. Resultat och diskussion

I det följande beskriver vi kortfattat våra erfarenheter av att ha använt Sharon Markless och David Streatfields utvärderingsmodell för vårt projekt. Därefter diskuterar vi hur projektets resultat kan ses i ljuset av de framgångsfaktorer som sattes upp som måttstock för att kunna synliggöra eventuella förändringar i studenters informationskompetens mellan projektets första och andra fas. Slutligen ger vi några förslag till hur vi inom biblioteks nätverket skulle kunna arbeta vidare inom informationskompetensens område.

5.1 Erfarenheter av Markless och Streatfields modell

I efterhand kan vi se att en litteraturgenomgång borde ha föregått valet av utvärderingsmetod. Det hade varit bra med en förankring i litteraturen kring utvärdering av bibliotekens undervisning relaterad till informationskompetens, eftersom vi ser en svårighet i att diskutera modellen som sådan när vi inte kan argumentera för valet av just denna modell. Valet av Markless och Streatfields modell gjordes utifrån att Sharon Markless var i Lund, inbjuden av arbetsgruppen bibliotekens roll i lärandet, och vi blev så inspirerade av henne och hennes arbetsätt att vi inte kände något behov eller hade tidsmässigt utrymme för att fundera över någon annan modell för utvärdering av vår pedagogiska verksamhet. Att

arbete med Markless och Streatfields utvärderingsmodell är initialt tidskrävande. Det tar tid att sätta sig in i modellen, att förstå och fastställa mål, genomslagsindikatorer och framgångsfaktorer. Inför uppföljningen (andra fasen) blir dock arbetsbördan betydligt mindre, eftersom mycket redan är gjort. För oss har det naturligtvis också varit en fördel att samma personer som deltog i projektets första fas även varit delaktiga i dess andra. På det viset var vi alla väl förtrodda med metoden och arbetssättet inför och under andra fasen av projektet.

Modellen har gett en bra överblick över den verksamhet vi velat utvärdera. Det faktum att man måste beskriva vad man vill uppnå utgör en vinst i sig. För att kunna använda modellen har vi kunnat konstatera att det är av stor vikt att man är välbekant med det område som ska utvärderas. Det kastar sken över den egna verksamheten och har tvingat oss att klargöra för oss själva vad vi ville med studien. Det är en komplex modell som fått oss att tänka kring vad som skulle kunna utgöra incitament för en förändring och utveckling av, i det här fallet, studenternas informationskompetens.

Å ena sidan ger alltså modellen som sådan något att förhålla sig till från den ena fasen till den andra. Å andra sidan gör detta att de indikatorer vi valde från början inte kunde bytas ut eller förändras till den andra fasen. Att formulera genomslagsindikatorer och framgångsfaktorer är, som Markless själv har uttryckt det, *a tricky business*. Vi hade förmånen att inför den första fasen få våra indikatorer granskade av Sharon Markless, och efter några smärre korrigeringar ansåg hon dem användbara för vårt syfte. Vi hade trots detta velat formulera om och/eller korrigera några indikatorer inför den andra projektfasen.

Eftersom dagens utbildningar är under ständig förändring är det svårt att utifrån modellen peka exakt på vilka faktorer som orsakat den förändring vi tycker oss kunna se i materialet från de två omgångarna av fokusgruppsintervjuer som projektet har bestått av. Modellen passar kanske därför bättre för andra områden, eller för ett mer definierat problem. Att kunna visa på någon form av genomslag eller påverkan som beroende av specifikt bibliotekets verksamhet är svårt överhuvudtaget. Ett annat sätt att utvärdera effekten av bibliotekets verksamhet skulle i stället kunna vara genom kontrollgrupper.

Modellen är eventuellt bättre lämpad för mindre projekt som berör endast en enhet och med ett mer definierat problem. Tanken var från början att studien skulle innefatta hela den pedagogiska verksamheten vid biblioteken vid Lunds universitet, med olika utgångspunkter och med olika behov. Att ha samma indikatorer för alla gjorde att de fick formuleras tämligen generellt. Kring ett mer preciserat mål skulle vi ha kunnat formulera genomslagsindikatorer och framgångsfaktorer som, om de uppnåts, tydligare hade kunnat visa på någon slags förändring som kunde ha tillskrivits just bibliotekets verksamhet.

Även om den modell vi har använt alltså har varit krävande både vad avser förberedelser och genomförande har den för oss klargjort och förtydligat många viktiga faktorer för bibliotekets arbete och mål kring bibliotekets undervisning. Detta har i sig varit givande nog för att berättiga projektets genomförande.

5.2 Förutsättningar och resultat

Redan inför det aktuella projektet hade vi en rätt klar bild över vad vi menar skapar förutsättningar för en god utveckling av informationskompetens hos våra studenter, dels genom egna och andra bibliotekariers erfarenheter, dels genom vad som framgår av forskningen.

För att studenter ska uppnå inte bara färdigheter i att söka, finna och värdera källor, utan också förståelse för vad det innebär och möjligheter att reflektera över vad det är man gör, s.k. djuplärande, behöver de öva, och konstruera sin egen kunskap (Biggs & Tang, 2007; Elmgren & Henriksson, 2010, s. 48-49). De behöver vid ett flertal tillfällen under utbildning ges anledning till att söka, finna och värdera källor till sina uppgifter och arbeten.

Vikten av att erbjuda undervisning i olika former för olika lärtilar och i nära koppling till när uppgifterna ska genomföras framhålls idag när man diskuterar basen för god undervisning (se bl.a. Garretson, Krause-Phelan, Zech Thelen, & Siegel, 2014 och Bønløkke, 2012). Undervisningen som bibliotekarierna håller i bör dessutom vara ämnesförankrad eftersom olika discipliner har behov av olika typer av information och eftersom ämnet påverkar sätten att söka och använda informationen (Gabrielsson & Paulsson, 2004; Pilerot, 2009). Den bör vidare vara relevant för uppgifterna och förankrad i kursplaner med lärandemål som särskilt beskriver denna undervisnings färdighetsmål (Biggs, 1996). Särskilt viktigt blir detta då bibliotekarierna sällan examinerar själva utan dessa färdigheter examineras av ämneslärarna.

Informationsundervisningen bör ingå i utbildningen som en naturlig del, där föreläsningar och annan undervisningsaktivitet är schemalagda i ordinarie schema. Naturligtvis bör undervisande bibliotekarier ha samma pedagogiska kompetens som lärarna på ämnesutbildningen, d.v.s. de bör ha högskolepedagogisk utbildning.

Att bibliotekens undervisning är förankrad i curriculum och att planeringen av undervisningen sker i samråd med lärare/ansvariga på kursen är något som vi uppfattar har stor inverkan på det genomslag bibliotekens undervisning har på studenters informationskompetens. Detta är förutsättningar som i flertalet fall möjliggörs genom strategiskt arbete. Om biblioteken arbetar för att vara en pedagogisk part i utbildningen, bör de också finnas med i sammanhang där utbildningen diskuteras och beslutas (Pham & Tanner, 2014).

Projektgruppen har förstås haft förhoppningar om att kunna visa på att bibliotekens undervisning faktiskt gör skillnad för hur studenterna upplever sin förmåga att söka information, och i förlängningen, för kvaliteten på uppsatserna. I resultatet från utvärderingen är det dock svårt att påvisa att det skulle vara enbart just bibliotekens insatser som gör att studenterna känner sig trygga i sin informationsökning, eller att kvaliteten på uppsatserna är god, då det är osäkert vilka faktorer som varit avgörande för de förändringar som vi trots allt tycker oss kunna se.

Enligt modellen vi har använt ska ev. förändringar av studenternas informationskompetens bli synliga med hjälp av de framgångsfaktorer som vi i projektets inledande fas satte upp som måttstock. När vi nu mäter de skillnader som framkommit efter projektets andra fas i förhållande till dess första kan vi sammanfattningsvis konstatera följande:

- **Studenter känner en ökad tillit till sin egen sökförmåga**

Med intervjuerna som underlag tycker vi oss se att studenterna på EHL har uppnått en minskad oro inför sökprocessen, medan man på Juridicum inte ser en riktigt lika tydlig förändring, möjligen p.g.a. att oron här inte heller var så uttalad 2011.

Under projektet 2011 kunde vi i sammanställningen konstatera att studenter kände oro inför informationsökningen, något som ledde till att aktiviteter sattes in på båda fakulteterna för att uppnå de delmål som handlade om att minska oron vid informationsökning (se tabell 4 och 6).

Studenters upplevelser av osäkerhet vid informationssökning är ett väl undersökt område, och många studier har påvisat denna oro. En banbrytare på området, Carol Kulthau, har i ett flertal artiklar och böcker konstaterat att just oro och osäkerhet är något som präglar inledningen av varje informationssökningsprocess (se t.ex. Kulthau, Heinström & Todd, 2008). Att en viss osäkerhet infinner sig i början av en sökprocess är alltså att förvänta, men i förhållande till resultaten från vårt projekts första fas verkar alltså denna oro minskat hos de intervjuade studenterna.

Vad kan detta bero på? Är det för att studenterna på Ekonomihögskolan och Juridicum under 2014 fått ta del av de aktiviteter biblioteken satte in efter projektet 2011, t.ex. att de deltagit vid fler tillfällen för att praktisera informationssökning? Eller att, som för Juridicums del, biblioteket deltagit i fakultetens planering av undervisningen, något som i flera studier t.ex. i Pham & Tanner's litteraturöversikt *Collaboration between academics and librarians* (2014) angetts som en förutsättning för att få informationskompetenta studenter. Andra förklaringar skulle kunna vara att studenter i än högre grad nu än tidigare använder sig av sökverktyg på nätet och att informationssökning har blivit en mer naturlig del för inhämtning av kunskaper och fakta. Utveckling och ökad användning av smartphones och surfplattor samt att många av de databaser som studenterna i dag använder liknar Googles söksystem tror vi också kan spela roll. Vissa verktyg som studenterna erbjuds idag underlättar (eller försvårar!) sökningen, i och med att de söker i många resurser samtidigt (som t.ex. LUBsearch, EBSCOs discovery-verktyg som används vid Lunds universitet), vilket gör att de inte behöver känna till varje enskild databas för att hitta relevant material (Fawley & Krysak, 2012). Likaså har tillgången till vetenskapliga artiklar förenklats då de, om biblioteken har en e-prenumeration på den önskade tidskriften, går att hämta via en s.k. link resolver från Google Scholar (Fourie, 2013).

Att utbildningarna idag i högre grad ger studenterna möjligheter att öva, både vad gäller att läsa vetenskapliga texter och att själva skriva akademiskt (vilket i sin tur kräver informationssökning), t.ex. i den nya metodkursen på EHL (vilken utmynnar i en mindre uppsats) och kandidatuppsatskursen på Juridicum, ser vi också som en starkt bidragande orsak till att studenter idag är mer medvetna om och vana vid att söka och läsa vetenskapliga texter.

Oron, eller osäkerheten, som är kopplad till att söka i informationen tycks dock kvarstå hos studenterna.

- **Ökad kontakt mellan bibliotek och lärare/Ökad kontakt mellan bibliotek och student**

Dessa framgångsfaktorer i kombination med varandra ska bl.a. ge indikation på huruvida bibliotekens undervisning och planeringen av denna är förankrad i curriculum. Ett sätt att få detta bekräftat kan vara att fastställa att studenter känner till förekomsten av lärandemål, vilket vi alltså tycker oss se. Att det 2014 finns en större medvetenhet om lärandemål kring informationskompetens än 2011 är tydligt på framför allt Ekonomihögskolan, men också på Juridicum. Vid förra intervjutillfällena var lärandemål fortfarande ett ganska nytt fenomen, och det kan vara så att de först nu börjar ge genomslag som en viktig del av utbildningen.

Vi kan också konstatera en ökad kontakt mellan bibliotek och lärare på både EHL och Juridicum. På båda fakulteterna har det satts in konkreta aktiviteter för att skapa fler kontaktytor: t.ex. deltagande i metodkursen på EHL och närvaro i Nämnden för utbildning på grund och avancerad nivå på Juridicum.

På EHL har bibliotekets deltagande i metodkursen även inneburit att det skett en ökad kontakt mellan bibliotek och student. Någon motsvarighet till detta kan inte konstateras på Juridicum, där kontakten mellan bibliotek och student var relativt hög redan 2011.

- **Studenter hittar mer relevant material**

Det finns vissa indikationer på att studenter på Juridicum hittar mer relevant material idag än de gjorde 2014. Den nyinförda kandidatuppsatsen har möjligen medfört att studenterna hanterar källorna bättre vid examensarbetet än vad de gjorde 2011 då de inte hade övat lika mycket. De aktiviteter som biblioteket har genomfört, t.ex. fler övningstillfällen, är dock svåra att koppla till den eventuella förändringen. På EHL ser man inget som tyder på att studenterna hittar mer relevant material i dag än 2011.

- **Studenter har ökad källkritisk förmåga**

Varken på EHL eller på Juridicum ses någon direkt förändring i studenternas källkritiska förmåga, men utifrån intervjuerna på Juridicum kan en möjlig skillnad anas p.g.a. införandet av kandidatuppsatsen.

Utifrån tabellen över valda genomslagsindikatorer och framgångsfaktorer nedan vill vi synliggöra huruvida insatserna har gett något genomslag eller inte. Vi bör ha i åtanke att förutsättningarna var olika för de två fakulteterna, vilket är en av anledningarna till att resultaten skiljer sig åt. Utifrån de redovisade faktorerna kan vi för Ekonomihögskolan se att tre av fem framgångsfaktorer visar på genomslag. För Juridicums del konstaterar vi att en framgångsfaktor visar på genomslag och tre på möjligt genomslag.

Studenter kan självständigt finna källor som är relevanta för deras självständiga arbeten

Typ av förändring	Affektiv förändring	Förändring av beteende	Förändring i kunskap och kompetens
Framgångsfaktorer	Studenter känner en ökad tillit till sin egen sökförmåga EHL: Ja J: Ev.	Ökad kontakt mellan bibliotek och lärare EHL: Ja J: Ja	Studenter hittar mer relevant material EHL: Ev. J: Ev.
		Ökad kontakt mellan bibliotek och student EHL: Ja J: Nej	Studenter har ökad källkritisk förmåga EHL: Nej J: Ev.
Genomslagsindikatorer	1. Studenter känner trygghet i sin förmåga att söka relevant material som krävs för att lösa en uppgift	3. Bibliotekens undervisning är förankrad i curriculum	5. Lärarna konstaterar relevanta val av källor i studenters arbete
	2. Studenter upplever att de hittar det material de behöver	4. Biblioteken är delaktiga i fakulteternas planering av undervisningen	6. Studenter kan söka fram och bedöma relevanta källor
			7. Studenters informationskompetens är relevant för det kommande arbetslivet

Tabell 7: Resultatöversikt.

6. Vidare arbete

Här följer några förslag på vidare åtgärder och aktiviteter utifrån resultatet av utvärderingen. Dessa förslag rör dels det gemensamma arbetet som bedrivs inom nätverksbibliotekens strategigrupp för pedagogik, service och miljö, dels aktiviteter för biblioteken vid Ekonomihögskolan och Juridicum.

Strategigruppen för pedagogik, service och miljö

Vi vill uppmana strategigruppen att fortsätta tänka i projektets spår, att ta tillvara och fortsätta arbeta med de resultat som har kommit fram som led i ett löpande utvärderingsarbetet framöver. Ett område som är centralt är källkritik. Vad är bekymret för studenter? Hur kan vi hjälpa studenter till ett källkritiskt förhållningssätt? Strategigruppen skulle kunna:

- undersöka vilka möjligheter det finns att på högre nivå arbeta för såväl en ökad integrering i utbildningarna som bibliotekens deltagande i relevanta organ.
- uppmantra till ett fortsatt reflekterande arbetssätt inom nätverket genom att ta upp arbetsmetoden "Kritiska vänner" inom undervisningsverksamheten.
- anordna ett eller flera seminarier kring bibliotekariens pedagogiska roll. En sådan skulle lämpligen kunna utgå från Svensk biblioteksförnings antologi om bibliotekarien som pedagog, som ska lanseras under hösten 2015. Ett seminarium kan vara med LUB:s ledningsgrupp och undervisande bibliotekarier för att gemensamt diskutera vart vi är på väg vad gäller bibliotekens pedagogiska verksamhet. Finns det en gemensam syn på bibliotekens pedagogiska roll vid Lunds universitet? Om det finns, hur kan vi formulera den och arbeta vidare mot gemensamma mål? Om inte, vad skiljer och varför?
- initiera kompetensutveckling för nätverkets medarbetare vad gäller fokusgruppsintervju som metod. Den har visat sig genom projektets två faser vara mycket värdefull, bl.a. har intervjuerna och mötena med lärarna skapat god grund för vidare kontakt och samarbete. Men metoden är inte helt enkel att genomföra. Det är lätt att man som moderator tar en allt för ledande roll. Att medarbetare inom nätverket kunde dela med sig av erfarenheter och kanske även praktiskt öva på att genomföra en fokusgruppsintervju är ett förslag.

Ekonomihögskolan

Ska biblioteket kunna göra någon faktisk skillnad avseende studenternas förmåga att söka och välja information behöver vi mer insyn i och förståelse för vilka behov och problem studenterna har och när de uppstår, samt mer samarbete med utbildningen för att skapa möjliga lösningar. Åtgärder för Ekonomihögskolans del skulle kunna vara:

- att verka för institutionaliserade former för planering och utveckling av bibliotekets undervisning. Institutionernas organ för grundutbildning (för Företagsekonomiska institutionens del Nämnden för utbildning på grund- och avancerad nivå) skulle kunna utgöra en sådan bas.
- att verka för att biblioteket arbetar strategiskt gentemot fakulteten och institutionerna för att definiera bibliotekets roll för utbildningarna.

- att verka för att biblioteket arbetar strategiskt gentemot programmet och institutionerna för att skapa vägar för utvecklandet av studenternas informationskompetens. Det kan t.ex. handla om att:
 - lägga bibliotekets undervisning när behoven är som störst, och möta de faktiska behov som finns just då.
 - lägga en del moment tidigare under utbildningen.
 - lärare och bibliotekarie gemensamt skapar studentuppgifter och övningar för att motivera studenterna till att ta del av bibliotekets undervisning. ”Synkar sina bidrag” som det uttrycks under lärarintervjun.
 - biblioteket tar över lärarnas ”crash-kurser” för att söka vetenskapliga artiklar.
 - fler bibliotekarier deltar i undervisningen. Endast en undervisande bibliotekarie gör att undervisning i mindre grupper är svår att genomföra.
 - biblioteket i sin undervisning försöker möta fler olika lärstilar, t.ex. genom att skapa filmer.
 - biblioteket i sin undervisning ytterligare påminner studenterna om lärandemålet kring informationskompetens, och ha sin undervisning tydligt kopplad till det.

Juridicum

Innan ytterligare åtgärder sätts in för att stärka informationsundervisningens integrering i utbildningen vid Juridiska fakulteten behöver biblioteket bestämma sig för till vilken grad informationsundervisningen ska integreras i utbildningen och bestämma sig för vilket mål undervisningen ska sträva efter. Då samarbetet är nära och bra mellan lärare och bibliotekarier, lärandemål finns för de färdigheter som omfattas av informationsundervisningen och undervisningen är schemalagd i det ordinarie schemat finns goda förutsättningar för att behålla den nivå av integrering som finns idag. Att informationsundervisningen ändå är separerad från ämnesundervisningen är möjligen något som till viss del ska accepteras, och resurser som kanske hellre ska läggas på att erbjuda olika former och bättre tillgänglighet till det stöd och undervisning som biblioteket ansvarar för.

En fortsatt utveckling av informationsundervisningen tror vi sker bäst genom kontinuerlig dialog och nära samarbeten mellan lärare och bibliotekarier. Undervisningen behöver som all annan undervisning pröva nya pedagogiska grepp och sträva mot problematisering av informationskompetensens färdigheter som att söka, värdera och referera. De aktiviteter som kan ligga närmast i tiden skulle därför kunna vara:

- att utveckla fler former av stöd/undervisning för att möta olika behov hos studenterna, exempelvis filma generella genomgångar, lägga upp guider för sökning i olika databaser och erbjuda öppna sökverkstäder.
- att utveckla övningar kring källvärdering, tillsammans med lärare.
- att problematisera i undervisningen kring att söka, värdera och referera.

7. Litteratur

Akramy, S., Holm, B., Landgren, L. & Wiberg, A. (2011). *Gör det någon skillnad? En genomslagsutvärdering av bibliotekens pedagogiska verksamheter vid Lunds universitet. Första steget: En nulägesbeskrivning av bibliotekens undervisning vid tre fakulteter*. Lund: Lunds universitet. Hämtad 25 mars 2015 från <https://lup.lub.lu.se/search/publication/2337914>

Biggs, J. (1996). Enhancing Teaching through Constructive Alignment. *Higher Education*, 32(3), pp. 347-364.

Biggs, J. & Tang, C.S. (2007). *Teaching for quality learning at university: what the student does*. (3. ed.) Maidenhead: McGraw-Hill/Society for Research into Higher Education. Hämtad 25 mars 2015 från http://docencia.etsit.urjc.es/moodle/pluginfile.php/18073/mod_resource/content/0/49657968-Teaching-for-Quality-Learning-at-University.pdf

Bønløkke, M., Kobow, E. & Kristensen, A-K. (2012). Curriculum Integrated Information Literacy: a Challenge. *Nordic Journal of Nursing Research & Clinical Studies / Vård i Norden*, 32(3), pp. 53-55.

Ekonomihögskolan vid Lunds universitet (2012). Verksamhetsplan 2012. Lund: Ekonomihögskolan. Hämtad 25 mars 2015 från <http://www.ehl.lu.se/media/ehl/dokumentarkiv/organisation-och-forvaltning/verksamhetsplaner/verksamhetsplan2012.pdf>

Ekonomihögskolan vid Lunds universitet (2014). Utbildningsplan för Ekonomie kandidatprogram. Lund: Ekonomihögskolan, Lunds universitet. Hämtad 25 mars 2015 från <http://www.ehl.lu.se/media/ehl/dokumentarkiv/utbildning-och-forskning/utbildning/utbildningsplaner-grundniva/ekonomiprogrammet.pdf>

Elmgren, M. & Henriksson, A. (2010). *Universitetspedagogik*. Stockholm: Norstedts.

Fakultetsstyrelsen vid Ekonomihögskolan. (2014). Verksamhetsmål och resursfördelning för Ekonomihögskolan vid Lunds universitet 2015. Lund: Ekonomihögskolan, Lunds universitet. Hämtad 25 mars 2015 från https://liveatlund.lu.se/intranets/LUSEM/LUSEM_All/mitt_jobb/Verksamhetsplaner%20EHL/Verksamhetsplan%202015.pdf

Fawely, N. & Krysak, N. (2012). Information Literacy Opportunities within the Discovery Tool Environment. *Collage & Undergraduate Libraries*, 19 (2-4), pp. 207-214.

Fourie, I. (2013). All About Information - Balancing ICT, IRS, Users and Making a Difference. *Library Hi Tech*, 31(3), pp. 554-561.

Gabrielsson, Å. & Paulsson, M. (2004). *Att utveckla ekonomers informationskompetens: en idéskiss för ekonomprogrammen*. Umeå: Universitetspedagogiskt centrum, Umeå universitet. Hämtad 25 mars från http://www.upl.umu.se/digitalAssets/23/23488_05-rapport_kompetens.pdf

Garretson, H., Krause-Phelan, T., Zech Thelen, K. & Siegel, J. (2014). The Value of Variety in Teaching: A Professor's Guide. *Journal of Legal Education*, 64 (1), pp. 65-93.

Högskoleverket (2012a). Resultatsök – jämför utbildningarnas kvalitet: Företagsekonomi, Kandidat, Lunds universitet. Hämtad 25 mars 2015 från <http://kvalitet.uk->

ambetet.se/resultatsok.4.25ae7641136bb9ef9e38000719.html?sv.url=12.6da1ffd913828526dc880000&struts.portlet.action=/kvalitet/result

Högskoleverket (2012b). Blandad kvalitet på juridikutbildningarna. Hämtad 31 augusti 2015 från <http://mb.cision.com/Main/1539/9300404/42131.pdf>

Kuhlthau, C., Heinström, J. & Todd, R. J. (2008). The 'Information Search Process' Revisited: Is the Model Still Useful? *Information Research*, 13(4), pp. 45-45.

Kuhlthau, C. (2004). *Seeking meaning: a process approach to library and information services*. (2 ed.). Westport, CT: Libraries Unlimited.

Lunds universitets bibliotek. (2009). Strategisk plan för LUB, Lund: Lunds universitet. Hämtad 25 mars 2015 från http://www.lub.lu.se/fileadmin/user_upload/pdf/Om_LUB/Strategisk_plan_2009-2012.pdf

Markless, S. & Streatfield, D. (2006). *Evaluating the impact of your library*. London: Facet Publishing.

Pham, H. T. & Tanner, K. (2014). Collaboration between Academics and Librarians: a Literature Review and Framework for Analysis. *Library Review*, 63(1/2), pp. 15-45.

Pilerot, O. (2009). Högskolestudenters informationskompetens, i J. Hedman & A. Lundh (red.), *Informationskompetenser: Om lärande i informationspraktiker och informationssökning i lärandepraktiker*, Stockholm: Carlssons, sid. 108-132.

**Gör det någon skillnad?
En genomslagsutvärdering av bibliotekens pedagogiska
verksamheter vid Lunds universitet**

**Första steget: En nulägesbeskrivning av bibliotekens
undervisning vid tre fakulteter**

Sara Akramy, Medicinska fakultetens bibliotek

Bitte Holm, Ekonomihögskolans bibliotek

Lena Landgren, Biblioteksdirektionen

Anna Wiberg, Juridiska fakultetens bibliotek

Innehåll

Introduktion

Projektbeskrivning

- Bakgrund
- Modell
- Metoder
- Projekterfarenheter
 - Organisationen
 - “Marklessmodellen”
 - Metoderna

Resultat per fakultet

- Ekonomihögskolan
 - Ekonomihögskolans bibliotek
 - Ekonomie kandidatprogrammet
 - Bibliotekets undervisning
- Redovisning av fokusgruppsintervjuerna
- Sammanfattning

- Juridiska fakulteten
 - Juridiska fakultetens bibliotek
 - Juristprogrammet
 - Bibliotekets undervisning
- Redovisning av fokusgruppsintervjuerna
- Sammanfattning

- Medicinska fakulteten
 - Bibliotek & IKT
 - Sjuksköterskeutbildningen
 - Bibliotekets undervisning
- Redovisning av fokusgruppsintervjuerna
- Sammanfattning

Diskussion

Slutord

Litteratur

Bilagor

Introduktion

Följande rapport behandlar projektet ”Gör det någon skillnad? En genomslagsutvärdering av bibliotekens pedagogiska verksamheter vid Lunds universitet”.¹ Projektet, som pågått under perioden februari - augusti 2011, har syftat till att ge underlag till en nulägesbeskrivning av pedagogiska verksamheter vid några av biblioteken vid Lunds universitet och verksamheternas genomslag hos studenterna. Den pedagogiska verksamhet som projektet fokuserar på är den undervisning som biblioteken genomför. Genom att erhålla en nulägesbeskrivning kan det vid en upprepning av studien inom de närmaste åren framkomma hur utvecklingen av bibliotekens pedagogiska verksamheter påverkar studenterna och huruvida de gör en skillnad.

Studien har bestått av en kvalitativ och en kvantitativ del. Genom fokusgruppsintervjuer med studenter, lärare och bibliotekarier vid tre fakulteter vid Lunds universitet har underlag erhållits. Materialet har analyserats i förhållande till en genomslagsmodell baserad på en arbetsprocess utvecklad av Sharon Markless och David Streatfield (Markless & Streatfield 2006) och i relation till det uppsatta målet i genomslagsmodellen, nämligen *studenter kan självständigt finna källor som är relevanta för deras självständiga arbeten*. Till detta material har fogats statistiskt underlag.

Projektet ska uppfattas som en pilotstudie. Därför ger vi en redogörelse för vårt tillvägagångssätt men också för de utmaningar vi har mött under projektets gång. Vi hoppas att rapporten kan tjäna som både inspiration och stöd för de bibliotek som i likhet med oss vill utvärdera undervisningsverksamheten.

Efter en kort bakgrund presenteras projektet, den modell som använts, metoder och genomförande. Vi ger också en kort reflektion över våra gjorda erfarenheter rörande projektorganisationen, modell och metoder. Därefter följer bakgrundsbeskrivningar av varje fakultet med statistisk data samt redovisningar av delar av det material som framkommit under fokusgruppsintervjuerna. En mer övergripande diskussion kring en del centrala områden som har aktualiserats vid intervjuerna ges också. Rapporten avslutas med ett slutord.

¹ Projektgruppen har utgjorts av Sara Akramy (Medicinska fakultetens bibliotek), Bitte Holm (Ekonomihögskolans bibliotek), Lena Landgren (Biblioteksdirektionen) och Anna Wiberg (Juridiska fakultetens bibliotek). Anna Brummer (tidigare anställd vid Lunds universitet, sedan 1/4 2011 LärandeResursCentrum, Högskolan Kristianstad) deltog i inledningen av projektet och har därefter fungerat som diskussionspartner.

Projektbeskrivning

Bakgrund

I februari 2010 arrangerade Lunds universitets bibliotek (LUB) en workshop med Sharon Markless, lektor i högskolepedagogik vid King's College, London och med stor erfarenhet av utvärderingsarbete av biblioteksverksamheter. Workshopen var ett led i en serie aktiviteter kring implementeringen av biblioteksverksamhetens strategiska plan 2009-2012 (Strategisk plan 2009-2012). Just denna workshop hade fokus på avsnittet om strategierna relaterade till stöd till utbildning och lärande.

Utifrån Markless erfarenheter av biblioteksutvärderingar och med avstamp i undervisningen vid LUB-biblioteken diskuterades hur man mäter om biblioteken gör någon skillnad för studenters informationskompetens, d.v.s. deras förmåga att söka, värdera och hantera information. Skillnader kan röra såväl förändringar i beteende, förbättrad kompetens och fördjupad kunskap som förändrade attityder och värderingar. Markless presenterade närmare den arbetsprocess i form av en modell för biblioteksutvärdering hon har utvecklat tillsammans med David Streatfield (Markless & Streatfield 2006). Det diskuterades hur modellen skulle kunna användas för att utvärdera bibliotekens pedagogiska arbete vid Lunds universitet.

Erfarenheterna från workshopen gav mersmak. Under hösten arbetade en grupp fram en för LUB:s förhållanden anpassad modell i syfte att fungera som utgångspunkt för ett utvärderingsprojekt.² Det beslutades att projektet skulle genomföras under 2011 och såväl centrala som fakultetsmedel tilldelades för att täcka fyra personers medverkan under sammanlagt fem månader.

Tre fakultetsbibliotek har deltagit i projektet: Ekonomihögskolans bibliotek, Juridiska fakultetens bibliotek och Medicinska fakultetens bibliotek. Det upprättades en projektplats på LUB-bibliotekens intranät, där minnesanteckningar och relevanta dokument löpande har publicerats.

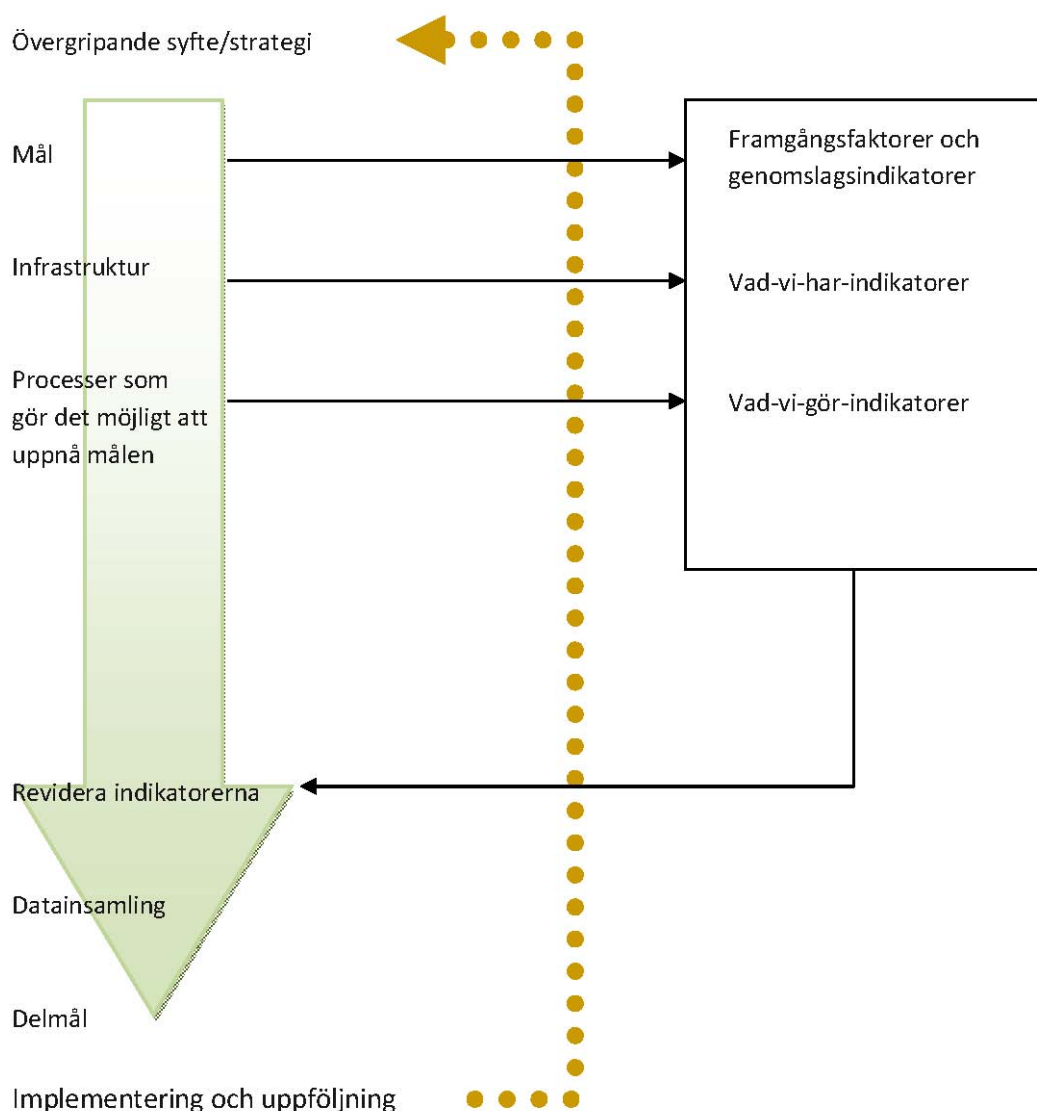
Modell

Projektet har utgått från den utvärderingsmodell som Sharon Markless och David Streatfield har utvecklat och presenterar i boken *Evaluating the impact of your library* (Markless & Streatfield 2006, 49-54). Modellen representerar ett cykliskt förlopp och innefattar följande steg (se figur 1):

1. Välj område att utvärdera (mål) utifrån en övergripande strategi för verksamheten.

² I arbetet med att anpassa Markless & Streatfields modell enligt projektets behov deltog, utöver projektdeltagarna, även Gertrud Berger (HT-biblioteken), Fredrik Eriksson (HT-biblioteken) och Åsa Forsberg (Biblioteksdirektionen).

2. Formulera framgångsfaktorer, d.v.s. företeelser som visar att en förändring har skett utifrån att studien görs om.
3. Formulera genomslagsindikatorer, d.v.s. företeelser som har valts ut för att kunna mäta ett eventuellt genomslag.
4. Formulera vad-vi-har- och vad-vi-gör-indikatorer, d.v.s. företeelser som rör infrastruktur och processer i verksamheten.
5. Samla och utvärdera information, som säger något om genomslaget.
6. Formulera delmål, d.v.s. insatser (i förhållande till utvärderingsmålet) utifrån insamlad information.
7. Implementera och följ upp.

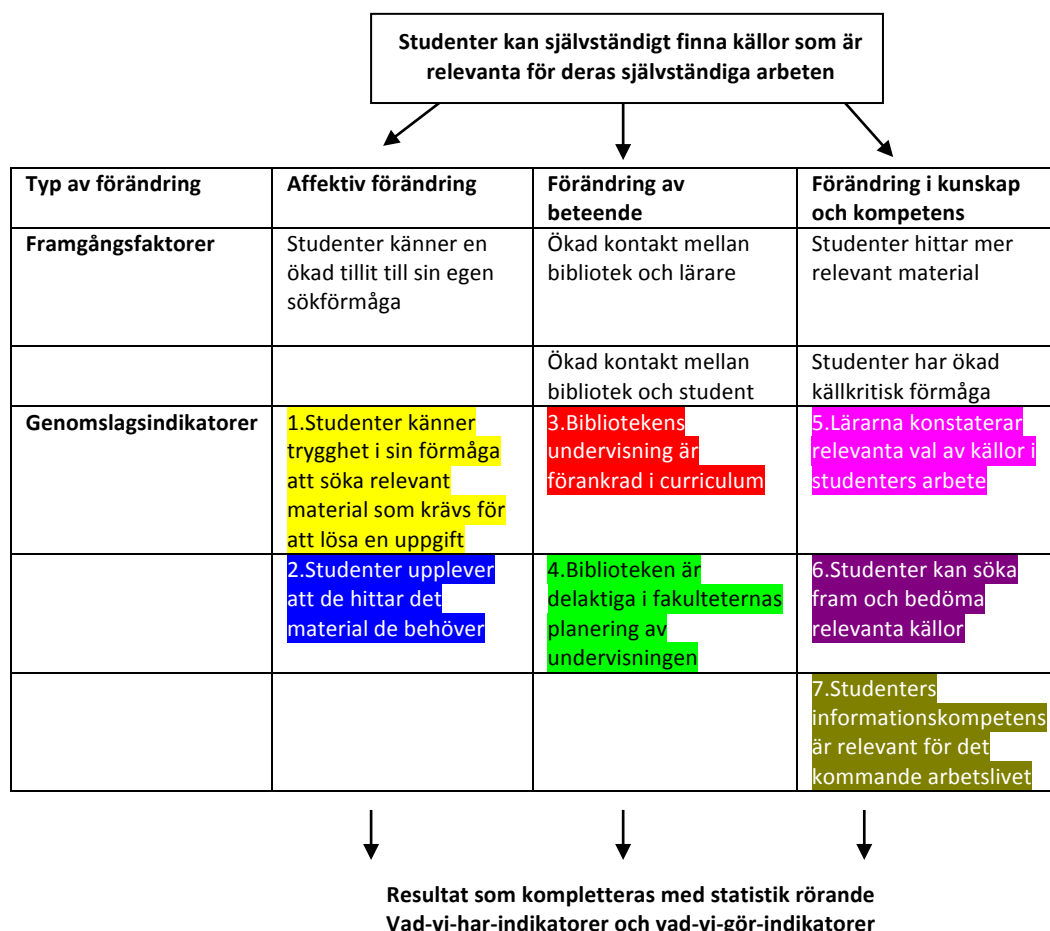
Figur 1. Modell (efter Markless & Streatfield 2006, 50).

Kortfattat skulle arbetet med modellen kunna beskrivas som följer: med utgångspunkt från det man vill utvärdera, formulerat i form av ett mål, samlas information (såväl kvalitativ som kvantitativ) som kan beskriva företeelser (formulerade i form av indikatorer) som kan förväntas ha ett genomslag för målet. Utifrån insamlad information ställs delmål upp i form av insatser. En utvärdering av insatserna visar huruvida framgångsfaktorerna har uppnåtts.

I den aktuella studien har vi arbetat med de fem första stegen i modellen. Utifrån målet *studenter kan självständigt finna källor som är relevanta för deras självständiga arbeten* innefattar projektet, utöver data för infrastruktur och processer, i dess nuvarande fas fem framgångsfaktorer och sammanlagt sju genomslagsindikatorer (se figur 2).

Genomslagsindikatorerna gavs olika färger för att underlätta det kommande analysarbetet (se nedan). I figur 2 framgår även vilken typ av förändring - i det här fallet hos studenter - som en utvärdering kan hjälpa till att belysa.

Valet av mål föll sig ganska naturligt. Eftersom projektet redan från början hade karaktär av pilot var det angeläget att målet skulle vara ”enkelt” och utmärkande för den undervisningsverksamhet som står i fokus. Det bör påpekas att i begreppet *finna källor* i målet ingår även moment som rör val av källor och källkritik.

Figur 2. Framgångsfaktorer och genomslagsindikatorer så som de är formulerade för det aktuella projektet.

Vad gäller de olika genomslagsindikatorerna kan följande nämnas (se även nedan under avsnittet *Projekterfarenheter*): I fråga om skillnaderna mellan indikatorerna 1, 2 och 6, som vid en första anblick kan te sig ganska lika, handlar indikator 1 om hur studenter har tillit till sin kompetens inför att kunna söka fram den information de behöver, 2 om hur studenter känner att de lyckas med att hitta den information de behöver och 6 om hur studenternas informationskompetens uppfattas av dem själva, av lärare och av bibliotekarier. Även indikatorerna 5 och 6 kan verka lika, men 5 handlar om hur lärarna ser på kvaliteten och urvalet av de källor som studenten tagit med i sitt arbete medan indikator 6 rör vilken informationskompetens som studenterna faktiskt besitter. Indikator 7 lades till efter fokusgruppsintervjuerna, eftersom vi insåg att en del viktig information kommit fram i anslutning just till detta område (se nedan).

Det bör påpekas att de framgångsfaktorer som är formulerade i vår modell (figur 2) inte har beaktats i denna studie. De blir aktuella i en senare del av utvärderingen.

Utöver genomslagsindikatorer ingår alltså indikatorer rörande infrastruktur och processer i Markless modell. Vad gäller vad-vi-har-indikatorer, d.v.s. företeelser som rör infrastruktur i verksamheten, har vi samlat in material kring följande områden:

Fakultet	Bibliotek	Bibliotekarier	Undersökt utbildning
Antal anställda	Öppettider	Antal totalt	Pedagogisk metod
Antal studenter	Bemanning av referensdisk	Antal undervisande	Biblioteksundervisning i kursprogrammet
Antal program, kurser	Antal läsplatser	Pedagogisk kompetens hos undervisande	
Organisationsstruktur	Antal grupparbetsplatser		
Informationskanaler	Antal relevanta manualer		

Figur 3. Vad-vi-har-indikatorer.

De områden som gett underlag till projektets vad-vi-gör-indikatorer, d.v.s. företeelser som rör relevanta processer i verksamheten, är följande:

- Arbete med informationskompetens som strategiskt mål i handlingsplaner.
- Arbete med lärandemål för biblioteksundervisning.
- Arbete med examination för uppsatta lärandemål.
- Genomförande av undervisning.

Metoder

För den kvantitativa delen av studien har, som ovan nämnts, bl.a. uppgifter till SCB:s forskningsbiblioteksstatistik använts. Syftet har varit att få en bild av den informationsinfrastruktur vad gäller t.ex. antal studieplatser som står till studenternas förfogande (vad-vi-har-indikatorer) samt kvantifiera de insatser biblioteken gör, t.ex. antal undervisningstimmar för den aktuella studentgruppen (vad-vi-gör-indikatorer) (se figur 1).

För att samla in underlag till genomslagsindikatorerna valdes fokusgruppsintervjuer. Inom biblioteksverksamheter har fokusgrupper blivit en allt vanligare metod för att fånga brukarnas synpunkter om och idéer kring verksamheten och dess utveckling (Obert & Forsell 1999; Lundgren 2006). Vid projektstarten fick vi möjlighet att ta del av erfarenheter från projekt med fokusgrupper vid Malmö Högskolas Bibliotek och IT (Schmitz & Sedvall 2011), vilket gav värdefull insikt i metoden.³

I Viveka Wibecks bok *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod* (2010), som legat till grund för arbetet med metoden i detta projekt, definieras fokusgrupp som följer:

Fokusgrupper är en forskningsteknik där data samlas in genom gruppinteraktion runt ett ämne som bestämts av forskaren (Morgan 1996, i Wibeck 2010, 25).

En fokusgrupp innebär att ett antal deltagare, rekryterade på ett eller annat sätt, samtalar under en begränsad tid över ett på förhand bestämt ämnesområde. Syftet är att samla data för att få underlag till olika slags analyser av kunskap, attityder och föreställningar om ämnesområdet i fråga.

Som intervjuobjekt för fokusgrupperna i vårt projekt valdes representanter från tre kategorier: studenter, lärare och bibliotekarier. Informanterna var alla på något sätt engagerade i de kurser på respektive fakultet som studien har omfattat. Vad gäller val av kurser att ingå i undersökningen valde vi sista terminen på respektive program - för Ekonomihögskolan Ekonomi kandidatprogrammet, för Juridiska fakulteten Juristprogrammet och för Medicinska fakulteten Sjuksköterskeprogrammet - vilket för alla innehåller ett större självständigt arbete, examensarbetet.

Vi satte samman grupperna och utförde intervjuerna kategorivis. Eftersom syftet med projektet var att samla information om hur relevanta grupper såg på studenters kompetens att självständigt söka information var homogena grupper ett självklart val (Wibeck 2010, 63-64).

Deltagarna i de olika grupperna rekryterades på olika sätt: via mailförfrågning och ibland därpå telefonkontakt, genom personlig information vid introduktionsmöte för uppsatskurs

³ Vi vill rikta ett varmt tack till Eva Schmitz, Bibliotek och IT, Malmö Högskola, för givande diskussioner.

eller via direkt påstötning. En gemensam informationstext (med något olika beskrivning av projektet till de olika kategorierna) användes vid rekryteringarna. Studenter som deltog i intervjuerna var registrerade på den aktuella kursen. För att fylla på gruppen fick vi i något fall gå utanför kursen, men dessa studenter var fortfarande på samma nivå, d.v.s. de skrev examensarbeten. Beträffande lärare kontaktades lärare och/eller handledare och/eller examinator för respektive kurs. Vad gäller bibliotekarier tillfrågades alla tjänstgörande bibliotekarier vid de tre fakultetsbiblioteken. För kategorierna studenter och lärare lottades två biobiljetter ut som tack för deltagandet i intervjuerna.

I genomsnitt har fokusgrupperna bestått av fem deltagare (se tabell 1), vilket kan anses vara en optimal storlek för fokusgrupper, som enligt Wibeck inte bör bestå av färre än fyra och inte fler än sex (Wibeck 2010, 62).

	<i>Ekonomihögskolan</i>	<i>Juridiska fakulteten</i>	<i>Medicinska fakulteten</i>	<i>Summa:</i>
Studenter	3	5	5	13
Lärare	4	6	4	14
Bibliotekarier	7	5	5	17
Summa:	14	16	14	

Tabell 1. Antal deltagare per fakultet och kategori.

Enligt Wibeck kan stimulusmaterial delges deltagarna i en planerad fokusgrupp för att väcka frågor och diskussion (2010, 78-79). Inom vårt projekt skickades stimulusmaterial ut i något olika utsträckning. Materialet bestod av utdrag från ett antal bloggar med synpunkter som var tänkta att om inte provocera så åtminstone väcka några tankar kring studenters informationssökande (bilagor 1a-b).

Inför fokusgruppsintervjuerna sammanställdes en intervjuguide med ett tjugotal frågor, som på olika sätt relaterade till projektets genomslagsindikatorer. Frågorna tjänade som igångsättare och användes för att ge viss struktur på intervjuerna (Wibeck 2010, 73-74). Intervjuguiderna för de olika studiekategorierna (student, lärare, bibliotekarie) var i största möjliga mån relaterade till varandra för att våra frågor och diskussioner skulle spegla samma område från olika håll (Wibeck 2010, 63) (bilagor 2a-c).

Vi vinnlade oss om att skapa en trivsamt och inbjudande atmosfär vid intervjuerna. Kaffé med tilltugg serverades. Vi delade upp moderatorskapet så att en och samma person var moderator för alla tre intervjuerna inom samma kategori (studenter, lärare, bibliotekarier). Någon av de andra projektmedlemmarna fungerade som assistent. På detta viset hade alla funktionen av både moderator och assistent. Moderator ledde diskussionen utifrån intervjuguiden. Assistenten antecknade under intervjuens gång. Det som antecknades var

sådant som för stunden ansågs extra relevant. Tankar och idéer som kom upp under samtalen men som kanske inte hade någon direkt bäring på de olika genomslagsindikatorerna noterades.

För att kunna identifiera de olika deltagarna i respektive grupper använde vi en förkortning bestående av tre bokstäver där den första bokstaven står för kategori (S för student, L för lärare och B för bibliotekarie, den andra för fakultet (E för Ekonomi, J för Juridik och M för Medicin) och slutligen den tredje för individen (varje individ tilldelades en bokstav från A och framåt). Förkortningen SMC ska alltså utläsas student C på Medicinska fakulteten. Moderator gavs förkortningen M.

Intervjuerna, som pågick i genomsnitt under 1,5 timme, spelades in och transkriberades. För inspelning och transkribering användes programmet *Digital Voice Editor*, som en av projektdeltagarna hade goda erfarenheter av sedan tidigare.

Den transkriberade texten kodades enligt de färger som getts indikatorerna (se figur 2). Synpunkter på och kommentarer till de ämnesområden som respektive indikator representerar markerades alltså med färg enligt respektive indikator. Färgmarkeringarna gjordes av moderator per intervjukategori. De gick även igenom tillsammans med en annan projektdeltagare för att jämföra tolkningen av innehållet gentemot respektive indikator, skillnader som dock förekom i mindre utsträckning.

Projekterfarenheter

Eftersom det aktuella projektet är att betrakta som en pilotstudie anser vi det viktigt att delge våra erfarenheter, såväl positiva som negativa, av projektorganisationen som sådan och av den modell och metod vi använt.

Organisationen

Vi kan konstatera att projektgruppens storlek varit passande för uppdraget. Dessutom, att inom biblioteksnätverket få möjlighet att arbeta tillsammans över fakultets- och avdelningsgränser har av alla upplevts som mycket givande.

Det har i efterhand visat sig positivt att alla gemensamma dokument lades upp på LUB-bibliotekens intranät. Eftersom vi haft en rad möten där olika delar av projektet har fastslagits har sidan fyllt en viktig funktion för den gemensamma kommunikationen.

I projektplanen uppskattades en tidsåtgång på motsvarande ca en månads heltidsarbete/individ. I efterhand kan vi dock konstatera att vi alla i genomsnitt lagt ner drygt ytterligare en vecka.

”Marklessmodellen”

Att formulera genomslagsindikatorerna var inte någon enkel sak. Som Sharon Markless uttryckte det under workshopen i februari 2010 och också konstaterar i sin bok: *’Impact indicator is a slippery concept’* (Markless & Streatfield 2006, 130).

Vi har genom kontakt med Sharon Markless fått feedback på formuleringarna av våra genomslagsindikatorer. Vi har förhållit oss till de synpunkter hon förde fram, bl.a. den att en av våra ursprungliga genomslagsindikatorer snarare hade karaktär av vad-vi-har-indikator. Den ströks därför som genomslagsindikator och har i stället använts som en vad-vi-har-indikator i analysen.

Att några av indikatorerna i vår modell ligger mycket nära varandra har redan konstaterats, och detta föranledde livliga diskussioner under analysarbetets gång.

Utöver de kommentarer som fokusgruppsdeltagarna gav till de områden vi ville belysa i diskussionerna framkom även mycket intressant material i ’bruset’ runt omkring, d.v.s. uppgifter och synpunkter som inte har någon direkt motsvarighet i de formulerade indikatorerna. Vi blev t.ex. varse detta när vi under analysen av materialet från fokusgruppsintervjuerna insåg att vi borde ha en indikator som svarar mot betydelsen av studenters informationskompetens i deras efterakademiska liv. Vi har, som ovan nämnts, valt att redan inför analysarbetet av denna första fas av projektet lägga till indikatorn *Studenters informationskompetens är relevant för det kommande arbetslivet* till de ursprungliga indikatorerna.

Metoderna

Vad gäller att samla in underlag till de vad-vi-har- och vad-vi-gör-indikatorerna har vi kunnat använda biblioteksstatistiken som varje år levereras till SCB, med vissa smärre kompletteringar. Insamlandet av denna kvantitativa data har därför varit ganska enkelt och inte speciellt tidskrävande.

Bland de avgjort positiva erfarenheterna från det aktuella projektet vill vi nämna den kompetensutveckling som arbetet med fokusgrupper som metod har gett. Med ett undantag var metoden ny för oss, och projektet har gett oss alla en möjlighet att utveckla ny kunskap.

Att fokusgruppsintervju som metod har varit lämplig för att ta del av studenters, lärares och bibliotekariers åsikter om och synpunkter på bibliotekens pedagogiska verksamhet har projektet visat. För insamlande av evidens till genomslagsindikatorerna kunde dock t.ex. även enkätundersökningar använts. Det faktum att vi under de fysiska mötena kom in på områden som inte täcktes in av de formulerade indikatorerna men som var intressanta och viktiga ur andra aspekter har dock utgjort ett mervärde; samma möjlighet hade inte getts om vi skickat ut en enkät till de olika studiekategorierna att fylla i.

En positiv aspekt av fokusgrupp som metod har konstaterats av Lundgren (2006, 4): ”Som

bieffekt fungerar den [fokusgruppen] som en marknadsföring...”. Att undervisningsverksamheten vid de tre fakulteternas bibliotek som varit involverade i detta projekt har kommit i ljuset kan konstateras. Under intervjuernas gång har t.ex. lärare gett uttryck för en önskan om mer och intensivare samarbete med biblioteken.

I efterhand inser vi att frågorna i intervjuguiden bättre kunde ha ringat in de områden som vi ville ha underlag till för bedömning av genomslagsindikatorerna. Vi ser också att antalet frågor var i överkant. P.g.a. av mängden frågor blev vi även lite för bundna vid dessa. Man kände sig tvungen att hinna igenom alla frågorna i alla grupper.

Vad gäller fokusgruppsintervjuerna har vi även dragit lärdomen att det är viktigt att vara ute i god tid för att boka intervjutillfällen.

Vi blev alltså varse svårigheten med att inte leda intervjuerna under fokusgrupperna för mycket. Men eftersom syftet med våra intervjuer var att erhålla synpunkter på ett antal områden var valet av semi-strukturerade intervjuer självklart, med allt vad det innebär av risker att styra samtalen för mycket. Vi bedömer dock att det under samtalen ändå gavs goda möjligheter för deltagarna att uttrycka sina erfarenheter och åsikter utan inblandning från moderatorn.

Mikrofonens placering under intervjuerna visade sig vara betydelsefull. Vissa av informanterna var svåra att höra när vi väl började med transkriberingsarbetet.

I genomsnitt tog varje intervju två arbetsdagar att transkribera. Projektdeltagarna upplevde det emellanåt svårt att vara på sin arbetsplats och arbeta med transkriberingen eftersom det var viktigt att kunna arbeta ostört. Mycket av transkriberingsarbetet genomfördes därför i hemmen.

Färgkodningen var, som ovan redan nämnts, komplicerad. Det visade sig att vi alla hade något olika tolkningar av innehållet i indikatorerna, trots att vi varit delaktiga i arbetet med att sammanställa dem. Därför blev den gemensamma genomgången av de olika färgkodningarna betydelsefull för att i största möjliga mån skapa en samsyn kring det fortsatta analysarbetet.

Resultat per fakultet

I det följande presenteras för respektive fakultet fakta och statistik som utgör material till vad-vi har- och vad-vi-gör-indikatorerna. Därefter presenteras resultat från fokusgruppsintervjuerna per fakultet och i relation till de olika genomslagsindikatorerna. Resultaten illustreras av ett antal citat från intervjuerna. Det ska noteras att vi inte tar med alla citat som illustrerar en iakttagelse utan väljer ett eller några som kan anses vara extra tydliga. Vid några få tillfällen har ett och samma citat använts för att illustrera olika uppfattningar och påståenden. I viss utsträckning har citaten ”språkbehandlats” för att göras mer läsvänliga. Förtydligande inom citaten har satts inom hakparentes, liksom större stycken överhoppad text.

Vi vill här framhålla att formuleringar som t.ex. ”studenterna vid Juridicum” i texten som följer syftar på studentgruppen vi samtalat med i samband med detta projekt, d.v.s. våra studentinformanter, inte alla studenter vid Juridiska fakulteten vid Lunds universitet. Samma förhållande gäller de andra intervjukategorierna, lärare och bibliotekarier.

Ekonomihögskolan

Ekonomihögskolan består av sex institutioner med ca 4000 helårsstudenter och 300 forskare, lärare, bibliotekarier samt övrig personal.⁴ Flera olika utbildningar ges av skolan: Civilekonomprogrammet, Ekonomie kandidatprogrammet, Systemvetenskapliga kandidatprogrammet och Politices kandidatprogrammet (där huvudansvaret ligger på Statvetenskapliga institutionen). Till detta kommer sjutton masterprogram samt ett stort antal enstaka kurser.

Företagsekonomiska institutionen är den största institutionen och man använder i stor utsträckning case-metodik (fallstudier) i undervisningen. Case-metodik beskrivs som ”en modell i fem steg för att samla, systematisera och presentera en lösning till vilket case som helst oavsett inriktning” i förlagsinformationen till Lars Bengtssons bok *Att arbeta med case*.⁵

I samband med Bolognaprocessen och med start HT2007 startade de två nya programmen Ekonomie kandidatprogrammet (180 hp) och Civilekonomprogrammet (240 hp), det senare ett magisterprogram med möjlighet att avlägga en kandidatexamen på vägen.

Fakulteten har ett flera egna lokaler fördelade på fyra olika hus. Bl.a. har man en datorsal med 30 datorer där bibliotekets undervisning ibland äger rum. P.g.a. stora studentgrupper måste man emellanåt ändå hyra in sig i andra lokaler.

⁴ <http://www.ehl.lu.se/omehl>

⁵ Bengtsson, L. (1999). *Att arbeta med case*. Malmö: Liber Ekonomi.

Styrelsen för Ekonomihögskolan har följande utskott: Biblioteksnämnd, Docenturnämnd, Forskarutbildningsråd, Forskningskommitté, HMS-kommitté, Jämställdhets- och likabehandlingskommitté, Lärarförslagsnämnd, Programråd för Graduate School samt Utbildningsråd. Av dessa är det enbart i Biblioteksnämnden, med ledamöter från institutionerna samt LundaEkonomerna (Ekonomihögskolans studentkår), som biblioteket är representerat.

Inom Ekonomihögskolan distribueras ett nyhetsbrev en gång per månad, i vilket biblioteket vid något tillfälle har informerat om i egen regi anordnade utbildningstillfällen för studenter. Skolans kommunikation till inskrivna studenter sker huvudsakligen genom Live@Lund, en interaktiv studentportal. Den bibliotekarie som varit aktiv i denna studie blev registrerad som lärare på ett kurstillfälle för Ekonomie kandidatstudenterna VT11 och kunde på så sätt kommunicera direkt till studenterna inskrivna på kurstillfället i fråga.⁶

Ekonomihögskolans bibliotek

Biblioteket är under terminstid öppet 60 timmar/vecka: Måndag 10-20, tisdag till torsdag 8.15-20, fredag 8.15-18 och lördag 10-14. Expeditionen öppnar kl. 10 och bemannas under kvällar och helger av studenter från skolan men under övrig tid av bibliotekarier. Ingen speciell referensdisk finns, utan både lån och referensfrågor sköts i expeditionen. I biblioteket finns 125 läsplatser, varav en del är grupparbetsplatser. Inga tysta läsplatser erbjuds inne i biblioteket, men i lokaler tillhandahållna av Ekonomihögskolan finns både grupprum och tysta läsplatser. För studenter, lärare och forskare har biblioteket skapat ett antal digitala guider (LibGuides) uppdelade ämnesvis.⁷

På biblioteket arbetar sju bibliotekarier med olika funktionsansvar, varav två med undervisning för studenter, lärare och forskare. Undervisningsansvaret är uppdelat institutionsvis, men inga formella kontaktbibliotekarier finns. Den pedagogiska kompetensen för de undervisande bibliotekarierna består av kurser inom pedagogik, IKT och lärande, bibliotekspedagogik och högskolepedagogik.

I bibliotekets handlingsplan för 2010 står att biblioteket ska bidra till att utveckla hög informationskompetens hos studenterna på skolan.⁸

Ekonomie kandidatprogrammet

Antalet studenter som antas på Ekonomie kandidatprogrammet är ca 250 per termin. I kursplanen för Ekonomie kandidatprogrammet återfinns ett lärandemål rörande informationskompetensens område. Lärandemålet examineras av lärarna och lyder enligt följande:

⁶ I samband med EQ11-projektet framhöll de externa rådgivarna bl.a. Ekonomihögskolans case-baserade pedagogik och Live@Lund-portalerna, <http://www5.lu.se/upload/EQ11/EQ11FinalReportJune2011.pdf>

⁷ <http://libguides.lub.lu.se/FEK>

⁸ <http://www.ehl.lu.se/biblioteket/biblioteken/dokument>

För ekonomie kandidatexamen skall studenten: *Visa förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning.*⁹

Studenter på programmet kan välja att skriva sitt examensarbete inom Företagsekonomi eller Nationalekonomi. De som skriver sin kandidatuppsats inom ämnet Företagsekonomi kan även vara registrerade på Civilekonomprogrammet eller på enstaka kurser.

Bibliotekets undervisning

All undervisning för Ekonomie kandidatprogrammet bokas av institutionen. Sedan Ekonomie kandidatprogrammet startades HT2007 har biblioteket kopplats in alltmer för varje programstart, men fortfarande är det först vid examensarbetet som biblioteket anlitas utifrån utbildningens innehåll och studenternas behov vid denna tidpunkt. De övriga tillfällena är mer av informationskaraktär och är inte kopplade till vad som sker på kursen. Samtliga undervisningstillfällen under programmet ges i form av storföreläsningar, där deltagandet är frivilligt.

Bibliotekets undervisning under åren för den studentgrupp som skrev examensarbete inom Ekonomie kandidatprogrammet VT2011 såg ut som följer:

Termin 1: Introduktionsmöte för programmet. Presentation av biblioteket (tio minuter).

Termin 1: Genomgång av Lunds Universitets Biblioteks (LUB) resurser för programmet. Storföreläsning (1 timme).

Termin 6: Genomgång av LUB:s resurser. Genomgång kring informationssökning. Storföreläsning (2 timmar).

Termin 6: Frågestund för ett enskilt uppsatsämne, bokad av en enskild lärare (2 timmar).

Termin 6: ”Boka bibliotekarie” vid sex tillfällen för sammanlagt 13 individer. (Vanligen en timme per bokning).

Till detta tillkom ett antal mejlfrågor eller frågor som besvarats direkt utan bokning.

Redovisning av fokusgruppsintervjuerna

Nedan följer en redovisning av vad som framkommit vid de fokusgruppsintervjuer som hållits med studenter, lärare och bibliotekarier vid Ekonomihögskolan. Resultaten presenteras i enlighet med de sju genomslagsindikatorerna.

⁹ <http://www.ehl.lu.se/utbildning/1-nyborjarprogram/ekonomie-kandidatprogrammet>

	<i>Ekonomihögskolan</i>
Studenter	3
Lärare	4
Bibliotekarier	7
Summa:	14

1. Studenter känner trygghet i sin förmåga att söka relevant material som krävs för att lösa en uppgift

De intervjuade studenterna på Ekonomihögskolan upplever en osäkerhet vid informationssökningen,¹⁰ vilket bekräftas av lärarna,¹¹ som dock menar att kunskapen varierar bland studenterna.¹² Lärarna ser att just val av sökord utgör ett problem för studenterna.¹³

2. Studenter upplever att de hittar det material de behöver

Studenterna upplever att de hittar den information de behöver, men att det tar mycket tid.¹⁴ Svårast tycker de det är att hitta artiklar,¹⁵ och man vill ha mer kunskap om olika ekonomiska tidskrifter.¹⁶ Wikipedia är användbar för att komma i gång, anses också.¹⁷

¹⁰ SEA: *Det är bara när man [ska] skriva uppsatsen som man plötsligt kastas in i det stora havet och ska liksom simma.*

SEC: *...jag känner mig jäkla [...] osäker när jag söker.*

SEA: *...jag kan säga att den värsta delen av uppsatsskrivningen är faktiskt det med informationssökandet.*

¹¹ LEA: *...men har man inte fått någon erfarenhet av det innan, så blir det ju uppenbarligen lite ångestladdat när man ställs inför situationen [...] Man vet inte hur man ska göra...*

¹² LEC: *Jag tror nog också väldigt varierande [...] generellt att det finns en stor oro och man är bekymrad över det här. Sen så de som är duktiga, drivna, de finner att det här är ganska intressant, trevligt, efter ett tag, medan andra aldrig kommer riktigt ur det här irritationsmomentet det är för dem.*

LED: *...de som blir frustrerade känner att "Vi kan ju inte" eller "Vi vet inte", men det går. "Vad ska vi göra, hur ska vi göra". Sen är det [...] studenter som är mer drivna, mer ambitiösa, för de har lärt sig detta innan de kommer till uppsatsskrivandet.*

¹³ LEA: *Antingen så får de då väldigt få [träffar] och då får man försöka förklara för dem att du måste ju hitta synonymer också, sökord och så där, och det brukar de vara lite ovana med, utan de tar de enkla begreppen. "Det finns inte så mycket skrivet", säger de.*

LEC: *Och det som är vanligt som kommer upp tror jag är att hitta sökord. Det tekniska löser de.*

¹⁴ SEC: *...visst, man kan hitta det till slut men ska man lägga två timmar på att hitta en artikel när man redan vet namnet på den, ah, det är tidsödande.*

SEB: *...lägger man så mycket tid på att bara söka information och inte hittar någonting, då går tiden. Då har man inte så mycket tid för att skriva och utföra andra sökningar sen...*

¹⁵ SEC: *...alltså jag tycker att böcker är helt enkelt [...] Statistik också kan man hitta, men artiklar...*

¹⁶ SEA: *Jag menar att jag är student. Jag har inte läst ekonomiska tidskrifter innan. Jag ville ha koll på det, vilka finns det? Vad kan man hitta i dem? Var ska man läsa om man vill ha koll, finns det någon speciell hemsida?*

En av bibliotekarierna menar att studenterna hittar mycket av den information de behöver, men risken är att de kanske nöjer sig med att söka i de resurser de redan känner till, medan det finns andra som skulle kunna vara bättre. Bibliotekens undervisning skulle kunna bredda kunskapen om de olika resurser som finns, menar bibliotekarien.¹⁸ Med de elektroniska resurser som finns i dag klarar sig studenterna mycket bättre på egen hand, men de är fortfarande beroende av kurslitteraturen, enligt samma bibliotekarie.¹⁹

3. Bibliotekets undervisning är förankrad i curriculum

De två informanter som går på Ekonomie kandidatprogrammet känner inte till att lärandemålet *Visa förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information* finns för programmet.²⁰ Även studenten på Civilekonomprogrammet är ovetande om det lärandemål på programmet som rör informationssökning och informationshantering.²¹ Ingen av studenterna upplever att de fått den träning som behövs för att uppnå målet.²²

Inte heller bland lärarna är man fullt medveten om ovan nämnda lärandemål för Ekonomie kandidatprogrammet.²³ Samtliga lärare i fokusgruppen menar också att studenterna inte får den träning i informationssökning och skrivande som de skulle behöva. Att lära sig detta, vad flera uppfattar som ett hantverk, måste ske i ett sammanhang där aktiviteten upplevs som meningsfull för studenten och utgöra ett återkommande inslag med start redan i början av utbildningen.²⁴

¹⁷ SEA: *Och Wikipedia kan vara bra att få ringa in olika ämne [...]vad man kan söka vidare...*

SEB: *...och sen finns det källor faktiskt i Wikipedia. Då kan man ta de här källorna, alltså det finns artiklar, man kan söka just de här artiklarna.*

¹⁸ BEB: *Det är en fara med att vi har bra resurser, att vi har kanske tillräckligt för den här lilla biten, men att vi inte får tillfälle att berätta om allt, och det klarar man ju genom undervisning.*

¹⁹ BEB: *...de klarar sig mycket bättre själva nu, alltså med de elektroniska resurser som vi har och viss mån öppna samlingarna, sen är de ju oerhört beroende av just kurslitteraturen.*

²⁰ SEC: *Nu, om det skulle finnas ett sånt här mål, så är det lite kul att efter tre år komma på att, ah skit, de inte har nått det här målet.*

²¹ SEA: *Problemet är ju, att om det finns ett sådant mål för undervisningen [...] så funkar inte det så speciellt bra.*

²² SEA: *...man får aldrig någon träning på att söka information, därför att man får allting serverat av lärarna när man läser kurser.*

SEA: *...eventuellt hade de kunnat träna oss på informationssökningen genom att ge oss en uppgift, som kräver att vi måste hitta artiklarna själva.*

²³ LEC: *Man tänker inte alltid på vad som står i de här kursplanerna. Men nog känner man igen det.*

²⁴ LEB: *Det här [...] bör ju sättas i ett sammanhang, nämligen i ett sammanhang där man gör en utredning... Alltså metod och litteratursökning och annat, det är ungefär som alltså lära sig bli snickare va. Det är ett hantverk som du ska lära dig, [...]där kan man liksom inte tar datasökning och litteratursökning vid sidan av, utan det måste kopplas ihop med det andra, tidigare.*

Ansvar för att studenterna skall uppnå lärandemålet ligger enligt flera av de intervjuade lärarna på utbildningen,²⁵ men biblioteket kan användas i sammanhanget och också utgöra en diskussionspart.²⁶

4. Biblioteken är delaktiga i fakultetens planering av undervisning

Studenterna uppfattar inget samarbete mellan utbildning och bibliotek men menar att det borde finnas.²⁷ En av studenterna uppger att lärarna aldrig uppmanar studenterna att använda biblioteket.²⁸ Att biblioteket inte ses som en del av fakulteten eller undervisningen uttrycks av en annan student med orden att biblioteket är ”ett parallellt universum”.²⁹

Lärarna ser biblioteket som ett ställe dit man kan skicka studenterna för att få hjälp, men att man från lärarhåll skulle kunna vara mer aktiv med att koppla in biblioteket för de studenter som inte själva söker sig dit.³⁰ Man ser att biblioteket, tillsammans med lärarna, skulle kunna förändra studenters sökbeteende.³¹ Att man är dålig på att utnyttja biblioteket för studenternas räkning konstaterar alla lärarna.³² Möjligheten att samarbeta i anslutning till uppsatsarbetena

LEC: När det gäller metod, litteratursökning, då, det går inte att informera för det går in i ena örat och ut genom andra lika snabbt. Man kan inte förstå metod genom att bara lyssna på nån[...]man måste jobba med det för att förstå det här.

LED: Man borde ha uppsats redan från A-nivån [...] för då ser de ju aktivt vad de stöter på för problem.

²⁵ LED: ...jag tycker ansvaret ligger [...] på institutionsnivå och se till så att det finns med i utbildningen, att vi har mer uppsatsskrivande, för det är ett hantverk [...] ansvaret ligger främst på oss som konstruerar våra utbildningar. Men för att se till så att det finns med på olika nivåer är ju helhetssynen och då blir det ju studierektor...

²⁶ LEC: ...just nu så pågår ett miniprojekt på FEK:en, där man ska inventera vad vi gör metodmässigt och skrivmässigt under alla åren då. Och i det så borde på nåt sätt biblioteket vara involverat eller liksom som en diskussionspart eller nånting...

LEA: ...här måste vi göra en dramatisk genomgång och då måste biblioteket också komma in.

²⁷ SEA: Nej, finns det?

SEB: Det borde finnas ett samarbete, tycker jag.

²⁸ SEC: Jag har aldrig hört att någon lärare har sagt att vi ska till biblioteket och söka information.

²⁹ SEA: Bibliotek lever alltid i sin egen verklighet. Det är ett parallellt universum ... har ni kontakt med lärarna?

³⁰ LED: Vad jag kan säga som lärare att när de ska skriva uppsats, så går ni till biblioteket och så använder ni det som finns där, inklusive personalen för att lösa uppgiften [...] Fråga personalen, de kan.

LED: Men det bygger på att studenterna själva faktiskt ställer frågan till biblioteket [...] det blir ju väldigt uppenbart här att vi borde kanske vara mer aktiva också från lärarhåll att koppla in biblioteket för de studenter som inte själva söker sig.

³¹ LED: För börjar man med det här tidigare än när det är dags att skriva ett examensarbete de sen ska lämna, så får man ju när man kommer upp på, när man möter dem på kandidat- och magisternivå, inte ett första utkast bestående av internetkällor och kurslitteratur, utan då har man ändrat beteendet innan [...] För det är det som skapar beteendeförändring, de går till rätt databaser, de börjar söka med rätt sökord och de förstår liksom skillnaden. Där tror jag att biblioteket, tillsammans med oss lärare, skulle kunna göra en stor skillnad.

³² LED: ...ni går igenom allt från akademisk hederlighet till alla databaser [...] Alla de här viktiga beståndsdelarna egentligen som vi faktiskt vill lära våra studenter. Hur de sällar och vad de hittar information,

är något som flera av lärarna tar upp, liksom vikten av att det sker i ett sammanhang. Flera gånger påtalas att detta borde komma in i ett tidigare skede av utbildningen.³³

Biblioteket har en handlingsplan där informationskompetens ingår, men man upplever inte att det finns gehör hos institutionerna för att utveckla studenternas informationskompetens och att det är en lågprioriterad fråga för dem.³⁴ Bibliotekarierna önskar att de kunde komma in i de olika utbildningarna på ett tidigare stadium och vid flera tillfällen, men att detta skall vara beslutat på högre ort så att det inte blir beroende av vilka kontakter man råkar ha.³⁵ Dialogen med lärare inför ett undervisningstillfälle varierar stort, från gemensam planering av ett undervisningstillfälle till ingen kommunikation alls.³⁶

5. Lärarna konstaterar relevanta val av källor i studenternas arbeten

Lärarna anser att valet av källor påverkar bedömningen av uppsatsen³⁷ men betonar att variationen mellan studenter är stor, och att man under handledningen oftast lyckas leda studenter till relevanta källor och ett hyfsat resultat.³⁸ En lärare konstaterar att efter att ha

och sen också vad de ska tänka kring den information de hittar i databaser [...] skulle kunnat utnyttja det mycket mer.

³³ LED: *Det är väl lite grann det vi varit inne på, att man samarbetar i anslutning till när de ska skriva en uppsats och vi kanske börjar lite tidigare än vad vi gör nu, att vi börjar på en lägre nivå i utbildningen. Men att man har den här växelverkan så att det kopplas till när de själva faktiskt ska göra det. Att det kanske är mer än en gång biblioteket är inkopplat då på kursen.*

³⁴ BEB: *...man har ju med det i vår handlingsplan, det här med informationskompetens [...] men sen nöjer man sig ofta med det va, ungefär "nu står det i dina strategier här, nu kan hem och fixa", och det kan vi ju inte, jag menar bedömningen av kunskaper är ju inte biblioteken som ska göra, utan det är någon annan.*

BEC: *...men så över lag är det en ganska lågprioriterad fråga, och det kanske är därför det inte är ett uttalat beslut om vem som ska stå för, som har ansvaret för att göra studenterna informationskompetenta.*

³⁵ BEB: *...men man skulle ju önska att man kom in på tidigare stadier i olika sammanhang, alltså man vill nog väl, men det är lätt man inte tänker på biblioteket och bibliotekets resurser i den här planeringen...*

BEB: *Då skulle det vara beslutat från högre ort, från prefekter och styrelser, att så skulle ske, för annars hade det aldrig kunnat funka.*

BEC: *Och för mig skulle det se ut att vi är inblandade löpande under utbildningen, att man kommer in och har någonting, inte något stort, men att man kommer in på termin ett, vi gör någonting annat på termin två, följer med och att det är institutionaliserat, ja, att det bygger inte på liksom kontakter som man råkar ha.*

³⁶ BEC: *Ja, vi som undervisar har väl just med kursansvariga en del kontakt [...]där finns alla sorter, de som själva sitter med och liksom man har pratat igenom tillsammans att vi delar på det, till det att vi vet ingenting, mer än att vi ska in och undervisa om något.*

³⁷ LED: *Det är ju något man aktivt tittar efter när man handleder och så när man examinerar uppsatser [...] Jag tittar ju på källförteckningen: Hur har de jobbat, vad har de samlat in för källor, vad finns det här liksom för grund för studien och slutsatserna de gör och hur har de hanterat dem.*

LEC: *...[det är] i princip omöjligt att skriva ett bra teorikapitel utan att ha gjort en vettig litteratursökning i grunden...*

³⁸ LEB: *Det varierar för studenterna och det varierar i förhållande till säkert handledarna och så. Normalt sett är de väl rätt hyfsade.*

LEA: *Men de flesta, om de har kommit över den initiala ångesten, så funkar det ganska bra.*

utökat delen om hur man skriver en litteraturreview i sin kurs får studenterna ”någon sånär hyfs på den”.³⁹

En bibliotekarie tror att lärares bedömningar av källor i stor utsträckning är beroende av källor som läraren sedan tidigare har vetskap om.⁴⁰

6. Studenterna kan söka fram och bedöma relevanta källor

En av studenterna anser att det är svårt att sortera informationen och vill veta vilka tidskrifter som är de viktiga.⁴¹ En annan student framför problemet med att skilja mellan olika typer av artiklar.⁴²

Lärarna bekräftar att studenter har en del svårigheter med att söka i litteraturen.⁴³ En annan svårighet som flera av lärarna anser att studenterna har är att skilja på olika typer av källor.⁴⁴ Detta kan, enligt en lärare, bero på att de söker på fel begrepp då de ofta inte har kunskap om skillnaden mellan teori och empiri.⁴⁵

En lärare beskriver uppsatsskrivandet som en process, där studenterna i början använder mycket internetkällor och kurslitteratur, men återigen, att de under handledningen får hjälp att bredda sig.⁴⁶

³⁹ LEA: ...jag får öka så att säga biten med hur man skriver en litteraturreview varje termin, så nu börjar det bli något sånär hyfs på den.

⁴⁰ BEB: Det kan nog bero på läraren helt och hållet det också, tror jag. Det är mycket mer besvärligt om någon är flyhänt och samlar material som läraren kanske inte är van vid att se, det är mycket lättare att bedöma om han har utgått från någonting som läraren redan har rekommenderat.

⁴¹ SEA ...man har ingen aning om vilka Magazine är prestigefulla, vilka som är viktiga? Någon typ av sortering, för det här är kaos [...] man inte kan sortera informationen eller artiklarna på något sätt.

⁴² SEB: ...man har ingen koll på [...] att det finns vetenskapliga artiklar i olika format, marketing journaler, alltså man vet inte det. Eller jag visste inte det i alla fall för fyra år sen...

⁴³ LEA: Så det har jag inte upplevt de har några problem med att söka vetenskapliga artiklar. Det har de lärt sig. Det är väl snarare sen att botanisera i det de hittar.

⁴⁴ LED: ...framför allt att de inte kan se skillnad på typer av källor[...] Dels har de inte koll på, kanske, hur man söker, vikten av att ha bredd i källförteckningar, gjort med hjälp av litteraturundersökning, och dels vet de inte, liksom, kan inte se skillnad på olika typer av källor. Vilken de tycker är viktig, ”Vad är det för typ av information vi får från den här källan? Var hör den hemma i processen i arbetet med den här uppsatsen eller studien vi gör?”

LEC: Just att man inte kan skilja på om det är någon som tycker någonting i något sammanhang, nästan debattorienterad källa eller om det är nån som har studier där de baserar sina argument på.

⁴⁵ LED: ...jag har märkt att de gärna söker på det empiriska begreppet [...] De glömmer bort att [den] teoretiska delen av problemet och söker inte på det [...] Så då får de ju fel typ av litteratur egentligen...

⁴⁶ LED: ... ta det som en process, innan vi handledare börjar styra dem så tycker jag att det man får in då de första gångerna man handleder är mycket internetkällor och kurslitteratur. Och sen när man liksom berättar för dem att, efter successiv lära upp dem lite grand under handledningen, så breddar de [...] För de börjar i det som de är mest bekanta med. Sökning på internet, Google och sånt där kommer upp då, och sen kurslitteratur och

Några bibliotekarier tycker att studenters förståelse för innebörden av olika sorters källor och hur man söker dessa olika källor ofta är ganska dålig.⁴⁷

7. Studenters informationskompetens är relevant för det kommande arbetslivet

Två av de intervjuade lärarna tar upp vikten av att kunna utföra en utredning när man kommer ut i arbetslivet,⁴⁸ men om utbildningen ger den kompetensen framkom inte under intervjun.

Sammanfattning

Ekonomihögskolans bibliotek är inte representerat i något av de organ som planerar utbildningarna på Ekonomihögskolan. Detta gäller även för Företagsekonomiska institutionen/Ekonome kandidatprogrammet, vars studenter och lärare har varit i fokus i denna studie. Biblioteket deltar således inte i någon planering av institutionens undervisning. Lärarna på programmet har inte haft så stor kännedom om vad de kan begära av biblioteket, vilket gjort att man heller inte utnyttjat bibliotekets tjänster fullt ut.

Ekonome kandidatprogrammet går över sex terminer och innehåller inga större skriftliga arbeten av uppsatskaraktär före kandidatuppsatsen på termin 6 och heller ingen metodundervisning vad gäller akademiskt skrivande förrän då.

Studenterna på Ekonome kandidatprogrammet blir överlag godkända på sina kandidatuppsatser. Lärarna konstaterar god kvalitet på källorna, även om förmågan att söka och välja information initialt i uppsatsarbetet inte uppfattas som så god. Vad studenterna har störst problem med, enligt lärarna, är att förstå skillnaden mellan olika typer av källor, att kunna sälla bland källorna och att söka specifikt vetenskapliga artiklar. Den grupp av studenter som tränas i att göra en litteraturreview klarar, enligt läraren, att söka vetenskapliga artiklar.

sen så efterhand så kan man påverka dem. Och då blir det väldigt varierat om det är ambitiösa studenter man handleder.

⁴⁷ BEC: ...man vet inte liksom värdet med att ta information från en blogg eller från en tidskrift.

BED: ...när de kommer [...] med den här referensfrågan som nästan är deras frågeställning, [...] så förstår de ju inte det här vetenskapliga skrivandet...

BEC: ...det är ett slags tänk alltså, som man som nybliven student inte alls har, liksom var finns den, vad kan vara vettigt, är det här stort är det här litet, är det här på engelska eller på svenska.

⁴⁸ LEA: ...om målet är anställningsbarhet, så ska man bli anställbar som akademiker så måste man ju kunna metodfrågor och undersökningsmetodik och litteratursökning. Det är ju liksom det arbetsgivaren förväntar sig. LEB: ...det har ju att göra med att det här hantverket att göra en utredning [...] det behöver ju inte vara en vetenskaplig utredning, men kommer de ut på sitt första jobb va, så väldigt ofta så testar man ju då folk genom att säga "kan du ta och titta på denna problematiken, vi vill att du gör en liten undersökning om detta, och presenterar det senare".

Studenterna i fokusgruppen upplever en osäkerhet vid sökning av framför allt artiklar men också när det gäller att kunna sälla i materialet. Tidsåtgången för att söka information upplevs som problematisk. En önskan om större kännedom kring nyckeltidskrifter inom ämnet gavs också uttryck för under intervjun.

Lärandemål som avser förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information finns för programmet, men kännedomen om detta mål saknas hos studenterna, vilka heller inte upplever att utbildningen tillhandahållit möjligheter för att uppnå målet. Inte heller lärarna är helt införstådda med målet, men anser att förmågan ändå bedöms, eftersom det t.ex. inte går att skriva teoridelen i en uppsats utan att ha gjort en ordentlig litteratursökning.

Bibliotekarierna upplever att skolans intresse för att aktivt arbeta mot god informationskompetens hos studenterna är svagt och att det är svårt att etablera ett djupare samarbete mellan utbildning och bibliotek. Man vill komma in på ett tidigare stadium och vid upprepade tillfällen under utbildningen. Att ersätta ett samarbete som mestadels bygger på personliga kontakter med ett formaliserat samarbete, beslutat på högre ort, är något man eftersträvar.

Från både studenthåll och lärarhåll framförs stark kritik mot att studenterna inte ges tillfällen att träna på skrivande och informationssökning under sin utbildning. Vid kandidatuppsatsen förväntas de ändå ha den kunskap som behövs för att söka information. Från lärarhåll framförs en vilja att lägga in undervisning i informationssökning tidigare och återkommande under utbildningen. Man påtalar också vikten av att den måste vara kopplad till studenternas uppgifter och därmed behov, men det framkommer inte under intervjun om man anser att biblioteket skulle kunna vara delaktigt i planeringen av undervisningen.

Juridiska fakulteten

Utbildningen vid Juridiska fakulteten består av Juristprogrammet, tre internationella masterprogram, forskarutbildning samt ett antal fristående kurser.⁴⁹ Juristprogrammet innefattar 9 terminer, där den nionde består av examensarbete på 30 högskolepoäng.

På Juridicum arbetar idag ett 40-tal professorer och universitetslektorer samt ett 100-tal timanställda lärare, bibliotekarier och personal inom olika tekniska och administrativa stödfunktioner. Ett 30-tal forskarstuderande och ca 2000 studenter är knutna till fakulteten.

Juridiska fakultetens organisation består av Juridiska fakultetsstyrelsen, Nämnden för utbildningen på forskarnivå, Nämnden för utbildningen för grund- och avancerad nivå,

⁴⁹http://www.jur.lu.se/Quickplace/hem/Main.nsf/h_Toc/f17ab01a29d3b896c12574640058b4df/?OpenDocument

Lärförslagsnämnden, Jämställdhets- och likabehandlingskommittén, HMS (Hälsa, miljö och säkerhet) och Biblioteksnämnden. Biblioteket är endast representerat i Biblioteksnämnden. En bibliotekarie är dock adjungerad i en undergrupp till Nämnden för utbildningen på grund- och avancerad nivå, där frågor om progression av muntliga och skriftliga färdigheter diskuteras.

Fakulteten är lokaliserad i ett hus i centrala Lund, som inkluderar såväl personalutrymmen, studiemiljöer som undervisningslokaler. Kommunikationsvägarna är många i en och samma byggnad. Förmiddagsfika och lunch är centrala mötespunkter och personaldagar och nyhetsbrev är gemensamma för all personal.

Juridiska fakultetens bibliotek

Bibliotekets personal består av en områdesbibliotekarie och fem bibliotekarier. Av dessa arbetar tre individer med undervisningen gentemot fakultetens studenter och forskare. Samtliga bibliotekarier är kontaktbibliotekarie för var sin grundtermin på Juristprogrammet, vilket innebär kontaktbibliotekarie för ett juridiskt ämnesområde och ett lärarlag.

Biblioteket är öppet 8-20 måndag till fredag och 9-17 lördag och söndag, sammanlagt 76 timmar/vecka. I biblioteket finns en lånedisk och reception som bemannas av studenter på Juristprogrammet och en informationsdisk som är öppen 10-15 måndag till fredag och som bemannas av bibliotekarier.

I biblioteket finns totalt 260 läsplatser, varav 163 är med läs/skrivyta. Biblioteket har även utökats som studiemiljö med ett nytt våningsplan under 2011 och erbjuder nu grupparbetsplatser som är tekniskt utrustade med dator och storbildskärm. Totalt finns det 10 grupparbetsplatser.⁵⁰

Bibliotekets strategiska plan ingår i den för fakulteten gemensamma strategiska planen.⁵¹ Biblioteket har även en handlingsplan. I 2010 års handlingsplan betonas att arbetet kring stödet till lärandet är något som ska fortgå och fördjupas särskilt som Juristprogrammet är under omläggning, med start HT10.⁵² Det finns sedan våren 2011 en handlingsplan på prov för den pedagogiska verksamhet som bedrivs av biblioteket. Den fokuserar för året 2011 på utvärdering, progression och plagiering.

Biblioteket deltog aktivt i det arbete som skedde på fakulteten i samband med Bologna-processen. Sedan våren 2007 finns ett väl utarbetat program för informationsundervisningen.⁵³ Biblioteket ansvarar för innehållet och genomför lektionerna själva eller med hjälp av datalärare (studenter på Juristprogrammet). I något fall förekommer

⁵⁰ Juridicumns arbete för en förbättrad lärandemiljö med studenten i centrum har fått positiva kommentarer i vårens utvärdering EQ11, <http://www5.lu.se/upload/EQ11/EQ11FinalReportJune2011.pdf>

⁵¹ http://www.jur.lu.se/Quickplace/juridiska_fakultetens_bibliotek/PageLibraryC12575ED0042BD82.nsf/h_Toc/a3db61414e112131c12575ed00467e06/?OpenDocument

⁵² [http://www.jur.lu.se/quickplace/relatedinfo/PageLibraryC12572FB00296C71.nsf/h_/8EE859603F6288BFC125765C004CF51A/\\$file/handlingsplan%20jurfakbibl%202010.pdf](http://www.jur.lu.se/quickplace/relatedinfo/PageLibraryC12572FB00296C71.nsf/h_/8EE859603F6288BFC125765C004CF51A/$file/handlingsplan%20jurfakbibl%202010.pdf)

⁵³ På Juridicum benämns den undervisning som biblioteket ger för Informationsundervisning.

det att lärare och bibliotekarie håller i en föreläsning tillsammans. Totalt två bibliotekarier och nio datalärare undervisar på Juristprogrammet (och ytterligare en bibliotekarie på forskarutbildningen). Bibliotekarierna som undervisar på Juristprogrammet har alla tre genomgått högskolepedagogisk grundläggande utbildning. Bibliotekarierna som undervisar på Juristprogrammet undervisar ca 50-70 timmar per termin vardera. (Bibliotekarien som undervisar på forskarutbildningen har en lic.examen i Biblioteks- och informationsvetenskap.)

Juristprogrammet

Juristprogrammet är till stor del en teoretisk utbildning. Terminerna 1-6 är grundläggande och 7-9 är fördjupande. Ingen uttalad pedagogisk modell används gemensamt för hela programmet. Mellan 150-190 studenter antas varje termin. Av dessa är det ett stort antal som fullföljer utbildningen.

Bibliotekets undervisning

Informationsundervisning finns med i Juristprogrammets schema på termin 1, 2, 3, 4, 7, 8, och 9. Undervisningen förekommer både datasal och i föreläsningssal.

Termin 1: Introduktion till datasystem och bibliotek, presentation av datalärare i datasal (2 timmar); Lagstiftningsprocessen och dess dokument, föreläsning av bibliotekarie i föreläsningssal (2 timmar); Förarbete och lag, databasgenomgång av datalärare i datasal (2 timmar); EU-rättslig dokumentation, genomgång av bibliotekarie i datasal (1 timme); Att skriva uppsats, genomgång i datasal av bibliotekarie om källhantering och sökstrategier (2 timmar).

Termin 2: Rättsfallsseminarium: om rättsfallet som juridiskt dokument, föreläsning av lärare tillsammans med bibliotekarie i föreläsningssal (2 timmar); Praxis och Doktrin, databasgenomgång av datalärare i datasal (2 timmar); Fastighetsdata, databasgenomgång med datalärare i datasal (2 timmar).

Termin 3: Arbetsrättsliga och EU-rättsliga källor, genomgång av bibliotekarie i datasal (2 timmar); PowerPoint, genomgång av program av datalärare i datasal (2 timmar).

Termin 4: Ekonomiska källor, föreläsning av bibliotekarier i föreläsningssal (2 timmar); Ekonomiska källor, databasgenomgång av datalärare i datasal (2 timmar); Källkritik och referenshantering, föreläsning av bibliotekarie i föreläsningssal (2 timmar).

Termin 7-8: På fördjupningskurserna förekommer spridda föreläsningar av bibliotekarier i samband med att studenterna har skrivuppgifter.

Termin 9: Inför examensarbetet, genomgång av bibliotekarier i datasal om relevanta källor och källhantering (2 timmar) samt genomgång av datalärare om uppsatsformatet vid Juridicum (1 timme); Akademisk hederlighet, föreläsning av bibliotekarie i föreläsningssal (1 timme).

Det finns lärandemål som beskriver kunskap och färdigheter som att söka, värdera och finna relevanta källor på de terminer som innehåller informationsundervisning.⁵⁴ Lärandemålen examineras av lärarna.

Termin 9 på Juristprogrammet upptas av examensarbetet. De två första veckorna inleds med en obligatorisk seminarieserie, som består av tre olika tillfällen. Två av dessa håller biblioteket i (se ovan). En manual över de juridiska källor som finns tillgängliga inom universitetet och fritt på nätet delas ut i form av en tryckt lathund. Lathunden finns även tillgänglig på Juridiska fakultetens biblioteks hemsida.⁵⁵ Biblioteket tillhandahåller även en länksamling kallad ”Mitt kursbibliotek” där lärare tillsammans med bibliotekarier valt ut länkar som är relevanta under terminen. Utöver den schemalagda undervisningen erbjuds studenterna att boka bibliotekarie löpande under terminen vilket görs i ökande omfattning. I nuläget utnyttjar ca 10% av studenterna denna möjlighet.

Redovisning av fokusgruppsintervjuerna

Nedan följer en redovisning av vad som framkommit vid de fokusgruppsintervjuer som hållits med studenter, lärare och bibliotekarier vid Juridiska institutionen. Resultaten presenteras i enlighet med de åtta genomslagsindikatorerna.

	<i>Juridiska fakulteten</i>
Studenter	5
Lärare	6
Bibliotekarier	5
Summa:	16

1. Studenter känner trygghet i sin förmåga att söka relevant material som krävs för att lösa en uppgift

De studenter som har blivit intervjuade på Juristprogrammet upplever att det är jobbigt att söka information, en erfarenhet som också de lärare som deltar i undersökningen bekräftar.⁵⁶

⁵⁴ Se utbildningsplan och kursplaner för berörda terminer på www.jur.lu.se

⁵⁵ Länk till lathunden!

⁵⁶SJA: ... oftast blir man småfrustrerad när man söker material. Det är en jobbig fas i arbetet...

LJB: Jag tror många tycker det är ganska jobbigt också...

Lärarna upplever att studenterna tycker det är svårt att söka information⁵⁷ men det finns även de studenter som tycker det är roligt.⁵⁸

När studenterna söker information till sitt examensarbete känner de att det är svårt att söka och avgränsa sitt sökande av information, när man inte vet exakt vad man söker.⁵⁹ Man upplever att det är svårt att bedöma vad man missar⁶⁰ och frågar handledaren eller bibliotekarierna i informationsdisken för att försäkra sig.⁶¹ Lärarna får även frågor från studenterna som vittnar om viss otrygghet om hur många källor som man ska ha med.⁶²

Studenterna upplever att manualer hjälper dem i sökandet och att det inför uppsatsskrivandet känns bra att känna igen sig i databaser, att man har haft undervisning i dem tidigare under utbildningen.⁶³ De upprepar även vid flera tillfällen under intervjun att det är viktigt att man behöver söka information under utbildningen för att stärka sin kompetens,⁶⁴ annars är det lätt att man känner sig trygg i tron att man kan söka trots att man faktiskt inte behärskar det.⁶⁵

Bibliotekarierna upplever att de får många frågor som tyder på en viss osäkerhet kring sökandet.⁶⁶ Det som upplevs som svårt är framför allt äldre material,⁶⁷ tryckt material⁶⁸ och

⁵⁷ LJE: ...liksom helt hjälplösa handledarmöte efter handledarmöte [...] "Nä, men jag har letat överallt, men jag hittade ingenting"...

⁵⁸ LJF: Vissa studenter tycker det är roligt...

⁵⁹ SJC: ...svårt framför allt när man inte vet vad man ska skriva.

SJB: ...det är svårt när man inte vet exakt vad man söker efter och då är det svårt att avgränsa liksom...

⁶⁰ SJC: ...man vet aldrig om man har missat något. Det här är svårt...

⁶¹ BJD: ..."täcker detta nu detta?" och "har jag fått allt när jag söker?", det är ofta den typen av frågor...

SJC: ...vänder mig till handledaren om hon känner till någon artikel eller någonting (SJD: men om man inte vet om sökteknik) ...då ska man fråga info-disken.

⁶² LJA: ...inte en ovanlig fråga från studenterna, "hur många källor ska vi ha?"...

⁶³ SJC: ...den lilla guide / broschyr med guide till alla olika databaserna och vad som finns i dem... så man visste vilken databas man skulle gå in på...

SJB: ...glad att ha blivit tvungen och traggla igenom databaserna innan så att liksom man hade koll på det ... för jag menar bara för igenkänningsfaktorn...

⁶⁴ SJB: ...det kan kanske handla om det att man få träna sig. Att man tvingas göra någonting, det kan vara så enkelt som att man får en lista på vilka rättsfall som ingår i kursplanen, att man inte kan gå och köpa kompendium i receptionen.

SJD: "jag ska nu söka och vad var det man gjorde"... men om det blir ett arbetssätt, så är det kart att varje gång går fortare och fortare och till slut är det inga problem.

⁶⁵ SJB: ...när man sitter på den här undervisningen och man får uppgiften man ska söka som övning, då är det jätte lätt för det finns liksom ett svar. Men när man själv ska söka, då tänker man ok vad jag ska göra nu. Då är man lite osäker då är det så mycket svårare. Det känns lättare när man sitter på undervisningen vilket gör att man tänker, ja ja det här kan jag...

⁶⁶ BJA: ...de frågar en gång till för att vara riktigt säkra.

⁶⁷ BJA: Äldre material kanske, då är de väldigt osäkra...

ibland vissa databaser.⁶⁹ Det verkar även som om böcker och artiklar är svårare att söka fram än rättsfall när man kommit till termin 9 och examensarbetet.⁷⁰ En av bibliotekarierna tillägger att bibliotekets undervisning kan bidra till ett ökat självförtroende för studenterna genom att introducera koder till och kultur för juridiska källor.⁷¹

2. Studenter upplever att de hittar det material de behöver

De tillfrågade studenterna på termin 9 upplever att de hittar det material de behöver.⁷² Lärarna träffar ibland studenter som säger att de inte hittar någonting, men det anses bero på var studenterna har sökt, d.v.s. deras kännedom om källor snarare än begränsningar i deras söktechniska förmåga.⁷³

Studenterna tycker att mängden information som man har tillgång till är stor⁷⁴ och att det tar tid att hitta det material man behöver.⁷⁵ Det som tar tid och som gör det svårt är bland annat att komma på ämnesord och att hitta de artiklar man söker.⁷⁶ Man upplever däremot att det är enkelt att hitta lagtext.⁷⁷

Bibliotekets undervisning innehåller moment där bibliotekarierna resonerar kring vad man kan förvänta sig att hitta inom ett ämne och var det kan vara publicerat.⁷⁸ Studenterna upplever att informationsundervisningen har varit ett stöd i lärandet för att hitta material i syfte att lösa olika kursuppgifter.⁷⁹

⁶⁸ BJC: ...däremot när de står inför ett tryckt index, med tre olika uppställningar, då är det jättejobbigt...

⁶⁹ BJB: Ibland behöver de kanske hjälp i vissa databaser som t.ex. Westlaw...

⁷⁰ BJC: ...böcker och artiklar, det är nästan där de fastnar, för rättsfall och sånt där, det har de ju kommit på då...

⁷¹ BJC: ...blir en viss känsla av att man förstår koder i biblioteket [...] sätt som saker är publicerade på och att det kan bli uppfattar jag en större medvetenhet om vad som finns och är paketerat, det ger självförtroende att våga fråga vidare och gräva vidare.

⁷² SJC: ...jag har hittat alla artiklar som jag har letat efter...

⁷³ LJE: "Jag hittar ingenting." Så är ju frågan man måste ställa - Var har du letat?

⁷⁴ SJB: Man kan få hur mycket information som helst.

⁷⁵ SJB: ...jag lägger enormt mycket tid på info-sökning på egen hand.

⁷⁶ SJA: ...med ämnesord och sökord och så, tycker jag det är svårt. Artiklar också...

⁷⁷ SJA: ...lagtext behöver man inte hjälp med att ta fram...

⁷⁸ BJC: ...vi pratar ganska mycket i vår undervisning om att det är viktigt att man förstår hur man söker och vilka källor som finns, men det är ju också den här förståelsen för vad som kan finnas i världen, i det här ämnet...

⁷⁹ SJA: ...först fattade jag ingenting, sen efter undervisningen klarade man av att söka fram det man skulle söka fram.

En av de tillfrågade studenterna understryker att sökandet är en väg till att ge perspektiv på rätten, något man ska kunna.⁸⁰

3. Bibliotekens undervisning är förankrad i curriculum

Innehållet i och målet för informationsundervisningen på Juridicum återfinns sedan arbetet med Bologna i form av lärandemål i kurs- och utbildningsplaner.⁸¹

Ansvar för att studenterna ska uppnå informationskompetens uppfattas av de tillfrågade lärarna som delat mellan lärare och bibliotekarierna.⁸² Det upplever även bibliotekarierna.⁸³

Studenterna är inte medvetna om vilka lärandemål som finns på de olika kurserna, då det framkommit i intervjun att studenterna inte alltid läser kursplaner.⁸⁴ Men däremot tycker de tillfrågade studenterna att informationssökning signaleras som något man bör lära sig under sina studier på Juridicum.⁸⁵

4. Biblioteken är delaktiga i fakulteternas planering av undervisningen

Lärarna som deltog i intervjun upplever att det finns ett nära samarbete med bibliotekarierna på fakulteten; här inkluderas även samarbete kring kurser.⁸⁶ Organisationen är liten och det är lätt att samverka med biblioteket.⁸⁷ Att man befinner sig i samma hus underlättar naturligtvis.⁸⁸

⁸⁰ SJA: ...man skulle kunna ha liksom, söka material mer som kanske ger perspektiv på juridiken. Man försöker ju genom utbildningskommittén, i alla fall på pappret, att det inte ska vara bara rent kunskapsmässigt utan att det är också kring juristens roll och kring olika perspektiv på rätten och det är såna saker som man ska kunna ...

⁸¹ LJE: När vi lade om utbildningen vid Bolognaprocessen med lärandemål så var ju biblioteket involverat i detta och skrev egna lärandemål över vad de ville uppnå...

⁸² LJE: ...naturligtvis [är det] lärarnas och bibliotekets delade ansvar att se till att tillhandahålla den hjälp som studenterna behöver för att själva ta ansvar för sitt lärande.

⁸³ BJD: Men vi får ju tilldelat ansvar, men jag menar det är ju de (lärarna) som har ansvaret och som ser till att studenterna har det, både så att de klarar utbildningen och att de har det med sig när de är färdiga jurister ju, men det är väl ganska tydligt att de [lärarna] ser det som att det är bibliotekets ansvar...

⁸⁴ SJC: Läser inte kursplan...

⁸⁵ SJD: I början på programmet så visades ganska tydligt att informationssökning är det man ska bekanta sig med...

⁸⁶ LJB: ...det finns, som jag upplever det i alla fall, ett nära samarbete med bibliotekarierna...

LJB: ...samarbete med biblioteket också på olika kurser.

LJA: På vår kurs så tog en föreläsare initiativ till att ta in en ny övning i EU-databaser och, ja, det är så liten organisation, så det kan man göra utan det är några större problem.

⁸⁷ LJE: ...en så liten organisation, så det känns inte som om det är speciellt lång väg från föreläsare till bibliotek...

⁸⁸ LJC: ...en förutsättning för att det ska fungera så bra som det gör, det är ju, det tror jag, att det finns den här fysiska närheten...

Lärarna ser ett värde i att hålla samtal och samarbete igång med biblioteket för att tillsammans kunna vara ett stöd i studenternas lärande och för att kunna följa de förändringar och förändrade behov som uppstår. De tillfrågade lärarna anser att biblioteket på Juridicum är flexibelt och en god samarbetspart.⁸⁹ Bibliotekarierna som deltar i studien upplever även de att samarbetet med lärarna är naturligt. Lärarna hör av sig vid behov och då det är motiverat.⁹⁰

Informationsundervisningen är sedan en tid tillbaka planerad i samråd mellan bibliotekarier och lärare, integrerad i utbildningen⁹¹ och kopplad till olika kursuppgifter,⁹² som kan behöva stöd i lärandet. När moderatoren ställer en fråga till lärarna som rör huruvida biblioteket kan användas som ett led i att utveckla studenters informationskompetens samtycker samtliga, det är något man ska göra.⁹³

Ibland tycker bibliotekarierna dock att det kan vara svårt att komma in i lärarnas planering av kursupplägg, då vissa möten sker informellt.⁹⁴ Bibliotekarierna hade önskat sig vara med från början av upplägget av en kurs för att kunna diskutera utifrån lärandemål hur man lämpligast lägger upp bibliotekets informationsundervisning för att uppnå så bra resultat som möjligt.⁹⁵

Det kommer i intervjun även fram att studenterna upplever att informationsundervisningen kunde ha varit bättre förankrad i ämnesundervisningen, vilket de tror skulle leda till att de verkligen praktiserade informationshantering.⁹⁶

⁸⁹ LJC: ...så länge man har ett bibliotek som är anpassningsbart till förändrade förutsättningar och förändrade behov, så är man lyckligt lottad, och det tycker jag att vi har...

LJE: Alltså, jag tycker ju att, det handlar ju om att man ska upprätthålla samarbetet, och det är kanske så att vi har liksom etablerat en struktur...

⁹⁰ BJD: Om man tänker när lärarna kommer till biblioteket [...] kan det vara när det är något om plagiering, när det är något sånt som är på gång [...] det ska diskuteras någon policy [...] att skriva referenser det är väl också ett sånt område då blir det naturligt...

BJD: ...de tänker biblioteket i de sammanhang där det behövs och är motiverat...

⁹¹ BJA: ...man är mer integrerad i undervisningen nu, man kommer inte med som någon extra...

⁹² BJC: ...de flesta undervisningstillfällen vi har ligger ju när det är speciella uppgifter...

⁹³ LJB: Jo, men det ingår ju i... Absolut. Så skulle jag säga.

⁹⁴ BJA: ...en del verkar mest träffas över en lunch, det är väldigt informellt...

⁹⁵ BJC: Men att man kunde få vara med och så diskuterade man utifrån lärandemål, både de som är för kursen och sen de som är övergripande mål för hela utbildningen, vad det är för bitar och hur det ska hanteras på den kursen och hur vi då naturligt kan komma in i skrivuppgiften.

⁹⁶ SJE: ...det känns att undervisning i databaser är frikopplat från det man gör. Det är viktigt att det ska vara samtidigt som vi gör en uppgift överlag [...] och så känns det relevant...

SJA: ...ibland, på vissa kurser så säger lärarna att det här får ni faktiskt plocka fram själva. Vi ger inte kompendier på det, ni måste läsa och söka själva. Man kanske kunde ha lite mer... jag vet inte...organiserat [...] så får man kanske en lista på det och samtidigt en biblioteksundervisning för att se hur man kan plocka fram det, de fallen och så får man själv öva på det istället...

5. Lärarna konstaterar relevanta val av källor i studenternas arbeten

En av bedömningsgrunderna för examensarbetet på Juristprogrammet är vilka källor man valt att ta med.⁹⁷ En av lärarna påpekar också vikten av att ha en dialog med biblioteket för att lägga in rätt informationsundervisning men också lärarnas ansvar att ställa krav på studenterna att använda dessa kompetenser för att lösa kursuppgifter.⁹⁸

Lärarna förväntar sig att studenterna har fått ta del av informationsundervisning och att de har erhållit färdigheter som att söka och värdera källor och även hur man refererar till källorna.⁹⁹ Man anser dock att värderandet av källor även ligger på lärarnas ansvar att lära ut.¹⁰⁰

Lärarna som tillfrågades tycker sig se att studenterna har vissa svårigheter med val av källor, däribland kan nämnas: att ta med rätt mängd av relevanta källor,¹⁰¹ att man inte hänvisar till primärkällan¹⁰² eller att man anger en referens felaktigt.¹⁰³

6. Studenter kan söka fram och bedöma relevanta källor

Studenterna på Juridicum kan i huvudsak söka fram och bedöma relevanta källor när de läser på termin 9.¹⁰⁴ De använder sig av olika metoder för att söka fram material som att gå från källa till källa,¹⁰⁵ utgå från auktoriteter¹⁰⁶ eller gå igenom tidskrifters

⁹⁷ LJE: ...jag har ju satt lägre betyg pga att framställningen blir väldigt torftig och enkelspårig eftersom man använt alldeles för lite litteratur och alldeles för mycket kurslitteratur i förhållande till andra källor. Det är självklart att det påverkar kvaliteten, alltså bedömningen.

LJF: Använt primärkällor, sekundärlitteratur, hur långt har man grävt? Har man läst kanske mera specificerad litteratur, kanske till och med på ett okänt exotiskt språk har relevans.

LJA: Och i allmänhet så påverkar det [val av källor] ju kvaliteten och innehållet också, det hänger ju samman.

⁹⁸ LJE: När vi pratar om kvalitet och resultat och sånt, vi kanske inte bara då ska säga att kommunikationen mellan läraren och biblioteket [...] utan också att vi också har ett ansvar för att se till att studenten utnyttjar den kompetensen.

⁹⁹ LJC: Jag förväntar mig också då att, förutom detta att kunna söka i databaserna, också att värdera det man hittar [...] också hur man refererar till det...

¹⁰⁰ LJB: Värdera tycker jag också är lite någonting som ligger hos lärarna.

¹⁰¹ LJE: Det kanske inte blir så bra om du bara tittar på detta, det blir ju mer nyanserat och genomarbetat om du letar vidare lite grand, så man försöker att uppmuntra dem och styra dem in på att söka sig vidare.

¹⁰² LJE: Alltså, jag har ju ganska ofta den typen av exempel, att man hänvisar, man refererar vad som står i en lagtext och så hänvisar man till kommentaren till miljöbalken eller Michanek Zetterberg i stället för att ange att det här står i lagboken.

¹⁰³ LJE: Att man inte förstår det här att man ska ange vad det är för material...

¹⁰⁴ LJC: Så gott som uteslutande att studenterna behärskar det [informationssökning] ...

¹⁰⁵ SJC: En artikel hänvisar till någon annan artikel som hänvisar till ytterligare någon annan, det blir en kedja, så har jag gått till väga.

¹⁰⁶ SJD: ...men samtidigt kommer jag att leta efter auktoriteter i området...

innehållsförteckningar.¹⁰⁷ Studenterna tror att om de fick jobba ännu mer med informationssökning skulle de behärska det bättre, då man ser det som en process som lärs in.¹⁰⁸

När vi frågar lärarna svarar de att de ser en stor variation i förmågan att söka och välja källor till examensarbetet.¹⁰⁹ I de fall det är en lägre kvalitet på källorna, är det svårt att bedöma om det beror på för studenten låg ambition eller okunskap.¹¹⁰

Lärarna anser att det är viktigt att förmedla till studenterna relevansen i att bedöma värdet i var materialet är publicerat och av vem¹¹¹ samt vilken aktualitet källorna har.¹¹² Men lärarna reflekterar under intervjun över att vissa färdigheter, som att bedöma aktualitet till exempel, kan vara en tyst kunskap som ibland kanske inte lärs ut.¹¹³

När det gäller svårigheter att söka fram material, är det framför allt internationellt material som är svårt.¹¹⁴

7. Studenters informationskompetens är relevant för det kommande arbetslivet

Lärarna anser att informationskompetensen utgör en del av utbildningen och att det är en viktig del i att vara jurist.¹¹⁵ Var studenterna än kommer arbeta efter sin examen är det relevant att veta hur man söker fram material som stödjer ens slutsatser.¹¹⁶

¹⁰⁷ SJA: ...gick jag genom de senaste årgångarna ... inte att söka utan att man läser innehållsförteckningarna och ser vilka artiklar de har. Det sättet som jag använde var bra.

¹⁰⁸ SJD: ...men om det blir ett arbetssätt, så är det klart att varje gång går fortare och fortare och till slut är det inga problem överhuvudtaget.

SJC: Man lär sig egentligen inte förrän man själv börjar använda det och det gör man inte i så stor omfattning...

SJC: Juristutbildningen i Lund är ganska teoretiskt inriktad men andra juristutbildningar i Sverige är mer case-baserad inlärning och om man har Case-baserad inlärning, då måste man lära sig att söka information.

SJE: Man blir bekväm, när man får litteraturlistan i början på terminen [...] i Storbritannien fick man en lista på rekommenderad litteratur och då fick man panik ... då måste jag ta ställning till den information som finns inte bara få det här ... man behöver knuffas framåt i den riktningen under utbildningen.

¹⁰⁹ LJE : Jag måste säga att jag är förvånad över hur tafatta många studenter är [...] Nu talar jag naturligtvis inte om alla, det finns de som är jätteduktiga.

¹¹⁰ LJA: ...skrev de det här på en kvart eller är de väldigt obegåvade i att söka...

¹¹¹ LJC: ...tanken att förmedla till studenterna att det beror på var den publicerats och vem som skrivit den, vilket jag inte är säker på att alla studenter kanske vet.

¹¹² LJB: ...en annan sak är aktualiteten, det är inte alltid de har rätt - Oj, här har vi källor från 99 bara, och då är det OK - det tycker inte vi är OK.

¹¹³ LJB: ...en annan sak är aktualiteten [...] sån där tyst kunskap, nåt som inte vi tänker på...

¹¹⁴ BJD: ...när de skriver examensarbete, så är det ju ofta de som söker det internationella materialet som kommer...

¹¹⁵ LJB: Det är ju en del av utbildningen. Det är en jätteviktig del när man ska bli jurist. Det är ju en av grundbultarna, anser jag.

Bibliotekarierna använder bl.a. det kommande yrkeslivet för att motivera studenterna till att lära sig informationssökning och värdering.¹¹⁷

Även de tillfrågade studenterna på Juridicum är medvetna om att informationskompetens är viktigt för en jurist.¹¹⁸

Sammanfattning

Det finns en väl förankrad plan på Juridiska fakulteten för att nå målet med informationskompetenta studenter som självständigt kan söka, finna och värdera källor till sina självständiga arbeten. Det finns sedan Bologna-processen 2007 informationsundervisning på nästan alla Juristprogrammets terminer. Bibliotekarierna som undervisar på Juristprogrammet har båda gått högskolepedagogisk utbildning och undervisar ca 50-70 timmar per termin.

Lärarna och bibliotekarierna samarbetar bra, detta kanske främst för att det finns en tydlig medvetenhet och strategi hos biblioteksledning och medarbetare att arbeta för att utveckla bibliotekets verksamhet och svara på de behov som finns från utbildning och forskning. Att biblioteket är positivt till förändring och till att förnya och höja sin yrkeskompetens gör biblioteket till den flexibla samarbetspart som lärarna kallar det. Det finns även en rad goda omständigheter som gynnar samarbete, t.ex. en liten organisation, endast en större utbildning att fokusera på och ett gemensamt hus, och inte minst att lärarna är medvetna om betydelsen av de generella kompetensernas relevans. Fakulteten arbetar dessutom aktivt för en förbättrad lärandemiljö med studenten i centrum.

Eftersom kvaliteten på källorna i examensarbetet utgör ett av bedömningskriterierna och merparten av examensarbetena vid Juridicum blir godkända, kan man dra slutsatsen att studenternas arbeten innehåller val av relevanta källor. Men det är svårt att bedöma hur studenten faktiskt har sökt fram sina källor och vilken informationskompetens de slutligen besitter vid examen. Det finns dock en uppfattning hos studenter, lärare och bibliotekarier vid Juridiska fakulteten att studenterna har en god informationskompetens då de slutfört Juristprogrammet.

Lärandemål beskriver kompetenser och färdigheter som studenterna ska uppnå för att självständigt kunna finna relevant material och målen examineras i olika kursuppgifter på programmet. Trots att de inte alltid läser kursplaner och lärandemål, upplever studenterna på

¹¹⁶ LJE: *Du måste kunna hitta relevanta argument för dina slutsatser, oavsett om du jobbar på domstolen eller på migrationsverket [...] och på alla andra ställen.*

¹¹⁷ BJA: *...de måste kunna söka det här även när de jobbar sen [...] så därför är det inte så där jättesvårt steg att motivera folk just att lära sig detta...*

¹¹⁸ SJA: *...informationssökningen är en jätteviktig färdighet som man måste ha när man blir klar...*

Juridicum att personal vid fakulteten signalerar att informationskompetens är viktigt för deras studier och kommande yrkesliv.

Däremot upplever inte studenterna att informationsundervisningen är tillräckligt förankrad i utbildningen. Man får lära sig vad som är viktigt men inte praktisera framtagande av material, utan tilldelas snarare kompendier (något som dock är under förändring). Studenterna påstår att denna brist beror på den pedagogiska metod utbildningen praktiserar. De säger att en mer case-baserad utbildning skulle gynna ett inlärande av informationssökning. Detta kan vara orsaken till att studenterna till viss del känner en otrygghet när de på nionde terminen ska söka information. De upplever dock att de i slutändan hittar den information de behöver.

Bibliotekarierna vid fakulteten driver arbetet med informationsundervisningen framåt och ser att ett nästa steg gärna skulle vara att i större utsträckning vara delaktiga i den formella mötesorganisation kring utbildning som finns vid fakulteten.

Medicinska fakulteten

Medicinska fakulteten består av sex institutioner i Lund och Malmö.¹¹⁹ Fakulteten har 1200 anställda, drygt 900 forskarstuderande, 2500 helårsstudenter på nio utbildningsprogram på grundnivå, fem på mastersnivå och flera fristående kurser som är välbesökta av sjukvårdspersonal.¹²⁰

Fakultetsstyrelse, dekanus, fakultetsledning, kansli och nämnder utgör organisationsschemat. Det finns flera kommunikationsvägar inom fakulteten som exempelvis personaltidningen NärV, en e-bulletin, olika e-postlistor inom såväl universitets del som SUS (Skånes universitetssjukhus). Dessa kommunikationsvägar är av strategisk betydelse för Bibliotek & IKT.

Biblioteket har representerats i de tre befintliga utbildningsnämnderna¹²¹ sedan 2006. Bibliotekets deltagande i nämndmötena är inte rutinmässiga utan efter behov från antingen

¹¹⁹ [Institutionen för experimentell medicinsk vetenskap](#), [Institutionen för hälsa, vård och samhälle](#), [Institutionen för kliniska vetenskaper \(Lund\)](#), [Institutionen för kliniska vetenskaper \(Malmö\)](#), [Institutionen för laboratoriemedicin \(Lund\)](#) och [Institutionen för laboratoriemedicin \(Malmö\)](#).

¹²⁰ http://www.med.lu.se/om_fakulteten

¹²¹ Nämnden för biomedicinsk, medicinsk och folkhälsovetenskaplig utbildning, Nämnden för omvårdnadsutbildning (NOU) och Nämnden för rehabiliteringsutbildning.

bibliotekets eller nämndernas sida. Likaså deltar kontaktbibliotekarierna i lärarmöten för respektive program efter behov och överenskommelse.

Bibliotek & IKT

Bibliotek & IKT består i dagsläget av 25 medarbetare varav 14 är bibliotekarier. Fakultetens studenter har tillgång till tre bibliotek med totalt 150 sittplatser, såväl enskilda studieplatser som grupprum, samt 100 publika datorer. Biblioteket på CRC (Clinical Research Centre) och HSC (Health Sciences Centre) är öppet 8–18 måndag till torsdag och 8–17 på fredagar. Medicinska fakultetens bibliotek på SUS i Lund/Blocket är bemannade under kortare tider, men studenterna har tillgång till biblioteket via passerkort. Även på CRC kan studenterna använda studieplatserna dygnet runt genom sitt passerkort. Lokaltillgängligheten för studenterna på HSC sträcker sig mellan 8 och 22 vardagar.

Bibliotek & IKT har ingen formell handlingsplan för sitt pedagogiska arbete. I verksamhetsbeskrivningen står det dock att biblioteket ska ”vara en viktig del i den pedagogiska processen” inom fakulteten.¹²² Behovet av att ”uppnå informationskompetens i fakultetens alla led” har formulerats i ”Biblioteks- och IKT plan 2010” som att ”relevanta utbildningar av hög kvalitet erbjuds för att tillförsäkra hög informationskompetens hos fakultetens forskare, lärare och studenter.

På Bibliotek & IKT spelar undervisningen en central roll. Förutom för grundutbildningen arrangerar biblioteket kurser till andra användargrupper som lärare, forskare, doktorander, anställda vid SUS respektive fakultetens administrativa personal. På uppdrag från utbildningen på forskarnivå har biblioteket ansvaret att genomföra en veckas poänggivande obligatorisk kurs för nyantagna doktorander.

Alla undervisande bibliotekarier ska ha gått kursen Introduktion till högskolepedagogisk kurs som arrangeras av MedCUL.¹²³ Undervisningsgruppen, som består av elva bibliotekarier och tre IT tekniker, utgörs av kontaktbibliotekarier, som arbetar med grundutbildning, forskarutbildning och kursgivning till SUS samt undervisande bibliotekarier på fristående kurser. Undervisningen på fristående kurser presenteras på hemsidan samt marknadsförs via e-postlistor och i fakultetens e-bulletin.

Biblioteket arbetade intensivt med Bolognaprocessen och lämnade förslag på lärandemål för alla nivåer (grund-, avancerad och forskarnivå) till utbildningsansvarig inom fakulteten. De flesta biblioteksundervisningar på grundnivå planeras i samarbete med lärarna och står med i schemat. Deltagande i dessa undervisningar är inte obligatoriskt, men kommunikation med läraren kan påverka ett högre deltagande. Antal undervisningstimmar för varje undervisande bibliotekarie varierar, men bibliotek & IKT stod för ca 620 timmars undervisning under 2010, varav ca 60 timmar var schemalagd för sjuksköterskeutbildningen.

¹²² http://www.med.lu.se/bibliotek_och_ikt/kontakta_oss/om_biblioteket/verksamhet

¹²³ MedCUL= Medicinska fakultetens Centrum för Undervisning och Lärande.

Utöver den i grundutbildningen integrerade undervisningen och de fristående kurserna erbjuder biblioteket sökverkstad och uppsatsverkstad till studenter som behöver mer hjälp än vad de får inom ramen för sina utbildningar. För tre år sedan tog kontaktbibliotekariegruppen initiativ till att starta ett s.k. Forum för lärare och bibliotekarie. Inom ramen för Forum hölls en rad seminarier om informationskompetens, kursböcker och digitala läranderesurser, vilket klart har förbättrat kommunikationen med lärarna. Exempel på andra aktiviteter som underlättar kontakt med lärarna är den fysiska närheten till utbildningen, framför allt i HSC, seminarium om läshinder för lärarna och studievägledarna samt deltagande i flera projekt som berör lärandet på olika sätt.¹²⁴ Användning av virtuell lärandemiljö som LUVIT och Mitt kursbibliotek är mycket vanlig för de flesta kurser på framför allt grundutbildningen.

Nästan alla grundutbildningar inom fakulteten arbetar enligt problembaserat lärande, PBL, vilket ställer höga krav på att studenten tar ansvar för sitt eget lärande. Detta har varit en viktig utgångspunkt för biblioteket när det gäller att satsa på utveckling av en betydande generell kompetens hos studenterna redan från termin 1. Under de följande terminerna har bibliotekets undervisning fått olika former beroende på studenternas uppgifter och efter överenskommelse med lärarna.

Sjuksköterskeutbildningen

På sjuksköterskeutbildningen antas ca 100 studenter per termin. Sjuksköterskeutbildningen är en kandidatutbildning på 180 hp. Examensarbetet är på 15 hp. Nästan 90 % av studenterna blir klara med sin utbildning i tid. Ett av lärandemålen för sjuksköterskeexamen formuleras som följer: Studenten ska *Visa förmåga att kritiskt granska, bedöma och använda relevant information.*¹²⁵

Bibliotekets undervisning

Termin 1: Bibliotekspresentation och introduktion till MeSH-termer (1,5 timme);¹²⁶ Träff med kontaktbibliotekarien efter några dagar med individuell sökning i PubMed (ca 1,5 timme); Undervisning kring hur man gör en litteraturstudie, referenshantering enligt APA stilen (*American Psychological Association*), källkritik samt systematisk sökning i PubMed och CINAHL (3 timmar). Efter undervisningen delas studenterna i mindre grupper och får hjälp att söka vetenskapliga artiklar för litteraturstudien; Extra resurstillfälle (2 timmar); Uppsatsverkstad (2 timmar).

¹²⁴ Bland dessa kan nämnas digitala kompendier för Institutionen för hälsa och samhälle, kartläggning av läsplattor, användning av referenshanteringssystem till grundstudenter.

¹²⁵ http://portal.omv.lu.se/Portal/grundniva/sskprog/start_201102/u_kplaner

¹²⁶ MeSH står för "Medical Subject Headings". MeSH-termer är en tesaurus (ämnesordslista) över kontrollerade termer inom medicin som i dagsläget innefattar ca 25000 ämnesord.

Termin 6: Fördjupningskurs om sökning i databaser och referenshantering (2 timmar); Uppsatsverkstad vid två tillfällen (2 x 1 timme). Dessutom har studenterna möjlighet att delta i en planerad sökverkstad eller att boka en tid med bibliotekarien.

Studenterna har tillgång till manualer/guider till informationssökning och referenshantering via bibliotekets hemsida. Dessa manualer delas även ut i tryckt form vid undervisningen.

Redovisning av fokusgruppsintervjuerna

Nedan följer en redovisning av vad som framkommit vid de fokusgruppsintervjuer som hållits med studenter, lärare och bibliotekarier vid Medicinska fakulteten. Resultaten presenteras i enlighet med de sju genomslagsindikatorerna.

	<i>Medicinska fakulteten</i>
Studenter	5
Lärare	4
Bibliotekarier	5
Summa:	14

1. Studenter känner trygghet i sin förmåga att söka relevant material som krävs för att lösa en uppgift

Deltagande lärare och studenter från sjuksköterskeutbildningen tycker att studenterna har överlag lätt att söka information.¹²⁷ I vidare diskussioner på ett mer konkret plan påpekar man vilka svårigheter som dock ändå kan uppstå. Detta illustreras av en variation av uppfattningar. Studenterna kan ha problem med att hitta bra sökord,¹²⁸ att komma åt fulltextartiklar,¹²⁹

¹²⁷ SMB: ...så att jag tycker att jag ändå känner mig mer trygg nu i att söka i PubMed och veta hur jag ska avgränsa mig och att det är, alltså ibland kan det kännas mer avancerat än vad det är, för det är inte så himla svårt egentligen.

LMD: Jag inser ju att studenterna är bättre än vad jag är på att söka systematiskt, egentligen.

LMD: De är jätteduktiga på att söka, för det kan man känna att de faktiskt är, på hugget och det går snabbt som ögat.

SMB: ...det känns att vi har fått tillräckligt med verktyg under utbildningen i alla fall för att kunna använda det på ett optimalt sätt...

¹²⁸ LMD: Och det är det svårare för dem i databaser som är mer odefinierade sökmodeller. MedLine är ju tacksam på det sättet ... Det är mycket svårare i andra baser där det inte finns den strukturen, så det är ett problem.

¹²⁹ SMA: ...för mig är det väl vetenskapliga artiklar [...] när man läser abstrakt så ser det väldigt intressant ut och det är det vi ville ha och sen hittar man inte det, klickar man på fulltexten och det kommer inte.

problem med identifiering av en lämplig MeSH-term¹³⁰ problem att avgränsa¹³¹ eller ha svårt att återfinna givna referenser.¹³² Ändå känner man sig trygg och säker att man får tillräckligt med hjälp.¹³³

2. Studenter upplever att de hittar det material de behöver

Såväl bibliotekarier som studenter tycker att studenterna kan hitta det de behöver.¹³⁴ Trots detta talar man om konkreta svårigheter i sammanhanget som ibland kräver lärarens eller handledarens inblandning.¹³⁵ Svårigheterna anses bero på olika aspekter, bland annat på vilket sökord man väljer eller om man har ett smalt ämne.¹³⁶

Att få för många eller få träffar i en viss sökning upplevs av både lärare och studenter som ett problem.¹³⁷ Såväl bibliotekarie som lärare bekräftar att det är svårt för studenten att veta om han/hon har hittat det som skulle kunna återfinnas i en bra sökning.¹³⁸

¹³⁰ LMA: ...det är att hitta MESH-termerna...

BME: Vissa har ju väldigt avancerade sökningar med alla möjliga MeSH termer...

¹³¹ SMA: ...t ex häromdagen sökte jag i PsycINFO och sen valde jag några ord, några sökord och så kom massa... några tusen och fast jag limiterade. jag använde limits, då kände jag nästan huvudvärk.

¹³² SME: ...sen tar jag hela titeln, klistrar in i rutan, i sökningsrutan och hittar ingen artikel alls. Och det försökte jag med olika artiklar, det var ett problem som uppstod flera gånger...

¹³³ SME: Jag känner mig trygg, för jag vet att jag får den hjälp som jag behöver.

¹³⁴ SMA: ...men PubMed är lite, alltså det kommer fram det vi behöver, känns det som i all fall.

BMA: Men jag kan också hålla med att nivån har ändrats lite grann där, att de [studenterna] behärskar själva söktekniken och förstår ungefär hur man kan genomföra en sökning...

SME: Jag har letat efter information och så har det inte varit något problem för mig. Ja ... kan orientera mig i databaserna och hitta källor.

SMB: ...det har också, tror jag, att ha med att vi har kommit så långt i utbildningen att man har lärt sig att söka på sökdatorerna i fall det är en bok man vill ha...

SME: ...som B sa, vi brukar komma till bibliotekarie bara när man, ja, har vissa problem, men oftast klarar man själv och jobbar självständigt

¹³⁵ LMB: Det händer ju att studenter kommer och säger att vi hittar ingen litteratur, vi hittar inga artiklar om det här, och då går jag ofta in själv då, och kontrollerar vad som finns.

LMB: Det är samma med handledning, för då har man de här uppsatserna i huvudet när man läser olika texter eller artiklar och så, man har den här sökarlampan då, på nåt sätt, och hittar man nåt då som skulle kunna passa, så blir de ju tipsade om det.

¹³⁶ BME: ...han hade sökt ganska bra själv, på MeSH-termer också så att han verkade ju ändå ha koll på hur man skulle bära sig åt, men eventuellt hade han kanske för smalt ämne eller så, för jag hjälpte honom också, och det var väldigt lite träffar ändå, så att, så fick jag skicka vidare honom till kontaktbibliotekarien.

¹³⁷ LMD: Ett annat problem är att de drunknar i information, även om de söker rätt, så får de 50 000 träffar eller vad det kan vara...

SMC: Ja ... men lite så känns det ibland för att hitta just det man verkligen söker ... begränsa för mycket eller för lite och det är så här. Att man bara ändra ett ord så skiljer det liksom 30000 liksom.

¹³⁸ BMC: ...så berättade hon att "Jag har gjort sökningen själv och fick väldigt få träffar, så jag ville bara kontrollera att du fick samma resultat", så det var lite lustig upplevelse. Sånt kan också hända.

Studenterna hävdar att de får tillräckligt med hjälp för att kunna klara uppgifterna och ibland för mycket!¹³⁹ Detta antyds av lärarna också.¹⁴⁰ Enligt studenterna anses upprepningen bero på en bristande kommunikation mellan lärare och bibliotekarie,¹⁴¹ men man är också medveten om att studenterna har olika kunskapsnivåer.¹⁴²

3. Bibliotekens undervisning är förankrad i curriculum

Lärandemål som avser förmågan att söka, samla och värdera information finns på samtliga kursplaner inom Medicinska fakulteten och lärarna från fokusgruppen känner till det.¹⁴³ Även studenterna är till största delen medvetna om detta.¹⁴⁴ Att informationsökning kommer på schemat från första terminen, inför olika seminarier och uppsatsskrivande är en bekräftelse på att dessa genomgångar är integrerade i utbildningen.¹⁴⁵

LMD: *Det är ju alltid svårt ... men det är ju alltid frågan "Finns det något bättre eller finns det nånting som är lite mer..."*

¹³⁹ SMB: *...vi har blivit instruerat i från första terminen, har vi fått upprepat under hela utbildningen säkert minst en gång per termin har varit någon inne och pratat om hur söker man i PubMed. Man gör så hör, MeSH termerna hitta ni här, ...*

¹⁴⁰ LMD: *Ibland tom att jag nog tycker att studenterna får för mycket. Alltså för många genomgångar. Hur många gånger ska man egentligen ha en sökgenomgång när man går i termin fyra.*

¹⁴¹ SMB: *...och så när information upprepas, vilket det görs mycket på utbildningarna, så undrar man också i fall verkligen om det finns ett samarbete, att det kommer en bibliotekarie som säger en sak och sen kan läraren precis säga samma sak. då funderar man aha, var brister det någonstans...*

¹⁴² SMD: *...och att man inte ska glömma att det ändå finns olika nivåer på oss. Det finns dem som har redan en akademisk bakgrund och det finns dem som inte har det*

¹⁴³ M: För det programmet som ni är involverade i ... om det finns lärandemål som då avser förmåga att söka, samla och värdera relevant information?

LMD: *Ja, det finns det*

LMA: *Ja, det finns det*

¹⁴⁴ M: Finns det något lärande mål när det gäller informationsökning, alltså att söka, samla och värdera. Vet ni om det finns något lärande mål i er kursplan?

SMC: *Lärande mål i kursplanen att vi ska kunna saker och ting.*

SME: *Jag vet inte.*

SMB: *Ju, jag tror att det står så här" att kunna värdera och söka information" i vissa kursplaner...*

SMA: *Ja, att granska.*

SMD: *Ja.*

¹⁴⁵ SMB: *...det har med informationsökning, alltså informationsökning ingår i, det är en del av utbildningen.*

SMA: *...om man har glömt det med hur man ska söka artiklar, har man glömt något, då är det väldigt relevant. i början av uppsatsskrivande, så ska man söka och sen kortare väggar och sånt, tycker jag.*

SMC: *...att man har seminarier och så där att man verkligen tar upp det man har hittat så att man uppmuntras till att söka vetenskaplig information...*

Att bibliotekets undervisning ska vara förankrad i kursplanen anser kontaktbibliotekarierna vara viktigt.¹⁴⁶ Detta bedöms ha en central betydelse för att bana väg och skapa förutsättningar för att handleda studenterna till att bli informationskompetenta.

Bibliotekariegruppen har olika syn på sin undervisande roll i detta sammanhang: att bibliotekarie ska uppträda mest som en lärare i utbildningen¹⁴⁷, att detta är lärarens ansvar,¹⁴⁸ och att lärare och bibliotekarie ska arbeta mot samma mål i denna fråga¹⁴⁹ även om det är utbildningen som har yttersta ansvaret.¹⁵⁰ Att sikta mot samma mål, kräver att bibliotekarier ingår i lärarteamet för att få en helhetssyn på studentens behov.¹⁵¹

Deltagande lärare i intervjuerna tycker att ansvaret för studenternas informationskompetens vilar på utbildningen.¹⁵² Bibliotekariens roll i denna process tycks vara att lära ut verktyget¹⁵³ medan det är läraren som har ansvar för att studenten ska kunna värdera en vetenskaplig

¹⁴⁶ BMA: *Och vi har kanske inte förankring i beslutsprocesserna, men vi kan vara med på nämndmötena och få kontakt med nämnden och få information, men vi har kanske inte yttranderätt eller är delaktiga i besluten, men det är en viktig kanal för och för kontaktbibliotekarierna, för att vara delaktiga och för att höra vad som händer på utbildningar...*

BMB: *Ja, sen är det viktigt att bibliotekets undervisning blir integrerad i kurserna, det är väl nästan det som är det viktigaste...*

¹⁴⁷ BMC: *...vi borde liksom bli mer av lärare i utbildningarna, än vad vi kanske är just nu...*

¹⁴⁸ BME: *Alltså, biblioteket är ju inte med och lägger upp utbildningen, så ligger ju det ansvaret på lärarna och de som planerar undervisningen, alltså utbildningen...*

¹⁴⁹ BMA: *...att alla som är inkopplade i en utbildning ska sträva åt samma mål och är man då mer integrerad, och är en lärare precis som alla andra, så är det kanske större chans att uppnå de kursmål som alla jobbar med, åt samma håll.*

BMB: *Ja det tror jag definitivt ... och att man ser varandra som ett team, på något sätt, där målet är att studenten ska efter kursen kunna detta och detta.*

¹⁵⁰ BMA: *Ja, jag tycker också, utbildningarnas ansvar alltid, det måste det ju vara...*

¹⁵¹ BMA: *Jag skulle vilja ingå i ett lärarteam, så att säga, där man inför kursstart, där man vet att biblioteket ska vara med, att man tittar gemensamt på de olika kursmomenten, inte bara i bibliotekets del, utan man är med och ser helheten och förstår vad är det som är mitt moment i kursen...*

BMB: *För att vi ska kunna ge dem så måste vi ju också ha bakgrunden till vad är målet med kursen...*

¹⁵² LMD: *Jag tycker att ansvaret ligger på utbildningen ... högst i all fall. Det är utbildningen som definierar vad utbildningen ska innehålla, vilka krav vi har, vilken standard det ska vara och ... sen får man ta hjälp av olika strukturer ... för att nå dit. För man kanske inte har kunskapen att lära dem det, men det måste vara utbildningen som äger kvalitetsfrågan, helt klart...*

LMB: *Jag tycker det ligger på utbildningen, just att värdera informationen, där ligger mycket ansvar på utbildningen och på kursen.*

¹⁵³ LMD: *Det praktiska hantverket. Som jag ser det. Att söka, att lära sig söka praktiskt t.ex. Sen är det vi som får lära dem att värdera informationen, men det är det man vill, framför allt, att orientera sig vad som finns och vilka möjligheter de har och hur man när dem med bra kvalitet...*

LMB: *Sen tycker jag att biblioteket har ett ansvar för att hålla sig aktuell med vilka olika baser som finns, alltså olika källor för att hitta information. Att man kan förmedla det ut i verksamheten. Och hur de används. Just det här hantverket tycker jag biblioteket har ansvar för, det här med hur man använder de olika databaserna på ett bra sätt.*

process.¹⁵⁴ Det kan ändå förekomma att studenten skriver om något ämne som är nytt även för läraren, då kan bibliotekarien ha större roll.¹⁵⁵

4. Biblioteken är delaktiga i fakulteternas planering av undervisningen

Att bibliotekarie och lärare samarbetar är inget känt faktum för studenterna,¹⁵⁶ men studenter tycker att så borde vara fallet.¹⁵⁷ Studenterna ser oftast biblioteket/bibliotekarien som till den man ställer sina frågor om lån av en bok, hämta en beställd bok, beställa artiklar.¹⁵⁸ Ändå, om läraren inte kan svara på en viss fråga, är det bibliotekarien som blir tillfrågad.¹⁵⁹

Lärarna anser att samarbetet med lärarna är gott.¹⁶⁰ Bibliotekets undervisningstillfällen har genom samarbete kopplats till en viss uppgift som studenterna ska genomföra.¹⁶¹ Ett annat

¹⁵⁴ LMD: För mig är den kompetensen väldigt förknippad med, alltså en vetenskaplig process på nåt sätt, att för att kunna värdera, så måste man kanske forska...

¹⁵⁵ LMD: Sen är det så att alla de ämnena som studenterna skriver om fixar man inte heller själv som lärare. De kan skriva uppsats om nånting som är helt obekant för mig... Det är lika svårt för mig att göra sökningar som för dem egentligen, om det är väldigt vida termer eller så, och de drunknar i information. Då måste man ju skicka dem till bibblan. Egentligen så, för att de ska få hjälp.

¹⁵⁶ SMA: Idag uppfattade jag att det finns ett sådant samarbete.

SMB: ...och så när information upprepas, vilket det görs mycket på utbildningarna, så undrar man också i fall verkligen om det finns ett samarbete, att det kommer en bibliotekarie som säger en sak och sen kan läraren precis säga samma sak. då funderar man aha, var brister det någonstans...

SME. Nej, jag känner inte till sånt [samarbete]...

¹⁵⁷ SMA: ...det behövs samarbete eftersom bibliotekarie kommer att, eller undervisar i hur man ska söka och allt det...

SME: Jag känner att det måste vara något självklart att det måste finnas ett samarbete mellan lärare och bibliotekarie på biblioteket, annars hur ska man ha en vetenskaplig nivå på utbildningen och liksom rätt nivå på allt inom högskolan.

SMB. Det är en förutsättning för att det ska fungera men vår utbildning är ett ganska bra exempel på att det inte fungerar.

¹⁵⁸ SMB: Det är väl egentligen ganska sällan som man går till bibliotekarien ... om det är något som krånglar, så kan dem hjälpa vidare liksom. men annars är det mest praktiska grejer som man frågar om, typ om att lämna tillbaka en bok eller hur länge man får låna det eller om kopian inte fungerar.

¹⁵⁹ SME: På vissa nivåer har man inga kunskaper, och då så klart bibliotekarien kan hjälpa med. Han eller hon kan visa hur man letar fram information...

LMD: De kan skriva uppsats om någonting som är helt obekant för mig ... Då måste man ju skicka dem till bibblan. Egentligen så, för att de ska få hjälp.

¹⁶⁰ LMA: Jag tycker den fungerar utmärkt faktiskt. Vi har, i min kurs så är de kurserna jag är examinationsansvarig [för], som är de vetenskapliga kurserna, där har vi väldigt mycket samarbete med biblioteket, som är inne i varje kurs och vi har verkstäder, skrivarverkstäder och sökverkstäder...

LMB: Jag upplever också att det, lite, alltså de personer som arbetar här är väldigt serviceinriktade...

¹⁶¹ BMB: ...när biblioteket kommer in så finns det ju en uppgift som man har diskuterat med lärarna att det här ska de göra, så att det finns en naturlig del...

BMA: På läkarutbildningen är det ju också kopplat till en uppgift, att då ska studenterna söka efter en vetenskaplig artikel som de sen ska skriva ett referat av...

exempel är att läraren kontaktar kontaktbibliotekarien om hon/han inser att studenterna behöver mera hjälp med t.ex. referenshantering relaterad till en viss uppgift.¹⁶²

Lärarna hävdar klart och tydligt att biblioteket gör skillnad¹⁶³ och att de inte tvekar att kontakta bibliotekarien när dennes kompetens behövs.¹⁶⁴

5. Lärarna konstaterar relevanta val av källor i studenters arbete

Studenterna förväntas använda sig framför allt av vetenskapliga artiklar snarare än kurslitteratur inför examensarbetet, men det förekommer undantag med hänsyn till uppsatsämnet.¹⁶⁵ Lärarna hävdar att studenter kan hitta relevanta källor och man ser klart och tydligt en progression i studenternas arbete ju längre de kommer i sina studier.¹⁶⁶

Studenterna förväntas själva bedöma sina källor¹⁶⁷ men lärarna inser att kompetensen varierar.¹⁶⁸ Rent praktiskt involveras både handledare och examinatorn i studenternas val av material.¹⁶⁹ Men i intervjusituationen har deltagande lärare olika tolkningar av bedömning av

¹⁶² LMA: *Jo ... då pratar man lite med kontaktbibliotekarien, så tar hon upp det lite extra. Att det inte ska vara punkt framför parentes. Det är sådana små enkla saker som vi behöver hennes hjälp att få..*

LMD: *Och det är nästan en förutsättning att man har en dialog kring också vad man vill, för skulle det sägas något fel, så skulle ju varje student till varje uppsats t.ex. referera inkorrekt och då skulle alla handledare behöva korrigera detta manuellt ... så där är ju en jätteviktig sak som sker när man går igenom t.ex. referenstekniken. Så man måste ju ha en dialog.*

¹⁶³ (Moderator har tidigare ställt en fråga om biblioteket kan göra en skillnad)

LMD: *Ah ... kan göra en stor skillnad*

LMA: *Det gör de.*

LMD: *Ja, det gör de absolut. Och där är biblioteket jätteviktigt.*

¹⁶⁴ LMB: *Här hade man kanske kunnat önska sig att om man inte som lärare är så bevandrad i att söka efter information, så borde man ju ta biblioteket till hjälp. Både för ens egen del, men även för att studenten skall få rätt hjälp.*

LMA: *Men där är nog en del lärare som skickar studenterna också till sökverkstaden. Som är medveten om att ...[de själva] inte har så bra kunskap.*

¹⁶⁵ LMB: *Det här varierar med vad man har för ämne också för sin uppsats. Men generellt så ska det ju inte vara nån större omfattning av kurslitteratur i en uppsats.*

LMD: *Använder man böcker, så är det nog ofta baserat på kurslitteratur, det tror jag, om man ska göra, som jag upplever det i alla fall.*

¹⁶⁶ LMA: *Ja, jag har uppfattningen att de kan hitta, det tycker jag [...] jag tycker de är duktiga.*

LMC: *Jo, men att de tränas, att man blir duktigare med tiden, under utbildningens gång, att hitta sin information, och att man då gör en skillnad mellan vad man s.a.s. får fram beroende på var någonstans i utbildningen man är. Det tycker jag är väldigt tydligt.*

¹⁶⁷ LMB: *När de gör litteraturstudier, så får de ju värdera, att artiklarna som de väljer att studera, så att där görs ju en kvalitetsgranskning så att, utifrån kriterier då, där finns ju instrument för det.*

¹⁶⁸ LMD: *...det liksom också ett mått på hur självständigt man kan söka bra kunskap och bra information. För att om de skulle göra någonting på egen hand, helt utan granskning, så skulle säkert vissa göra det systematiskt, kvalitetsgranskat, men det skulle också vara de som absolut inte gjorde det...*

¹⁶⁹ LMA: *Handledaren följer dem hela vägen och examinatorn träffar man efter halva tiden, så de får ju god vägledning hela tiden.*

studentens val av källor, hur den är formulerad i kursplanen och om ansvaret ligger på kursen.¹⁷⁰ Bedömning av studenternas val av källor, relevans av referenser och dess kvalitet uppfattas överhuvudtaget som ett svårt moment i bedömning av examensarbetet.¹⁷¹

6. Studenten kan söka fram och bedöma relevanta källor

Den rådande uppfattningen bland deltagande lärare och bibliotekarier är att studenterna kan självständigt söka och bedöma relevanta källor.¹⁷² Detta anses bl. a. bero på den nya generationens uppväxt och den pedagogiska metod som används på de flesta av medicinska fakultetens program, d.v.s. PBL.¹⁷³ Studenterna skiljer mellan olika källor och visar en mogen uppfattning om hur man bedömer källorna.¹⁷⁴ Lärarna däremot antyder att studenterna inte har

LMD: *Som handledare gör jag det, för man vet att, om man inte får rätt på det från början så kommer det att bli, för mig då framförallt, otroligt mycket mer arbete att få rätt på detta...*

¹⁷⁰ M: Och den här förmågan att söka, samla och värdera information, den ingår också i bedömningen av arbetet, eller?

LMA: *Ja.*

LMD: *Mm.*

LMB: *Där ingår till exempel att man ska ha viss andel vetenskaplig litteratur, alltså vetenskapliga artiklar i en uppsats.*

LMD: *Det står inte i bedömningskriterierna att det är så, det gör det inte.*

LMB: *Själva kursen där arbetet ska göras, där behöver ju studenterna utbildning i det här att kunna värdera information man får in, både den man själv gör som ens egen uppsats och det gör man via att man opponerar på en annan uppsats, men även att man värderar den litteratur man tar in i sin egen uppsats. Det ingår ju i den kursen att lära sig.*

¹⁷¹ LMD: *...det finns så otroligt mycket litteratur. Och det är helt omöjligt för både handledare och examinator, egentligen, att verkligen bedöma ibland om det här är relevant – alltså relevant kan man säga, men hur aktuellt är det? [...] En litteraturlista kan ju ha, det kan vara vetenskaplig litteratur, den kan vara relevant, det kan vara hög kvalitet, men det är ju alltid frågan – Finns det något bättre ... tittar man på referenslistorna så uppfattar jag att de håller en bra nivå och så.*

¹⁷² LMB: *Jag kan ju ändå se en utveckling över åren att det har blivit en, att studenterna ändå är mer kunniga att ta fram vetenskaplig litteratur...*

BMB: *Ja, sen kan det ju vara olika mycket, att en del är väldigt duktiga, väldigt självständiga, andra har kanske lite svårare.*

BMC: *...läkarstudenter som kommer till Malmö på fjärde terminen de klarar sig själva, väldigt mycket, och det är rätt få frågor egentligen som dyker upp där, så upplever jag det i alla fall.*

LMD: *Jag upplever absolut att de har blivit bättre för varje år nästan, kan man se det.*

¹⁷³ LMB: *...och det tror jag handlar om att de som kommer in på utbildningen idag är uppväxta med datorer, och att söka information på internet.*

BMD: *En sak som har minskat tycker jag, det är de här rena ämnesfrågorna, alltså hur man får tag i litteratur om det och det ämnet. Därför det har ju tekniken förenklat för dem själva att ta reda på, rätt mycket.*

BMA: *Absolut, beroende på hur mycket PBL man har i utbildningen så påverkar det nog på olika sätt, att de söker olika mycket på olika utbildningar.*

BMA: *Där man har PBL fullt ut, t.ex. läkarutbildningen, där har man ju olika alternativa kursböcker, ..., och då får studenterna självständigt välja vilken av böckerna som de tycker passar uppgiften bäst, och resonera kring det i sin PBL-grupp eller så, så det är ju ett sätt att självständigt söka information...*

¹⁷⁴ SMB: *Det beror ju på vilken typ av information är man ute efter. Alltså om du ska göra en litteraturstudie, så använder du databaserna, men i fall om du vill veta allmänt om någonting och använda tillbaka informationen, så kan du ju söka i Google för att se om du kan hitta vissa sidor som kan vara relevanta och tillräckligt vetenskapliga för att du kan använd i ditt arbete också.*

en klar uppfattning om skillnaderna mellan olika källor och exempelvis problem med en Googlesökning.¹⁷⁵

7. Studenters informationskompetens är relevant för det kommande arbetslivet

Deltagande lärare och bibliotekarier tycker att informationskompetens är en viktig kunskap som studenten kommer att ha nytta av även i sitt framtida yrkesliv.¹⁷⁶ Denna uppfattning delas av studenterna också¹⁷⁷ samtidigt som de påpekar brister i utbildningens upplägg och innehåll. Studenterna menar att det läggs för mycket fokus på informationssökning och vetenskaplig i förhållande till teori och kunskap som krävs i yrkeslivet.¹⁷⁸

Sammanfattning

På Medicinska fakulteten finns ett väletablerat samarbete mellan lärare och bibliotekarie. Kontaktbibliotekarietjänsten har lyft bibliotekets pedagogiska kompetens genom möjligheten att närvara och delta i olika utbildningsrelaterade aktiviteter. Dessutom har kontaktbibliotekarierna kunnat ta en samrådande roll tillsammans med lärarna när det gäller

SMA: Ja, precis, när man googlar så kommer massa information så kan man kolla ungefär vad vi ska (?) sen kan man hitta artiklarna via databaser som PubMed, Cinahl, PsycINFO...

¹⁷⁵ LMD: Och jag tror att de ser, vet skillnaden ... Att det är en rapport, det här är en bok eller det här är en vetenskaplig artikel ... Sen är det inte alltid säkert att de förstår varför det är skillnad på dem... Utan de vet att man ska ha vetenskapliga artiklar i sin problematisering, men det är inte säkert att de förstår varför de inte får ha rapporten i stället. Det är inte alltid.

LMD: Jag tror att mycket får de via Google ... Hittar de en rapport där och den håller och man kan referera till den och trycka ut den, så är det inget problem. Nackdelen är väl så klart att om man inte går till original stället där den finns, så kanske man inte ser om det finns nån nyare eller mer uppdaterad eller om det finns nån kritik mot rapporten, alltså remissvar och den typen av saker kanske...

¹⁷⁶ LMB: Jag tror det är väldigt viktigt också när man kommer ut i yrkeslivet, att just kunna det här hantverket [...] att man kan orientera sig i en databas och vilka ord man kan använda, MeSH- termer, och...

LMD: Jag vill ju att de ska lära sig. De har ju ett liv efter detta. Man vill ju också föra över nån form av intresse för den här typen av projektarbete hos dem.

BMA: Ja, jag tycker också, utbildningarnas ansvar alltid, det måste det ju vara, att se till att studenterna får de redskap, den kunskap de behöver ute i yrkeslivet...

BMB: Och just att man försöker förmedla det här att det är ju, man lär sig för ett livslångt lärande, det är inte bara under utbildningen som du söker information, utan du är väldigt beroende av det när du kommer ut i arbetslivet också.

¹⁷⁷ SMA: Jag tycker så här. Visst man kan känna att det är för mycket metoder, ja. Men ändå det bero på vad man vill inrikta sig på. Vill man bara jobba inom vårdavdelning, så det är ok att ha lite. Men vill man jobba som forsknings sjuksköterska, så det är bra att ha grunden i metoder..

SMB: Jag tycker att det är självklart viktig för ett sånt här arbete som krävs för att vi ska få en kandidat examen, att vi har den kunskapen att söka och veta hur vi ska gå till väga, men jag tycker inte att det är relevant i en sådan stort utsträckning som vi lägger ner... Jag tycker att det läggs alldeles för mycket ...

¹⁷⁸ SMB: ...vi lägger ner 30 högskolepoäng på alltså som handlar om vetenskap och hur man söker material. Det tycker jag absolut inte relevant i sjuksköterskeutbildning ... visst det är jättebra att du har dina verktyg för att kunna söka i vetenskapliga artiklar och hitta nyproducerat material ... men alltså vi vet hur verkligheten ser ut [...] vi behöver teori med substans där vi lär oss någonting. Det är det som saknas.

studenternas informationskompetens. Tack vare PBL-metodiken som genomsyrar nästan alla fakultetens grundutbildningar, är bibliotekets undervisning integrerad i grundutbildningen. Denna planeras genom samarbete mellan bibliotekarier och lärare, vilket tycks ha en bra effekt på hur biblioteksundervisningen blir anpassad efter studenternas behov. Studenterna från fokusgruppen har dock ingen kännedom om detta samarbete.

Upp till 90 % av studenterna på termin sex av sjuksköterskeprogrammet blir klara med sitt examensarbete i tid. Lärarna konstaterar överlag god kvalitet på studenternas val av källor och studenterna tycker att de kan orientera sig i informationskällor. Å andra sidan tycker lärarna att det är svårt att bedöma val av källor och dess kvalitet i studentens arbete. Detta anses bl. a. bero på en högre användning av vetenskapliga artiklar gentemot kurslitteratur.

Lärandemål beträffande förmågan att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information finns för nästan alla program inom fakulteten. Studenterna från fokusgruppen är helt medvetna om detta och ser dessa kompetenser som en del av sin utbildning.

Såväl studenter som lärargruppen är nöjda med bibliotekets insats. Biblioteket uppfattas av lärarna som en värdefull resurs och av studenterna som en ”trygghetspunkt”. Båda grupperna delar uppfattningen att det är utbildningens ansvar att se till att studenterna blir informationskompetenta.

Bibliotekarier från fokusgruppen önskar gå ett steg längre i samarbetet med lärarna i syfte att bli en del av deras team för planering av studenternas lärande på fakulteten.

Diskussion

Utgångspunkt för det aktuella projektet har alltså varit utvärderingsmålet *studenter kan självständigt finna källor som är relevanta för deras självständiga arbeten*. Utifrån detta mål vill vi i det följande lyfta fram några av de områden som framkommit under fokusgruppsintervjuerna samt förutsättningar som tydliggjorts genom insamlande av statistik till vad-vi-har- och vad vi-gör-indikatorer, vilka vi tror kan vara relevanta för de delmål, som enligt nästa steg i Markless och Streatfields utvärderingsmodell (se figur 1) ska formuleras utifrån det insamlade materialet.

Även om utformandet av delmål inte ingår i denna fas av projektet kan vi alltså inte avstå från att redan här kortfattat diskutera några av de teman som skulle kunna utgöra delmål i det fortsatta utvärderingsarbetet inom LUB. Delmålen kommer naturligtvis att se olika ut för olika fakultetsbibliotek. Exakt hur de ska formuleras är alltså en sak för projektets nästa fas. De områden vi tar upp ser vi dock som angelägna att förhålla sig till redan idag inom undervisningsverksamheten i vårt nätverk.

Vi vill återigen betona förutsättningarna för våra diskussioner, d.v.s. att de synpunkter vi diskuterar utgår från våra informanter, inte t.ex. från den samlade student- eller lärarkåren vid respektive fakultet. Vår gemensamma erfarenhet av undervisning vid LUB gör dock att vi menar att de områden vi tar upp har ett generellt intresse och en aktualitet inom undervisningen vid LUB. För enkelhetens skull omnämns de tre fakulteterna i det följande som E (Ekonomihögskolan), J (Juridicum) och M (Medicinska fakulteten).

Studenterna ger uttryck för **osäkerhet** vad beträffar informationssökning. Det handlar i stor utsträckning om det rent praktiska ”hantverket” (som en lärare beskriver det som), t.ex. att hitta rätt sökord, begränsa söktermer eller materialet som sådant. Studenter uttrycker även viss osäkerhet när det gäller att skilja på olika sorters källor. Det senare framkommer främst bland E:s studenter, vilka får mindre etablerat stöd från biblioteket än studenterna vid J och M, och i lärarnas syn på dessa studenter. Men också mer **ångestbetonade känslor** beskrivs i förhållande till informationssökningsfasen i examensarbetet. Här ligger det nära till hands att jämföra med Carole Kulthaus undersökningar, som ju har visat på den osäkerhet och ångest som det initiala skedet av en informationssökningsprocess kan föranleda (Kulthau 2004). **Just osäkerhet i informationssökningsprocessen kan vara ämne för diskussion under bibliotekens undervisning i syfte att medvetandegöra studenterna om att detta är en ”förväntad” och vanlig känsla (Pilerot 2007).**

Lärarna betonar en **varierande kompetens** hos studenterna vad gäller informationssökning. Man konstaterar också att det finns en stor variation bland studenterna när det gäller att kunna skilja på olika sorters källor och att välja rätt mängd källor. Även bibliotekarierna ser studenternas osäkerhet när det gäller att söka och välja information. Flera bibliotekarier ger exempel på hur studenterna kommer till dem för att få bekräftelse på att de hittat det som de behöver.

Studenterna upplever att informationssökning **tar tid**. I detta sammanhang uttrycker studenter både på E och J önskemål om mer **övning** vad gäller praktisk informationssökning. De anser sig få tillräckligt med informationsundervisning men anser att de under utbildningen blir servade information snarare än att de får praktisera sina färdigheter, något som leder till att färdigheten inte blir bestående. Önskemål om mer övning kommer även från lärarhåll, tillsammans med ett konstaterande att man borde utnyttja biblioteken mer i undervisningen och även tidigare under utbildningarnas gång än vad som är fallet idag. Man pratar om vikten av att studenterna ska behärska hantverket. **En utmaning för bibliotekens undervisningsverksamhet är att tillsammans med lärarna fundera närmare på hur man i större utsträckning skulle kunna lägga in övningsmoment vad gäller det praktiska informationssökningsarbetet under utbildningarnas gång.**

Lärarna på M har en positiv uppfattning om studenternas informationskompetens. Man förklarar den med den nya teknikkunniga generationen samt PBL-metodiken, som kräver goda informationssökningskunskaper på ett tidigt stadium i utbildningen. Att den pedagogik som används inom en utbildning även spiller över på hur studenters informationskompetens

utvecklas är intressant att konstatera. Dock framkommer från studenthåll på M synpunkter på att man får för mycket undervisning från bibliotekens sida; man nämner t.ex. upprepning av vissa moment. **Här påminns vi om vikten av att erbjuda ett undervisningsupplägg så att det finns något för alla. Föreläsningar, olika slags lärresurser, öppna sökverkstäder etc. kan på olika sätt stötta olika slags inlärningsstilar och behov.**

Studenterna ger visst uttryck för det **förtroende** man har för biblioteken när det gäller att ge stöd i deras informationssökningsprocess. Man känner trygghet för man vet vilken hjälp man kan få. En student uttryckte detta genom att beteckna biblioteket som en ”trygghetspunkt” i dennes studenttillvaro.

Studenterna på M känner i större utsträckning till lärandemål för informationskompetens än studenterna på de andra fakulteterna. Denna skillnad kan bl.a. bero på att undervisningen på M, såsom ovan nämnts, är utformad enligt PBL-metodik, vilket ställer större krav på att studenterna är medvetna om kursplan och kursmål och att metodiken innefattar informationssökningsmoment redan från början av utbildningen. **För att alla studenter ska medvetandegöras om lärandemålen, som ju ligger till grund för examinationen, är det av vikt att inte bara lärare utan även undervisande bibliotekarier uppmärksammar relevanta lärandemål och kommunicerar dem till studenterna.**

Studenterna visar överlag prov på en medvetenhet om **informationskompetensens** relevans för det framtida yrkeslivet. Det är en viktig insikt eftersom kravet från arbetslivet på att ständigt kunna utveckla sin kompetens vad gäller att söka och hantera information är påtagligt. Bland lärare framkommer åsikten att informationskompetens är en viktig beståndsdel i utbildningen. **Detta ger goda förutsättningar för att ytterligare inkludera moment kring olika aspekter av informationskompetens i utbildningarna.**

På vår fråga om vem som bär **ansvaret** för att studenterna får den informationskompetens som lärandemålen ger uttryck för blir svaret till största delen ”utbildningen”. På J anser man dock från lärarhåll att ansvaret är delat mellan utbildning och bibliotek. Att just ansvarsfrågan är viktig för bibliotekarierna framkommer tydligt i vårt intervjumaterial. Detta är en fråga som uppmärksammas under senaste tiden (Hansson & Rimsten, 2005) Vi kan konstatera att man inte på någon av de tre aktuella fakulteterna har formaliserat ansvarsdelen, så som man t.ex. gjort inom **S-fakulteten, som har väl definierade riktlinjer för hur och på vilket sätt och utifrån vems ansvar undervisning inom informationskompetensens område ska bedrivas** (Riktlinjer för informationskompetens, 2007).

En annan aspekt av ansvarsfrågan är synpunkten från bibliotekarier att en formalisering också kan leda till att undervisningen inte blir så personberoende som den ibland upplevs. Med tanke på det pågående utvärderingsarbetet av landets högre utbildningar genom HSV kommer lärandemålen i fokus, och en brist på formalisering om ansvar vad gäller informationskompetens skulle kunna få negativa konsekvenser för bedömningen av examensarbetena.

Lärarna på J och M menar att **kontakten** är god mellan utbildning och bibliotek och att bibliotekens undervisning är väl integrerad. På J har samarbetet växt fram genom medvetenhet och strategi för ett flexibelt bibliotek redo att svara på de behov som finns från utbildningen. Det finns även goda förutsättningar som liten organisation, gemensamma lokaler och lärare som är medvetna om de generella kompetensernas relevans. På M menar man uttryckligen att samarbetet gör skillnad och hänvisar till väl fungerande kanaler och upplägg.

Därför är det intressant att konstatera en påtaglig önskan hos bibliotekarierna om att bli än mer **integrerade** i planeringen av undervisningen. Även på såväl J som M, där biblioteken redan är jämförelsevis väl integrerade i undervisningen i jämförelse med situationen på andra fakulteter, vill man få en än större roll på ett tidigare skede i utbildningarna. Man menar att undervisningen från bibliotekens sida inte ska ha karaktären av beställningsjobb, utan man ska som bibliotekarie ges större möjlighet att påverka upplägg och innehåll.

Bibliotekarierna vill helt enkelt ta ett större ansvar. Dock framkommer olika synpunkter på vilken roll man ska spela inom undervisningen. Är man lärare? Bör man ingå i lärarteamet för att kunna sikta mot samma mål som lärarna?

Slutligen vill vi framhålla en kommentar från en bibliotekarie som påtalar att man från bibliotekshåll själva känner att biblioteken är delaktiga i förmedlandet av fakultetens och ämnenas **kultur** genom att t.ex. ge studenter kännedom om informationsbanker och publiceringsstrategier inom ämnet. **Frågan är om utbildningarna ser att bibliotekarierna spelar denna viktiga roll i studenternas socialisering in i ämnet.**

Slutord

Redan i denna första fas av projektet har värdefull information om hur den pedagogiska verksamheten vid LUB upplevs av studenter, lärare och bibliotekarier framkommit. Vi har nu en nulägesbeskrivning av förhållanden och förutsättningar vad gäller bibliotekens undervisning vid Ekonomihögskolan, Juridicum och Medicinska fakulteten.

Analysen av resultaten skulle naturligtvis ha kunnat fördjupas ytterligare. Parallellt med projektet har dock även ordinarie arbetsuppgifter utförts. En mer fokuserad period av analysarbete under annan tid än den hektiska tiden i slutet av terminen hade gynnat förutsättningar för en fördjupad analys, men även under de förutsättningar som rått anser vi att projektet har fyllt sitt syfte, att ge en beskrivning av nuläget vad gäller bibliotekens undervisning vid de tre fakulteterna.

För att maximera utfallet av den aktuella studien bör den dock få en fortsättning. Markless & Streatfields utvärderingsmodell, som denna studie har utgått ifrån, är cyklisk. I modellen ingår att utifrån en analys av insamlade data utföra aktiviteter vars resultat sedan kan mätas mot det ursprungliga materialet för att på det viset konstatera om en förändring har ägt rum med hjälp av aktiviteten - en affektiv förändring, en förändring i beteende eller i kompetens. Som arbetsredskap i denna fas av utvärderingen utgår man från formulerade delmål, som tas fram utifrån insamlat material.

Låt oss ge ett exempel från vår analys av fokusgruppsintervjuerna i detta projekt: Såväl studenter och lärare påtalar att man ser ett behov av större praktisk träning i informationssökande. Nästa steg kunde vara att formulera ett delmål som medför att det t.ex. införs en aktivitet i studenternas utbildning som innebär att studenterna själva behöver ta fram en samling dokument som man tidigare fått i ett kompendium. Vid en upprepad studie kommer förhoppningsvis exempelvis genomslagsindikatorn som visar på att *studenter känner trygghet i sin förmåga att söka relevant material som krävs för att lösa en uppgift* ge ett bättre resultat än i nulägesanalysen. Även framgångsfaktorn *studenter känner en ökad tillit till sin egen sökförmåga* kommer då få positivt utslag.

Litteratur

Hansson, B. & Rimsten, O (2005). "Someone else's job". *Måluppfyllelse av 1 kap. 9 § högskolelagen avseende studenters informationskompetens*. Örebro: Örebro universitet, Universitetsbiblioteket.

http://www.kb.se/Dokument/Bibliotek/projekt/someone_elses_job.pdf (110829).

Kulthau, C. (2004). *Seeking meaning: a process approach to library and information services*. Westport, CT: Libraries Unlimited.

Lundgren, L. (2006). *Fokusgrupper – en metod som passar biblioteken*. Paper presenterat vid konferensen Mötesplats inför framtiden, Borås, 11-12 oktober 2006.

<http://bada.hb.se/bitstream/2320/4810/1/Lundgren.pdf> (110829).

Markless, S. & Streatfield, D. (2006). *Evaluating the impact of your library*. London: Facet Publishing.

Obert, Ch. & Forsell, M. (1999). *Fokusgrupp – ett enkelt sätt att mäta kvalitet*. Göteborg.

Pilerot, O. (2007). *Från forskning till praktik – om att använda resultat från forskning om informationssökning i undervisning i informationssökning*. Paper presenterat vid konferensen Mötesplats inför framtiden, Borås, 10-11 oktober 2007.

http://bada.hb.se/bitstream/2320/2577/2/Pilerot_2007.pdf (110829).

Riktlinjer för informationskompetens (2007). Lund: Lunds universitet, Social- och beteendevetenskapliga biblioteket.

http://www.sam.lu.se/upload/LUPDF/Samhallsvetenskap/Riktlinjer_IK.pdf (110829).

Schmitz, E. & Sedvall, K. (2011). *Fokusgrupp - studenter med dolda funktionsnedsättningar*. Paper presenterat vid Include-konferens, 11-12 maj 2011, Malmö Högskola.

<http://www.mah.se/fakulteter-och-omraden/Kultur-och-samhalle/Institutioner-och-centrum/Centrum-for-kompetensbreddning/Om-Centrum-for-kompetensbreddning-CKB/Includekonferens-11-12-maj-2011/Program/Abstracts/> (110829).

Strategisk plan 2009-2012 Lunds universitets bibliotek – LUB,

http://www.lub.lu.se/fileadmin/user_upload/pdf/Om_LUB/strategiskplan_4sid_09_3_2_.pdf (110829).

Wibeck, V. (2010). *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*, 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1a

Stimulusmaterial till studenter

Detta hittar man om man söker på *vetenskapliga artiklar* i bloggar ...

"Yr i kolan är bara förnamnet. Jag är yr hela jag. Har suttit framför den här j*vla dumburken hela dagen och försökt hitta vetenskapliga artiklar som är relevanta för mitt lilla projekt. Och har jag hittat några är det kanske någon som undrar? (två personer kanske). Nope jag har inte hittat ngr RELEVANTA artiklar. Däremot har jag hittat en j*vla massa irrelevanta! Jag har använt sökord på längden, bredden och tvären men icke sa nicke. Det har inte hjälpt heller att köra den där random grejen.....Och sedan har jag en artikel som jag så gärna vill ha: Depression and anxiety" från The cancer journal. Författare: Miller, 2006, vol 12 issue 5 page 388-397. All datan om någon får tag på artikeln. Den låter inte alltför kul...."

"Jag och en jobbkompis/pluggkompis ska ha in bakgrunden inför våran D-uppsats nästa vecka (magisteruppsats) och har tillbringat senaste tre dagarna till att söka vetenskapliga artiklar, skriva ut dem, läsa igenom dem (och de flesta är på engelska så klart!) och försöka sammanställa allt i text samtidigt som vi måste infoga referenser i systemet. Låter det krångligt? Det är det! Den som kom på ämnet forskning har inte gjort det enkelt"

"På förmiddan fick jag och Mickan lite "aha-upplevelser" när vi satt på biblioteket med bibliotikarien som vi hade bokat. Helt plötsligt blev det till skillnad från tidigare jättelätt att hitta vetenskapliga artiklar. Hjälpen var verkligen guld värd!"

"Universitetsbibliotekets databaser ger mig hjärnblödning. Att försöka hitta vetenskapliga artiklar på google ger mig hjärnblödning. Hur fantastiskt krånglig kan en uppgift vara? Eller är det så att jag gör uppgiften svårare än vad den är? Det jag vet är i alla fall att den just nu är tråkig! Blä."

Bilaga 1b

Stimulusmaterial till lärare

Detta hittar man om man söker på *vetenskapliga artiklar i bloggar ...*

"Yr i kolan är bara förnamnet. Jag är yr hela jag. Har suttit framför den här j*vla dumburken hela dagen och försökt hitta vetenskapliga artiklar som är relevanta för mitt lilla projekt. Och har jag hittat några är det kanske någon som undrar? (två personer kanske). Nope jag har inte hittat ngr RELEVANTA artiklar. Däremot har jag hittat en j*vla massa irrelevanta! Jag har använt sökord på längden, bredden och tvären men icke sa nicke. Det har inte hjälpt heller att köra den där random grejen.....Och sedan har jag en artikel som jag så gärna vill ha: Depression and anxiety" från The cancer journal. Författare: Miller, 2006, vol 12 issue 5 page 388-397. All datan om någon får tag på artikeln. Den låter inte alltför kul...."

"Jag och en jobbkompis/pluggkompis ska ha in bakgrunden inför våran D-uppsats nästa vecka (magisteruppsats) och har tillbringat senaste tre dagarna till att söka vetenskapliga artiklar, skriva ut dem, läsa igenom dem (och de flesta är på engelska så klart!) och försöka sammanställa allt i text samtidigt som vi måste infoga referenser i systemet. Låter det krångligt? Det är det! Den som kom på ämnet forskning har inte gjort det enkelt 😊"

"På förmiddan fick jag och Mickan lite "aha-upplevelser" när vi satt på biblioteket med bibliotikarien som vi hade bokat. Helt plötsligt blev det till skillnad från tidigare jättelätt att hitta vetenskapliga artiklar. Hjälpen var verkligen guld värd!"

"Universitetsbibliotekets databaser ger mig hjärnblödning. Att försöka hitta vetenskapliga artiklar på google ger mig hjärnblödning. Hur fantastiskt krånglig kan en uppgift vara? Eller är det så att jag gör uppgiften svårare än vad den är? Det jag vet är i alla fall att den just nu är tråkig! Blä."

... och detta kunde man läsa i Sölvesborgstidningen den 18/1 i år:

"Studenterna på Blekinge tekniska högskola fuskade dubbelt så mycket år 2010 jämfört med året innan. Övriga universitet och högskolor runt om i landet visar liknande ökning. Utbildningsminister Jan Björklund (FP) ser mycket allvarligt på fusket och kommer ge universitetskanslern ett uppdrag. Kanslern ska gå igenom hur studenter fuskar, hur man hanterar fusk, om hanteringen bör skärpas och om en större enhet behövs. ... I fyra andra fall som ledde till avstängning plagierade studenter textstycken från andras arbeten till sina egna examensarbeten eller inlämningar utan att källhänvisa och referera. Vicky Johnson Gatzouras, kvalitetssamordnade: - I det stora hela plagierar studenter för att de inte har tillräcklig kunskap om hur man skriver akademisk text. Vi arbetar för att öka kunskapen. Exempelvis erbjuder högskolans bibliotek kurser i referenshantering och informationssök."

Bilaga 2a

Frågor studenter**Öppningsfråga**

Har alla börjat med uppsatsen?

Introduktionsfråga

Var och hur söker ni information?

Övergångsfråga

Vilken kunskap i informationssökning hade ni när ni började på utbildningen?

Nyckelfrågor*Informationssökning*

Hur upplever ni er förmåga i informationssökning?

Är detta överhuvudtaget en viktig kunskap för er? På vilket sätt?

Hur upplever ni att förmågan att söka och värdera information kan påverka ert ex-arbete? Är detta överhuvudtaget en relevant fråga för er?

Vad vill ni ha hjälp med när ni söker information?

Vad gör ni om ni inte blir nöjda med informationssökningen? Vad har ni för möjligheter? Är ni nöjda med det?

Informationsundervisningen - bibliotekets undervisning

Har ni haft undervisning i informationssökning? Hur har ni upplevt det?

Fakultetens verksamhet

Finns det ett lärandemål på den kurs ni läser avseende förmågan att söka, samla och värdera information? Vad tycker ni om det?

Lärarens och bibliotekariens roll

Hur upplever ni bibliotekets/bibliotekariens roll i detta sammanhang?

Hur upplever ni lärares roll?

Vet ni om bibliotekarier och lärare samarbetar? Om ja: Upplever ni att detta samarbete påverkar er? På vilket sätt?

Avslutande frågor

Hur skulle ett bra samarbete kring informationssökning (lärare/bibliotekarie) se ut?

Hur skulle man arbeta för att uppnå lärandemålet?

Något mer ni vill lägga till?

Bilaga 2b

Frågor lärare**Öppningsfråga**

Hur söker ni själva information? Hur har ni skaffat er den förmågan?

Introduktionsfråga:

Om jag säger Google och Wikipedia, vad säger ni då?

Övergångsfrågor

Upplever ni att studenterna kan söka olika typer av material?

Känner studenterna till skillnaderna mellan olika typer av källor?

Nyckelfrågor*Fakultetens verksamhet*

Finns det för kursen eller programmet lärandemål avseende förmåga att söka, samla och värdera relevant information?

Ingår förmågan att söka, samla och värdera information i bedömningen av arbetet? Om så är fallet, hur och när görs bedömningen?

På vems ansvar ligger det att utveckla denna förmåga hos studenterna?

Hur upplever ni kontakten med bibliotekarierna?

Informationsundervisningen

Hur upplever ni att samarbetet med biblioteket fungerar vad gäller bibliotekets undervisning?

Känner ni till vad bibliotekets undervisning består av?

Vad förväntar ni er av bibliotekets undervisning? Lever biblioteket upp till det?

Studenternas informationssökning

Hur god anser ni att studenternas förmåga är att välja litteratur för det självständiga arbetet om man utgår från referenslistan?

Vilka svårigheter/problem är vanliga bland studenterna

Hur god är enligt era erfarenheter studenternas förmåga att söka/finna/välja specifikt vetenskapliga källor?

Hur ser ni på bibliotekets roll för att utveckla studenternas informationskompetens?

Vilka faktorer gör skillnad?

Lärarens roll

Hur uppfattar ni som handledare/examinator/lärare studenternas inställning till informationssökning för det självständiga arbetet?

Hur ser ni på relationen det egna informationssökandet och de krav ni ställer på studenterna?

Hur mycket av litteraturen utgörs av kurslitteratur?

Vilken är handledarens roll för studentens val av litteratur för arbetet?

Påverkar valet av litteratur bedömningen av arbetet?

Avslutande frågor

Hur skulle ett riktigt bra samarbete se ut? Vad bör ingå och på vilket sätt?

Något ni vill lägga till?

Bilaga 2c

Frågor bibliotekarier**Öppningsfråga**

Har ni alla någon form av kontakt med studenterna här?

Introduktionsfråga

Upplever ni att studenter behöver mycket information/material för att genomföra sina studier?

Övergångsfrågor

Kan man i samband med examensarbetet se ett ökat behov av information/material hos studenterna?

Nyckelfrågor

Fakultetens verksamhet – utbildning, forskning

Är du som bibliotekarie medveten om vilken verksamhet som pågår på fakulteten?

Organisationen av beslut om utbildning, kursplaner? Kursers upplägg? Pedagogiska metoder som används?

Uppmärksammar du när en kursuppgift är på gång som kräver att studenten självständigt söker information?

Hur? Blir ni informerade av lärarna?

Hur upplever du din kontakt med lärarna?

Nyckelfrågor

Informationsundervisningen – bibliotekets undervisning

Känner du till när det är schemalagt informationsundervisning på kurserna på fakulteten?

Upplever du att studenterna på något sätt påverkas av den undervisningen? Hur?

Hur upplever du din kontakt med studenterna?

Påverkas din kontakt med studenterna av undervisningen?

Nyckelfrågor

Referensfrågor – vilken hjälp behöver studenterna

Upplever du att studenterna kan söka information självständigt? Förklara varför?

Hur söker studenterna?

Vilka frågor ställer studenterna?

Nyckelfrågor

Bibliotekets/bibliotekariernas roll

Hur upplever du din roll i sammanhanget?

Var upplever du att ansvaret ligger i dag för att studenternas ska lära sig att söka information?

Var tycker du ansvaret ska ligga?

Upplever du att du kan hjälpa studenterna att lära sig söka information?

Andra faktorer som påverkar dem i att bli självständiga i sitt sökande?

Vilken typ av material behöver studenterna hjälp att hitta?

Avslutande frågor

Hur skulle ett riktigt bra samarbete (kring informationssökning) mellan lärare och bibliotekarier se ut?

Något som ni vill lägga till, som berör studenternas informationssökning?